

október 2017

novinky z radnice

život a kultúra trnavy

foto: Elena Ursinyová

Krok z bezradnosti

Počas leta som sa viackrát stretol s priateľmi, s ktorými sa cez rok vídavam len zriedka. Čas spoločne strávený v prírode a pri grilovaní nám umožnil viesť dlhšie rozhovory. Uvedomil som si pri nich, ako sme pri niektorých témach bezradní. Pred rokmi nás napríklad naše rozhovory o politike jasne rozdeľovali na sympatizantov tej či onej politickej strany. Dnes už, zdá sa, nikto neverí nielen im, ale takmer nikomu. Keď vnímam túto navôkol prítomnú spoločenskú skepsu, snažím sa hľadať isté porozumenie doby aj prostredníctvom literatúry. Prilievavý pre dnešnú situáciu sa mi javí nemecký spisovateľ Thomas Mann, ktorý vo svojich dielach naznačil rozpad ideí a s ním spojené nebezpečenstvo diktatúr.

Dnes síce silnejú hlasy proti extrémizmu, no na dosiahnutie jeho eliminácie sa viac upriamujeme na slovné či mediálne prestrelky než na porozumenie a odstránenie samotných jeho predpokladov a zdrojov. Povedka Thomasa Manna s názvom Mário a kúzelník hovorí o odkrývaní týchto zdrojov. A tiež o tom, že v pozadí driemu v každom z nás. Podobne ako hrdinovia poviedky, aj my podliehame ilúziám a mediálne šíreným predstavám.

V neustálom tlaku stupňovať zážitky, mať ich vždy nové a lepšie, nám zostáva čoraz menej času na reflexiu, na prežívanie vlastného života. Nespokojní hľadáme vinníkov a upíname zrak k podsúvaným predstavám o rýchlom šťastí. Thomas Mann upozorňuje, že ľudia opantaní nereálnymi predstavami a sľubmi nestačili spozorovať, že sa stali súčasťou sveta iných. V ňom začali nepozorovane súhlasíť a počúvať na povel. V poviedke takémuto podvoleniu predchádzal tlak kúzelníka, ktorý nútil ľudí vyjadrovať svoje city na verejnosti.

Na základe odkrytých vnútorných poryvov ich potom vťahoval do svojej imaginárnej hry. Aj dnes sme často v mene otvorenosti tlačení rozprávať aj vtedy, ak nepoznáme súvislosti, alebo podporovať to, čo je viac vecou súkromia, intimity a pocitov než verejnou záležitosťou. Zdanlivá sloboda slova, v mene ktorej sa rozpráva na verejnosti o všetkom, často bez kontextu a pripravenosti diskutujúcich, sa môže paradoxne stať skôr prostriedkom na ovládanie druhých než cestou slobody a otvorenosti. Súvisí s tým aj neustále sa stupňujúce nutkanie vyjadrovať na verejnosti či na ulici všetko, čo nás páli, od vecí súkromných až po celospoločenské.

Thomas Mann konštatuje, že tam, kde stratíme schopnosť rozlišovať medzi súkromným a verejným, medzi snom a realitou, ľahko prehliadneme, že ide zväčša len o predstavenie, v ktorom sme kulisami. Stávame sa súčasťou drámy, ktorú režíruje niekto iný.

Aj vďaka poviedkam a románom Thomasa Manna som pochopil, že bezradnosť, ktorú často pociťujeme pri sledovaní celospoločenských tém, by nemala viesť k rezignácii, k boju proti ostatným, ani k naivnej viere, že to niekto za nás zmení.

Zmena je prítomná v nás. V prehodnení našich potrieb, túžob i predstáv. Nie optikou médií alebo reklám, ale v prostredí reálneho života, medzi priateľmi.

Život potom nemusí byť divadlom, ani neustálou prezentáciou seba, ale postupným odkrývaním a naplňaním zmyslu spolu s druhými.

NOVINKY Z RADNICE

Život a kultúra Trnavy

Vydavateľ: Mesto Trnava

IČO: 00313114

Evidenčné číslo: EV 2899/09

ISSN 1339-8989

Náklad 5 000 ks

Šéfredaktorka: Elena Ursinyová

Redaktorka: Miroslava Kuracinová Valová

Redakčná rada: Dušan Vančo, Martin Jurčo

Redakcia: Radnica, Hlavná 1,

917 71 Trnava

Číslo telefónu: 033/32 36 344

E-mail: elena.ursinyova@trnava.sk

Grafická úprava: Andrej Grossmann

Tlač: Váry s. r. o.

Hlavná 54, 917 01 Trnava

Periodicita vychádzania:

desaťkrát do roka, august / september

a december / január ako dvojčíslo

.....

Novinky z radnice nájdete

aj na nzs.trnava.sk

(vm)

Ľuďom so zdravotným postihnutím uľahčí parkovanie nová mobilná aplikácia

Mesto Trnava zjednoduší parkovanie ľuďom s ťažkým zdravotným postihnutím. Po prvý raz na Slovensku si budú môcť vďaka novej mobilnej aplikácii ParkDots v meste rýchlo a jednoducho nájsť voľné parkovacie miesta, na ktoré ich aplikácia hneď aj nasmeruje. V prípade, že na danom mieste medzičasom zaparkuje niekto iný, zobrazí aplikácia používateľovi notifikáciu a ponúkne mu najbližšiu voľnú alternatívu.

„Umožní to zabudovanie moderných IoT senzorov obsadenosti výrobcu CITIQ, ktoré sú pripojené do aplikácie ParkDots z dielne PosAm – dcérskej firmy Telekom v kooperácii s mestskou spoločnosťou TT-IT, s.r.o.,“ hovorí Jaroslav Otčenáš, konateľ firmy TT-IT, ktorá pre Mesto Trnava zabezpečila spustenie aplikácie po technickej i finančnej stránke.

Okrem toho ponúkne aplikácia aj ďalšie zaujímavé funkcie: navigáciu, ktorá pri návrate k autu uľahčí nájdenie zaparkovaného vozidla, či varovanie, pokiaľ sa vozidlo v čase parkovania pohne z parkovacieho miesta.

Senzory sú zabudované na 31 parkovacích miestach určených pre držiteľov preukazu ZŤP v centrálnej mestskej zóne. Sú umiestnené pod povrchom parkovacích miest a nenarúšajú vzhľad mesta. Senzory

v reálnom čase zbierajú a odosielať dáta o obsadenosti miest do centrálného „cloudového“ systému. Používateľ aplikácie ParkDots si vďaka tomu nájde veľmi jednoduché voľné parkovacie miesto.

Aplikácia je zatiaľ určená držiteľom preukazu ZŤP, systém je však pripravený aj na ďalšie rozširovanie do budúcnosti. Cez aplikáciu sa dá napríklad uhradiť parkovné a môže preto čiastočne nahradiť parkovacie služby či automaty.

„Tento systém nám umožní v reálnom čase zbierať informácie o využití parkovacích miest pre zdravotne ťažko postihnutých občanov a návštevovníkov mesta, čo nám umožní efektívnejšie analyzovať, plánovať a hlavne ďalej zlepšovať parkovanie v našom meste,“ skonštatoval primátor Trnavy Peter Bročka.

Platforma ParkDots pomôže skrátiť čas potrebný na nájdenie parko-

vacieho miesta, čím sa zmenší aj množstvo emisií výfukových plynov. Okrem toho má potenciál zvýšiť dostupnosť parkovacieho priestoru zdieľaním parkovacích miest.

„Vylepšenie parkovania pre ZŤP v Trnave je skvelým príkladom toho, ako môžu technológie skvalitniť život občanov a na druhej strane pomôcť samosprávam lepšie manažovať zdroje. Konceptu SmartCity sa preto budeme určite venovať aj naďalej,“ uviedol generálny riaditeľ Telekomu Milan Vašina.

Aplikácia ParkDots je aktuálne dostupná bezplatne pre smartfóny s OS Android, pre zariadenia s iOS pribudne v najbližších týždňoch. Všetky funkcie sú okrem toho k dispozícii aj v responzívnej webovej aplikácii dostupnej na adrese map.parkdots.com. ■

(eu)

Nová lávka ponad Trnávku z Ulice Fraňa Kráľa na Šípovú bude hotová ešte túto jeseň

Mestská samospráva plní sľub, ktorý dala občanom Trnavy v marci tohto roku. V týchto dňoch sa začína výstavba novej lávky ponad Trnávku z Ulice Fraňa Kráľa na Šípovú ulicu a za priaznivých poveternostných podmienok bude dokončená už v novembri. Na realizáciu stavby je v rozpočte mesta vyčlenených 101 504 eur.

Postup prác od idey až po realizáciu musel byť rýchly, lebo zo statického posudku, ktorý mesto dalo vypracovať v októbri 2016, vyplynulo, že základové železobetónové piliere mosta už nie sú dostatočne súdržné a teleso mosta je v havarijnom stave. Okamžite nasledovala aktualizácia rozpočtu mesta s doplnením položky na vypracovanie projektovej dokumentácie, ktorá rieši odstránenie mostného objektu

a výstavbu nového mosta v novej polohe. V porovnaní so starou lávkou, ktorá bola priúžka, nová bude tri metre široká a bezpečne po nej prejdú oproti sebe nielen chodci, ale aj dvaja cyklisti. Okrem toho dôjde k dispozičnej zmene, ktorá odstráni nepríjemnú zákrutu chodníka vedúceho k lávke.

Teleso starej lávky bude odstránené aj s krajnými oporami. Existujúce piliere, na ktorých je na oceľovej

podpornej konštrukcii osadené nadzemné vedenie plynovodu, budú ošetrené otryskaním a sanačnou maltou.

Nová lávka bude založená s pomocou veľkopriemerových plávajúcich pilôt s päťou na úrovni šľovitých štrkov. Krajné opory budú tvorené železobetónovými monolitmi. Osemnásť metrov dlhá nosná konštrukcia mostu bude z ocele, podlaha z pevného dreva. ■

(eu)

Začala sa humanizácia dvora na Veternej ulici

Humanizácia dvorového priestoru obytného súboru na Veternej ulici 1 – 17 na Vodárni sa začala. Dopukane staré asfaltové ihrisko je už minulosťou. Do budúcej podoby tejto oddychovej zóny mestská samospráva začlenila podnety a požiadavky občanov, ktoré zazneli na verejných stretnutiach v rámci participatívneho plánovania mesta. Už o dva mesiace by mal vynovený dvor na Vodárni opäť slúžiť na aktívny aj pasívny oddych všetkým generáciám.

Cieľom tejto investičnej akcie je poskytnúť obyvateľom priláhlých bytových domov možnosť prežívania voľného času v peknom a zmysluplnom priestore v bezprostrednej blízkosti svojho bydliska. Priestor bude polyfunkčný, pre všetky vekové kategórie. Nebude chýbať oplotené multifunkčné ihrisko a po prvý raz v Trnave tu bude vybudovaná aj plocha špeciálne na petanque – francúzsku spoločenskú hru vhodnú pre každý vek, mužov, ženy aj deti, ktorá si u nás získava čoraz väčšiu obľubu. Samozrejmosťou je zóna pre detské hry a nová zeleň s trávnikom. Odpočinok v tieni medzi zeleňou a záhonmi kvitnúcich trvaliek poskytnú obyvateľom drevené pergoly s lavičkami. Perspektívna jestvu-

(eu)

júca zeleň bude zachovaná a doplnená novou výsadbou vhodných druhov. Nový promenádný chodník je naplánovaný z dlažby, povrch ihriska z liatej gumy. Súčasťou humanizácie priestoru bude pitná fontánka, sušiaci na šaty, smetné nádoby, stojany na bicykle a nové verejné osvetlenie. Predpokladaná suma na realizáciu tejto investičnej aktivity mesta je 218 833 eur.

Vzhľadom na skutočnosť, že dopravná obsluha stavby musí byť zabezpečovaná jedinou prístupovou komunikáciou k obytným domom bez možnosti obchádzky, obraciame sa na obyvateľov s prosbou, aby neparkovali spôsobom, ktorý by mohol prekážať plynulému prechodu vozidiel sú-

visiacich so stavbou. Mesto Trnava sa ospravedlňuje za dočasne zhoršené podmienky dopravy, parkovania aj zvýšenú hlučnosť a prašnosť počas výstavby a ďakuje občanom za toleranciu a porozumenie. ■

Na Limbovej ulici bude nové ihrisko

Mestská samospráva začala výstavbu nového detského ihriska na Limbovej ulici v Trnave. Relaxačný priestor pre celé rodiny z blízkeho aj vzdialenejšieho okolia by mal byť hotový do konca októbra. Podľa zmluvy s dodávateľom prác náklady na realizáciu nepresiahnu 255 885 eur.

Detské ihrisko bude situované do dvoch priestorov pri Mama klube – Centre voľného času a v športovom areáli za základnou školou. Navrhnuté je tak, aby bolo hodné pre hry detí všetkých vekových kategórií. Nebudú chýbať hojdačky a preliezačky, plocha s hernými prvkami pre najmenších s využitím odolného agátového dreva, ďalšia herná zostava bude vytvorená na umelom trávniku. Na športové hry väčších a dospelých poslúžia dynamické posilňovacie prvky a workoutové ihrisko, čoraz populárnejšie najmä u mladých ľudí, ktorí majú chuť zameniť fitnesscentrá za cvičenie pod holým nebom. Projekt počíta aj s plochou pre hendikepované deti, oddychovými zónami s lavičkami

a piknikovými zostavami. Súčasťou areálu budú rozvody vody s pitnou fontánkou a rosiče na ovlaženie vzduchu v horúčavách, riadené z novovybudovanej technologickej šachty. Areálom povedie nový dva metre široký chodník

z betónovej dlažby, vo večerných a nočných hodinách osvetlený parkovými svetidlami. Samozrejmosťou sú sadové úpravy. Na ihrisku pribudne štyridsaťštyri nových stromov, tristoštyridsať kríkov a 3 000 m² trávniku. ■

Text a foto Martin Jurčo

Halenárska je len jednou z rekonštruovaných ulíc ...

Počas tohto roka sa rekonštruuje v mnohých častiach mesta. Na Kopánke, Tulipáne, Modranke, ale i v centre. Na jednej strane to síce prináša obmedzenia vodičom, na druhej strane viaceré ulice už dlho čakali na rekonštrukciu, a tá prišla v hodine dvanásť. Hádám najviditeľnejšia pre Trnavčanov aj návštevníkov bola obnova Halenárskej ulice v historickom centre mesta. Po jej odovzdaní do používania chce mesto presunúť tranzit vozidiel na Hlbokú ulicu a jazda po Halenárskej by mala byť určená pre cieľovú dopravu. Viac o tohtoročnej rekonštrukcii trnavských ulíc hovorí vedúci odboru investičnej výstavby trnavského Mestského úradu Dušan Béreš.

■ Rekonštrukcia Halenárskej ulice je zrejme prirodzeným pokračovaním postupnej obnovy mesta smerom od City Arény až k univerzite.

- Táto ulica je súčasťou historického jadra Trnavy. Pri tvorbe koncepcie sa kládol dôraz na autentické povrchy, mobiliár, teda na stožiare verejného osvetlenia, lavičky, odpadkové koše. Všetko bolo konzultované s našimi krajskými pamiatkarmi. Prešiel dlhý vývoj, kým sme sa dopracovali k takémuto výsledku. Na jar sme chceli začať s rekonštrukciou ulice, čo sa aj podarilo. V tom čase do prác vstúpila Trnavská vodárenská spoločnosť, ktorá v apríli pripravila v predstihu výmenu hlavného vodovodu. Tak sme skoorinovali naše zámery a na práce sme nastúpili začiatkom mája. V zmysle zmluvy mal dodávateľ na dokončenie 4 mesiace. Halenárska ulica bola rekonštruovaná na dve etapy. Chceli sme dopravnú výlukú obmedziť na čo najkratšiu dobu, a tak sa rekonštruovalo čo najrýchlejšie. Začiatkom septembra boli hlavné práce ukončené a z vegetačných dôvodov sa výsev trávy a sadenie kríkov a stromov posunul až na koniec septembra, keďže koncom augusta sme ešte zaznamenali tropické teploty.

■ Podľa akého vzoru ste navrátili tejto ulici historický vzhľad?

- Vizuál pre rekonštruované historické ulice bol vytvorený už v 90. rokoch a aj sa postupne aplikoval. Ide napríklad o mikulášske ná-

mestie, Kapitulsú ulicu, Jeruzalemskú aj Invalidskú ulicu. Patria sem aj ulice Múzejná, M. Sch.-Trnavského, Michalská a Haulfkova. Tento rustikálny, historizujúci model bol vyvinutý, patentovaný a je používaný postupne pri rekonštrukcii všetkých ulíc Mestskej pamiatkovej rezervácie v Trnave.

■ Logicky teda po skončení Halenárskej začínate finišovať s prípravou práce na oprave Hollého ulice?

- Ak by sme chceli ísť do detailov, celá Halenárska ešte nie je dokončená. Patrí k nej ešte taká malá spojka s Hollého ulicou pri parkovisku. Na rok 2018 máme predstavu túto časť dokončiť a postupovať Hollého ulicou. Ešte tento rok by sme chceli vybrať zhotoviteľa celej rekonštrukcie. A hneď ako to klimatické podmienky dovoľia, by sme začali na budúci rok s rekonštrukciou. Do začiatku turistickej sezóny, teda do začiatku júla by mal byť celý priečny ťah historickým jadrom mesta dokončený a sprístupnený. Vizuál celej ulice bude rovnaký. Teda: na komunikácii historická štiepaná dlažba ukladaná do vejárov, a na chodníkoch bude použitá rezaná žulová dlažba, aby sa ľahšie po nich dalo chodiť.

■ Vráťme sa do tohto roku a povedzme si o rekonštrukciách ulíc v iných častiach mesta.

-Tento rok je výnimočne bohatý na rekonštruované komunikácie. Zišlo sa ich viac v jednom roku. Minulý rok sme mali problém, keďže niektoré lokality neboli pripravené s majetkovým vyrov-

naním. Problém bol aj s verejným obstarávaním, neúspešnými súťažami alebo potrebou opakovať súťaž. Takže – po dvojročnom období príprav graduje teraz realizácia nosných investícií. Tento rok sme napríklad robili Olympijskú ulicu na sídlisku Zátvor. Tam finišujeme s prácami za viac ako 400 tisíc eur a v októbri by všetko malo byť dokončené. Takisto sme dokončili rekonštrukciu na Ulici Terézie Vansovej, kde sme rozšírili križovatku o jeden pruh. Tam sa výrazne odľahčí ranná a popoludňajšia dopravná situácia najmä pre vodičov, ktorí idú z a do Bieleho kostola. V poslednom štádiu dokončenia je Dedinská ulica v Modranke. Začíname rekonštruovať Koperníkovu ulicu a pripravuje sa prvá časť celkovej opravy ulice Horné Bašty, ktorá je už niekoľko mesiacov vysúťažaná. Čakáme len na začiatok rekonštrukčných prác. A z plánov na tento rok to je ešte predĺženie miestnej cesty na Ulici Jána Hlubíka na Kopánke. A napokon, čo je pod drobnohľadom a čo očakáva väčšina Trnavčanov: začiatok výstavby parkoviska pri pavilóne chirurgických disciplín fakultnej nemocnice. Toto regulované parkovisko už čoskoro odľahčí parkovanie najmä pacientom a návštevníkom nemocnice.

■ **Ak sa pozrieme na dlhodo-
bejší výhľad, ktoré ulice sú vy-
braté do celkovej rekonštrukcie
v najbližších rokoch?**

- Rozpočet mesta sa robí na tri roky. Sme vo fáze, keď sa pripravuje rozpočet na roky 2018 – 2020. Pripravujeme podnety, ktoré zrejme na novembrovom zastupiteľstve budú schvaľovať poslanci.

(eu), foto: (pb)

Jedna otázka pre archeológa Petra Grznára z Krajského pamiatkového úradu v Trnave

Môže výrub náletovej zelene na Hlbokej ohroziť statiku mestského opevnenia?

Mesto pripravuje rekonštrukciu hradieb na Hlbokej ulici a ich ilumináciu. Trnavské mestské opevnenie, ktoré je stredo európskym unikátom, získa vďaka týmto investičným aktivitám dôstojnú prezentáciu primeranú jeho významu. Trnavčania na tieto plány zväčša reagujú pozitívne, zazneli však aj nesúhlasné názory. Zeleň vraj treba zachovať nielen preto, lebo plní významnú klimatickú funkciu, ale aj preto, lebo výrubom stromov na svahu „všivavého hájičku“ mesto ohrozí statiku hradieb. Pokiaľ ide o klimatickú funkciu, plniť ju budú nové, druhovo vhodnejšie stromy, ich výsadba sa vo veľkom počte začala už na jar tohto roku. Ako je to však s údajným ohrozením statiky hradobného múru?

Trnavské mestské opevnenie bolo obohatené vodnou priekopou, ktorej svahy boli iba zatrávnené. Stromy alebo akákoľvek vyššia zeleň by totiž poskytovali útočisko nepriateľom. Je preto prekvapujúce, že svah, ktorý bol stáročia bez vysokej zelene, by mal byť v súčasnosti statickým rizikom. Rovnako je mylná informácia, že stromy tento svah spevňujú. Ako sa vyjadril aj odborník na statiku historických stavieb Ing. arch. Vladimír Kohút, v prípade jemnozrnných pôd, akou je aj trnavská spráš, stromy svah nespevňujú, ale naopak, nerovnomerným odvádzaním vody narušajú jeho stabilitu. Nehovoriac o tom, že päť metrov od stavby by stromy vôbec nemali byť kvôli prerastaniu historických konštrukcií koreňmi. Treba si rovnako uvedomiť, že stabilita žiadnej stavby nemôže byť závislá od stromov. Toto, žiaľ, nie je jediné riziko, ktoré predstavujú stromy pre mestské opevnenie. Ak sa v blízkosti pamiatky nachádzajú choré alebo narušené exempláre, môže dôjsť k ich vyvráteniu, ako sa stalo aj počas augusta tohto roku v promenáde. Takáto nehoda je pre hradby veľmi ohrozujúca. Stromy

Vieme, čo máme pripravené do realizácie na budúci rok a vo výhľade predstavu o rekonštrukciách na ďalšie dva. Okrem Hollého ulice to je napríklad aj Mikovíniho ulica, výrazná dopravná tepna medzi Nitrianskou a starou výpadkovkou na Bratislavu. Tento dôležitý a frekventovaný dopravný ťah vrátane mosta je v zlom stave. Predstava

vedenia mesta je taká, že sa nebude všetko finišovať v poslednom roku volebného obdobia. Investície, ktoré sa pripravovali niekoľko mesiacov, sa budú postupne realizovať. Všetko, samozrejme, závisí od schválenia rozpočtu poslancami zastupiteľstva, čiže až potom bude možné takéto investičné zámery uviesť do praxe. ■

totiž dopadnú na časť hradieb, ktorá sa volá predprseň. Ide o tenkú, 55-centimetrovú stienku, v ktorej sa nachádzajú cimburia, strielne a smolné nosy, teda tie najzaujímavejšie a najcennejšie architektonické detaily opevnenia. Subtílna stienka takýto náraz nemusí vydržať. V takzvanom „všivavom hájiku“ bola situácia s náletovou zeleňou ešte horšia. Nedostatočný prehľad o priestore pred hradbou mal za následok využívanie priestoru bezdomovcami a poškodzovanie hradieb zakladaním improvizovaných ohnísk, znečistením a fekáliami. Z technického hľadiska tento typ znečistenia (najmä fekálie) spôsobuje zasoľovanie muriva a jeho degradáciu z dôvodu ukladania solí v murive, jeho následného zvýšeného vlhnutia a poškodzovania mrazmi. Takýto osud si významná pamiatka a symbol Trnavy nezaslúži, ba práve naopak. Trnavské mestské opevnenie by malo byť v celom rozsahu prezentované ako jedna z dominant bez prekrytia poškodzujúcimi náletmi zelene. Keď sa čistiace práce na východnom úseku ukončia, bude možné pre-

Strom, ktorý dopadol na stredovekú hradbu zo 14. storočia po veternej smršti v auguste tohto roku.

zentovať 800 metrov dlhý, ucelený úsek hradby, čo bude iste pôsobiť pohľad pre Trnavčanov aj návštevníkov mesta.

Neznamená to ale, že zeleň pri hradbách je v celom rozsahu nežiaduca. Po rozumnej úvahe sa stromy popri hradbách dajú vysádzať, ale za predpokladu dodržiavania bezpečnej vzdialenosti od mestského opevnenia a výberu vhodných druhov drevín. ■

Foto: Erik Hrnčiarik, Anna Tamajková

Prezentácia zaniknutého lazaretu by mala byť súčasťou revitalizácie parku na kalvárii

Historický význam trnavskej kalvárie a jej atraktivita pre Trnavčanov i návštevníkov mesta v blízkej budúcnosti vzrastie. Archeologický výskum, ktorý v lete realizovala katedra klasickej archeológie Trnavskej univerzity, odkryl pozostatky Kaplnky sv. Fabiána a Sebastiána s mestským lazaretom. Mestská samospráva chce nálezy vhodne prezentovať v spojení so zrekonštruovanou krížovou cestou a revitalizáciou celej lokality.

Hoci kaplnka s lazaretom stáli akoby vystrčené za mestskými hradbami, aj v minulosti šlo o pomerne rušné miesto, ktoré malo pre Trnavu a jej obyvateľov nemalý význam. Bola tam botanická záhrada, pivovar a po zákaze pochovávaní v meste aj cintorín. Útočisko v lazarete nachádzali bezdomovci, chudobní aj chorí. „Každé ráno chodili obyvatelia lazaretu na ranné modlitby do kaplnky, potom odchádzali do mesta žobrať. Dostávali tu obed a máme presne zaznamenané, čo v ktorý deň týždňa jedli. Vieme, že v nedeľu mali vývar s haluškami alebo cestovinami, chlebovú polievku, šošovicu, ako druhé vždy kapustu a mäso – kapustu preto, lebo už vtedy vedeli, že je zdravá,“ hovorí vedúci archeologického výskumu Erik Hrnčiarik.

V obdobiach moru a cholery lazaret slúžil aj ako ochranná karanténa pre mešťanov. Podľa písomných záznamov sa tu mohlo naraz ubytovať až sedemdesiatpäť ľudí. Sponzorom tohto priestoru bolo mesto, lazaret dostával rôzne dary od mešťanov.

„Istý čas sa o lazaret starali aj lekári z Trnavskej univerzity, ktorí sem prichádzali ošetrovať chorých. Zaujalo nás, že sem chodili vykonávať prax študenti historickej lekárskej fakulty, a teraz, v období obnovennej Trnavskej univerzity, ku ktorej sa hlásime, sem chodia vykonávať prax študenti klasickej archeológie. Je to pekné historické prepojenie,“ dopĺňa Erik Hrnčiarik. Podľa povesti založil lazaret aj kaplnku už Matej Korvín, ale či je to naozaj tak, sa už asi nikdy nedozvieme. Keď v roku 1863 zhorel

Erik Hrnčiarik prezentuje výsledky archeologického výskumu na kalvárii

Murivo lazaretu neostalo ani pod zemou, ale zachovali sa tri vrstvy podláh

v meste archív, písomné záznamy o lazarete zhoreli s ním. Kňazi a biskupi v Trnave sa síce pokúšali dodatočne zisťovať z kanonických vizitácií, kedy asi vznikol, ale najstaršiu písomnú zmienku o ňom máme až z roku 1698. Domnienka, že stavba mohla vzniknúť už v stredoveku, ostáva nedoložená. „Dúfali sme, že dokážeme presnejšie datovať začiatok stavby, ale na základe indícií, ktoré zatiaľ máme,

môžeme potvrdiť jej vznik na konci 17. storočia,“ hovorí Erik Hrnčiarik. Podľa jeho slov komplex zväčšili na začiatku 18. storočia, keď tu mesto osadilo aj tabuľu, kde sa písalo, ktorá rodina mala na tom zásluhu. Po odchode Trnavskej univerzity lazaret spravovalo najmä mesto, pôsobili tu najmä ošetrovatelky a ošetrovateľské služby. V roku 1889 – 90 sa tejto úlohy ujali sestry vincentky, ktoré sa starali o cho-

rých až do konca 2. svetovej vojny, keď do budovy narazilo auto plné munície a pri jej odpálení bol lazaret zničený.

Po roku 1948 bol pozemok znárodnený a lazaret s kaplnkou začali ľudia rozoberať na stavebný materiál. Tehly boli najprv použité na stavbu cintorínskych múrikov, potom dostávali žiadatelia o stavebný materiál zvyšné tehly na prídel. Lazaret a kaplnka sa týmto spôsobom zrejme stali súčasťou mnohých stavieb, ktoré vznikli v Trnave od roku 1948 do roku 1950. „Záujemcovia o tehly boli

natoľko dôslední, že na miestach, kde sú múry rozobraté – na rozdiel od iných miest v Trnave, kde môžeme nájsť zvyšky murív – sme už našli len negatívny pôvodných múrov a maltu, ktorú otlkli z tehál. Zachovali sa však krásne podlahy – prvá z konca 17. storočia, druhá z 18. storočia a tretia pravdepodobne z 20. storočia. Na týchto vrstvách sa zachovali aj pôvodné omietky. Našlo sa však aj niečo iné, s čím sme pôvodne nepočítali: schody z polovice 18. storočia, ktoré zrejme slúžili na to, aby zamestnankyne lazaretu mohli schá-

dzať k Trnávke, kde prali bielizeň. Nečakali sme, že tu budú, a ešte aj v takom kvalitnom stave.“ Budúca prezentácia stavieb sa môže opierať nielen o výsledky súčasného archeologického výskumu, ale aj o nákresy z roku 1939, na ktorých je pôdorys kaplnky a dvojposchodovej stavby lazaretu aj s určením, na aký účel niektoré miestnosti slúžili. Park na kalvárii s krížovou cestou, kde dnes stojí aj časť najstaršej kalvárie v Uhorsku prenesená z Modranky, znova ožije ako miesto, po ktorom kráčala trnavská história. ■

(eu), foto: Tomáš Kucman

Reštaurovanie súsošia Golgoty pokračuje

Reštaurovanie súsošia Golgoty z trnavskej kalvárie pokračuje druhou etapou prác. Prvá etapa, ktorá sa začala na jeseň minulého roka demontážou a odvozom sôch do reštaurátorských ateliérov, je ukončená.

Ukutočnil sa inžiniersko-geologický prieskum podkladu základov so zameraním, kamenné prvky boli mechanicky a chemicky očistené a socha Krista je už znovuzrodená takmer do svojej pôvodnej podoby.

Suma na realizáciu prvej etapy bola vyčíslená na 27 150 eur, z toho 7 150 eur pochádza z rozpočtu mesta a 20 000 eur je dotácia Ministerstva kultúry SR z rozpočtovej kapitoly na ochranu, obnovu a rozvoj dedičstva v oblasti pamiatkového fondu. Tento rok 2017 vyčlenila mestská samospráva na eštaurovanie 24 100 eur a ministerstvo poskytlo dotáciu 15 000 eur z programu Obnovme si svoj dom. Celková zmluvná cena prác má dosiahnuť 131 240 eur, rozvrhnuté sú na päť rokov.

V tomto roku sa uskutočňuje spevnenie a chemická stabilizácia kamenných prvkov podstavcov a statické zabezpečenie základov kamennej architektúry súsošia. Zreštaurovaná bude aj kovová socha Panny Márie a uskutoční sa rekonštrukcia a doplnenie chýbajúcich častí sochy sv. Jána Evanjelistu. „Architektúra súsošia bola v havarijnom stave, kríž na pravej strane bol evidentne vyklonený. Veľmi zaujímavé bolo zistenie, že súsošie stálo na tehlovom základe, ktorý nebol spevnený maltou. Ani demontáž plastík sa nezaobišla bez komplikácií, bránili ich osy, ktoré si urobili hniezda pod záhybmi Kristovho

kovového rúcha,“ spomína Tomáš Kucman na prekvapenia, ktoré im Golgota prichystala. Rozhodnutie o rekonštrukcii teda prišlo doslova v „hodine dvanásťtej“.

„V súčasnosti prebieha druhá etapa prác, spočívajúca v reštaurovaní sôch Panny Márie a sochy sv. Jána, ktorá je v najhoršom stave. Momentálne sú sochy čiastočne očistené a spájajú sa ich jednotlivé časti. Potrebne je však aj doplnenie úbytkov hmoty, oprava priestrelov po guľkách a domodelovanie chýbajúcich častí zliatinou zinku zodpo-

vedajúcou svojim zložením pôvodnému materiálu. Nasledovať bude chemická stabilizácia a patinovanie, ktorým sa povrch zjednotí. Poslednou úpravou bude nanosenie lazúrnej imitácie pôvodnej polychromie, ktorá sa zachovala len fragmentárne. „Zásadným krokom tohtoročnej etapy obnovy bude vyhotovenie nových armovaných základov s pilótami z oceľových zemných skrutiek, ktoré by mali Golgotu stabilizovať, aby v budúcnosti nedochádzalo k ďalším poruchám,“ doplnil Tomáš Kucman. ■

Martin Jurčo, foto: autor

Centrum Koburgovo chce oslobodiť rómsku tematiku od stigmatizujúcich mýtov

Na Sídľiskový festival, ktorý v polovici septembra pripravili na sídlisku Linčianska, prišlo viac ako päťsto ľudí. Dali priestor nielen domácim nadaným mladým spevákom, ale aj ich vzorom, ktorí majú niečo spoločné s Trnavou, alebo dokonca so sídliskom Linčianska. A tak prišli Bystrík, Ika Kraicová, Dominika Mirgová či Michal Štofej a Sebastián Vaškovič. A k tomu na festivale doplnili prezentácie rôznych sociálnych a komunitných organizácií z Trnavy. Hoci Sídľiskový festival pripravila organizácia venujúca sa najmä ľuďom na okraji spoločnosti, akcia bola určená pre všetkých obyvateľov lokality. Cieľom podujatia bolo vytvoriť most medzi marginalizovaným a majoritným obyvateľstvom. Hlavným iniciátorom tejto aktivity je Juraj Štofej (nar. 19. marca 1979 v Trnave).

Juraj Štofej v roku 2008 založil nízkoprahové centrum na Coburgovej ulici v Trnave, kde do roku 2013 pôsobil ako koordinátor a sociálny poradca. Po štúdiu etnológie v Trnave v roku 2009 nastúpil na doktorandské štúdium v Ústave etnológie SAV. Teoretické poznatky uplatnil pri tvorbe dizertačnej práce Sociálna exklúzia rómskej menšiny v oblasti predškolského vzdelávania. Na Katedre etnológie Filozofickej fakulty UK v Bratislave viedol kurz aplikovaná antropológia a na Katedre sociálnej pedagogiky Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity kurz študentská prax. Juraj Štofej sa predstavil na viacerých zahraničných konferenciách a významne publikoval vo viacerých vedeckých publikáciách (napr. projekt o bariérach v terénnej sociálnej práci organizovaný Inštitútom pre verejnú otázku z poverenia Rozvojového programu OSN, publikoval v Slovenskom národopise, či zborníkoch z vedeckých konferencií). Absolvoval viacero študijných pobytov na Univerzite Karlovej v Prahe, ale aj vo Fínsku a Maďarsku. V roku 2013 založil v Trnave neziskovú organizáciu Centrum Koburgovo. Jej cieľom je pomoc pri začleňovaní najmä rómskych detí do hlavného vzdelávacieho prúdu a rodičom ponúkajú sociálne poradenstvo pri riešení ich sociálnych problémov.

■ **Kde ste vyrastali a čo vás ovplyvnilo, že nekopírujete názory väčšinovej spoločnosti a snažíte sa vidieť svet aj trochu inak?**

-Vyrastal som na Družbe v Trnave a mal som klasické sídliskové detstvo. S kamarátmi a s mojim bratom (Michalom, hudobníkom zo skupiny Hudba z Marsu – pozn. red.) sme sa radi túlili po Trnave a okolí a objavovali rôzne tajomné miesta, kam sa bežne človek nevyberie. Pamätám si, že sme preskúmali napríklad v tom čase zrúcaninu židovskej synagógy alebo Dom Mikuláša Schneidera-Trnavského a predstavovali si, ako sa tam v minulosti žilo. Možno to mi ostalo, že som dodnes srdcom výskumníkom neznámych miest a rád spoznávam staronové miesta, kultúry a ľudí, ktorí sú pre nás niečím neznámi a iní. Neskôr som začal študovať etnológiu na vysokej škole, vďaka ktorej som objavil krásu v rozmanitosti rôznych kultúr, náboženstiev a v pestrosti národov nielen Európy, ale aj celého sveta. Moji spolužiaci z vysokej školy sa zameriavali na spoznávanie tradičnej

slovenskej kultúry, alebo naopak, fascinovali ich kultúry v Indii, v Afrike alebo v Amerike. Mňa zaujímali ľudia, ktorí bývajú len pár metrov od môjho domova, ale napriek tomu tu žijú, akoby boli z iného sveta. Fascinovali ma ľudia na okraji spoločnosti, ktorí sú niečím špecifickí. Mal som aj kamarátov dobrovoľníkov, s ktorými sme napríklad v promenáde počas roka rozdávali polievky pre bezdomovcov. Zaujímal som sa aj o sociálne vylúčenie lokality na Coburgovej ulici v Trnave, ktorá je tiež trochu exotická, mýtizovaná a mnohí ľudia sa jej radšej vyhýbajú. Chcel som zistiť, ako tam ľudia žijú a či je pravda to, čo sa o nich povráva.

■ **Trnavčania vás poznajú, že pracujete takmer výhradne v projektoch pre rómsku komunitu, najmä pre rómske deti vyrastajúce v Trnave. Aké boli vaše začiatky a ako ste si získali ich dôveru?**

-V roku 2004 prišla kamarátka Mária Prekopová s nápadom: urobme nejaké aktivity pre rómske deti zo sociálne vylúčenej lokality na Coburgovej ulici. Spolu s ďalšími aktivistami sme pripravili program na Deň detí a na Mikuláša. Na ulici nás privítalo detí ako maku. Prekvapili nás reakcie od ich rodičov, ktorí veľmi ocenili, že sa venujeme ich deťom. Cítil som z ich strany dobru srdečnosť a priateľskosť. Uvedomil som si, že je dôležité nevyvyšovať sa nad nich, snažiť sa pochopiť situáciu z ich pohľadu a stáť pri nich aj v ťažkých chvíľach. Tým som si získal ich dôveru. Toto leto mi viacerí rodičia hovorili, prečo ma stále akceptujú. Vraj to je hlavne preto, že som sa ich nesnažil za každú cenu meniť, ale snažil som sa im pomáhať riešiť problémy, ktoré ich trápia.

■ Čo bolo na začiatku všetkých vašich projektov? Dôveru miestneho obyvateľstva ste už mali. Len treba nápad, aby projekt bol nielen vhodný pre danú skupinu, ale aby priniesol aj výsledky.

- Coburgova ulica je veľká lokalita, kde žilo okolo osemsto obyvateľov. Pohybovali sme sa medzi bytovkami a robili sme si plán v teréne. Životná situácia v mnohých rodinách bola doslova katastrofická. Rozhodli sme sa, že sa začneme venovať predškólakom, u ktorých sme predpokladali, že je ešte možné zvrátiť ich nepriaznivú situáciu. Žiadne z nich nechodilo ani do materskej školy. Prekvapilo ma, že rodičia majú veľký záujem prihlásiť deti do materských škôl. No pre rôzne bariéry sa im to nepodarilo, a tak školskú dochádzku začali až nultým ročníkom na základnej škole. Bohužiaľ, deti nastúpili bez akýchkoľvek návykov a skúseností so vzdelávacím systémom, čo sa odrazilo aj v ich výsledkoch v škole. Preto sme sa rozhodli pomôcť im s prípravou na povinnú školskú dochádzku. Pripravili sme pre nich predškolské krúžky pod vedením sociálnej pedagogy, kde získali základné vedomosti a zručnosti potrebné na vstup do školy. Rodičom sme začali poskytovať

sociálne poradenstvo. Najprv ani predstavitelia mesta nedôverovali našej práci, no postupne, na základe dobrých výsledkov, nás začali podporovať. Od mesta sme dostali do prenájmu dva priestory. Postupne sme rozšírili činnosť o nízkoprahový klub pre školopovinné deti. Pravidelne sme navštevovali rodiny v ich domácom prostredí, kde sme komunikovali s rodičmi o našej činnosti a pomáhali im riešiť výchovné problémy. Za tri roky sme pripravili do školy vyše sto detí. Rodičov a deti sme sprevádzali na zápisy do základnej školy na Gorkého ulici, kde sme sledovali ich zlepšenie v základných zručnostiach.

■ Vo svojich aktivitách v Trnave ste prvolezci, ktorí sa začali venovať deťom priamo v sociálne vylúčenom prostredí. Mali ste vzory niekde zo sveta, kde už podobné projekty fungujú? Ako sa snažíte referencie o týchto komunitách komunikovať tak, aby nemalo väčšinové obyvateľstvo predsudky?

- Aj u nás pribúdajú komunitné centrá, ktoré sa venujú ľuďom na okraji spoločnosti a s ktorými si vzájomne vymieňame skúsenosti. V Trnave sa tiež zlepšil prístup k sociálne vylúčeným obyvateľom a profesionalizovala sa problematika marginalizovaných klientov. Bolo to možno aj vďaka vytvoreniu komunitného plánu sociálnych služieb mesta. Napriek týmto skúsenostiam je aj naša práca akoby v plienkach v porovnaní s inými krajinami. Napríklad, stále sa máme čo učiť od Fínov vo vzťahu k menšinám. Aj nastavenie spoločnosti voči iným kultúram je celkom iné ako u nás. Stačí sa pozrieť na posledné prieskumy verejnej mienky o menšinách, iných kultúrach napríklad v súvislosti s témou utečencov. Počas študijného pobytu vo Fínsku som mal možnosť vidieť Rómov bežne oblečených vo vlastnom tradičnom odevu. Boli hrdí na svoju kultúru, v čom ich podporovali aj nerómovia. Stačilo, ak navštevovalo triedu jedno rómske dieťa, už vytvárali integrovaný prístup k tomuto dieťaťu. Zriaďovateľmi komunitných alebo nízkoprahových centier boli

priamo mestá alebo iné samosprávne inštitúcie. A tak sa odborníci v týchto zariadeniach mohli venovať len svojej odbornej práci. Nezahľovala ich administratíva a zháňanie finančných prostriedkov, ako je to bežné u nás. Napríklad, v čase, keď som tam pôsobil, pricestovali emigranti z Rumunska. Automaticky tam hľadali spôsob, ako ich zapojiť do komunity. Vymysleli im zbieranie plechoviek. Podľa toho, kto koľko nazbieral, dostal za to finančnú odmenu.

■ Vo väčšinovej komunite je stále negatívna mienka o spomínaných sociálnych skupinách. Posunulo sa to za tých desať rokov v Trnave aspoň o kúsok dopredu?

- Vidím lastovičky v lokalite, kde pôsobíme – vytváranie vzťahov naprieč rôznymi sociálnymi skupinami. Napríklad, člen výboru mestskej časti sa venuje mladému rómskemu chlapcovi, aby sa socializoval, rómska aktivistka pomáha nerómskym seniorkám a distribuuje im ovocie a zeleninu z charity. Ľudia bez domova pomáhajú poupratovať škatule v sklade miestnym predavačkám. V tomto vidím aj zmysel mojej práce, vytvárať symbiózu medzi ľuďmi, aby sa jednotlivé skupiny od seba neizolovali, ale navzájom spolupracovali a pomáhali si.

■ Rozširuje sa vaša komunita aktivistov, povedzme, zo študentov trnavských vysokých škôl? Viacero odborov je predsa zameraných práve na takúto prácu, nielen z vašej materskej vysokej školy, kde si študoval etnológiu. Máme tu na univerzite aj sociálnu prácu, učíte aj študentov sociálnej pedagogiky.

-Práca so sociálne vylúčenými nie je pre väčšinu lákavá. Mnohí majú ambíciu pôsobiť a viac pomáhať chudobným napríklad v zahraničí. Nájdu sa aj takí, ktorí chcú len vyštudovať vysokú školu a pracovať v celkom inej oblasti. Máme aj praktikantov zo sociálnej práce. Mnohí z nich sú aktívni a prichádzajú s rôznymi nápadmi. Ale sú aj takí, ktorí musia u nás absolvovať

prax, viac ich naša práca nezaujíma a majú mnoho predsudkov o našich klientoch.

■ **Povedzme si aj o ďalších projektoch. Coburgova ulica a sídlisko Linčianska sú u vás pod drobnohľadom, pretože tam sa sústreďuje trnavská rómska komunita. Priateľskú atmosféru bolo cítiť aj na spomínanom Sídliškovom festivale.**

- Pravidelné sú preventívne a záujmové aktivity. Každý deň v poobedňajších hodinách je otvorený Nízkoprahový klub, v doobedňajších hodinách aktivity pre predškolákov a poskytujeme sociálne poradenstvo a výdaj šatstva. Okrem toho pravidelne organizujeme komunitné aktivity určené pre širokú verejnosť. Jednou z našich najväčších akcií je spomínaný Sídliškový festival. Tam sa snažíme o vytvorenie mosta medzi rôznymi sociálnymi skupinami. Zároveň chceme aktivizovať predstaviteľov tretieho sektora, mesta a občanov. Veľmi dobrú spoluprácu máme s Krízo-

(red)

V októbri nás čaká už štrnásty Trnavský rínek.....

Po krásnom horúcom lete sa môžeme tešiť na farebný, jesenný Trnavský rínek. Uskutoční sa v sobotu 14. októbra od 9. do 17. hodiny v najkrajšej časti Trnavy – na Kapitulskej ulici a Námestí sv. Mikuláša.

Na jesennom rínku sa predstaví vyše sto predajcov lokálnych slovenských produktov a výrobkov. A bude z čoho vyberať. Podľa slov spoluorganizátorky rínku Mirky Hlinčíkovej záujem o Trnavský rínek medzi predajcami a predajkyňami z celého Slovenska stále stúpa: „Cez náš online prihlasovací systém sme prijali 215 prihlášok, čo je zatiaľ najvyšší počet, odkedy trh organizujeme. Keďže Trnavský rínek poskytuje obmedzenú kapacitu predajných miest, o to ťažšie bolo naše rozhodovanie. Veríme však, že sa nám podarilo vybrať pestrú paletu osvedčených, ale aj nových predajcov.“

Veľkým lákadlom bude gastro zóna, kde si budete môcť pochutnať na kvalitnom „pouličnom“ jedle. „Novinkou budú skvelé hot-dogy s bohatou oblohou a hra-

vým strediskom, s ktorým pripravujeme spoločný program Krizáčik. Je to celodenný výchovný program určený pre rodičov s deťmi, ktoré neboli pre rôzne príčiny umiestnené v materskej škole. Našou snahou je vytvárať programy, pomocou ktorých sa snažíme začleniť sociálne vylúčených do spoločnosti. Snažíme sa klientov aktivizovať zapájaním do príprav rôznych aktivít a predstaviť ich talent širokej verejnosti cez kultúrne podujatia. Tento rok napríklad mali dievčatá z našej tanečnej školy na Deň detí vystúpenie na Trojičnom námestí, alebo sme predstavili talentovaného akordeonistu Sebastiána Vaškoviča na besede v knižnici.

■ **Už sme spomínali Komunitný plán sociálnych služieb mesta Trnavy. Vďaka nemu združenia vášho typu medzi sebou začínajú spolupracovať, a majú mnoho prieknikov, aby nemuseli vyvíjať rovnaké aktivity, ale skôr spájať sily.**

-Z mnohých aktivít spomeňme projekt s občianskym združením

STORM. V roku 2013 sme začali organizovať stretávanie organizácií a vytvorili akčnú skupinu na pomoc marginalizovaným. Naším cieľom bolo začať budovať funkčnú sieť pomoci, ku ktorej by sa mohol dostať každý klient, ktorý je nejakým spôsobom marginalizovaný, či ekonomicky alebo sociálne. V súčasnosti finišujeme projekt, kde mapujeme sociálne potreby obyvateľov sídliska Linčianska. Zisťovali sme, čo sa im na sídlisku páči, čo by, naopak, bolo potrebné zmeniť a čo očakávajú od pracovníkov nášho komunitného centra. Zistili sme, že obyvateľom sídliska chýba napríklad komunitná záhrada alebo športové ihrisko, kde by sa mohli mladí ľudia stretnúť pri nejakej aktivite. Samozrejme, majú záujem, aby sme pokračovali v organizovaní kultúrnych a športových podujatí, výraznejšie informovali verejnosť o aktivitách pre marginalizované skupiny obyvateľstva a mnohé ďalšie podnety. ■

nolkami, chuťovo vyvážené mäsové aj vegetariánske hamburgery z kvalitných surovín, remeselné pívá, ale aj sladké klasiky ako špohltové dolky a famózne zákusky. Nebude chýbať skvelá káva, vína od miestnych vinárov, horúca čokoláda so šľahačkou či chailatte,“ vymenúva Júlia Č. Oravcová. Organizátorom sa veľmi osvedčilo vytvorenie posedenia so stolmi a lavičkami na Námestí sv. Mikuláša. Aj tentoraz si tam budete môcť pohodlne vychutnať všetky dobroty.

„Na októbrový rínek sme sa snažili pripraviť zaujímavý program pre všetky vekové kategórie návštevníkov,“ hovorí Matúš Hlinčík, ktorý má na starosti kultúrny program. Deti sa už teraz môžu tešiť na bábkové divadielka, „vyjašia“ sa na hudobnom vystúpení Pánka

a počas celého dňa sa môžu zabaviť aj v kreatívnych dielničkách v parku. „Náš obľúbený zeleninár prinesie na rínek množstvo oranžových tekvic, takže si deti môžu vyrobiť a odniesť domov vlastné tekvicové strašidielko,“ dopĺňa Matúš Hlinčík.

Návštevníkov rínku hudobne poteší príjemná muzika v štýle 30. rokov v podaní tria Chick2Chick, brnenská pouličná kapela Urband a electro-swing trnavskej kapely White Melon.

„Trnavský rínek vždy pripravujeme niekoľko mesiacov dopredu a veríme, že aj ten štrnásty sa nám spoločnými silami vydarí a spoločne vytvoríme príjemnú oddychovú atmosféru.“

Trnavský rínek je organizovaný neziskovou organizáciou Bronco v spolupráci s Mestom Trnavou. ■

Martin Jurčo, foto: autor

Výstava pripomína, že rybári sa v Trnave začali aktivizovať pred šesťdesiatimi rokmi...

Výstava dokumentov, povoleniek, histórie revírov, fotografií i historického rybárskeho náčinia, ocenení i zaujímavostí je len časťou výstavy k 60. výročiu založenia Mestskej organizácie Slovenského rybárskeho zväzu v Trnave. V Západoslovenskom múzeu si toto výročie pripomenuli v rámci 5. krajskej výstavy poľovníckych trofejí trnavského regiónu. Rybári a poľovníci boli odkiaľživa súrodencami – majú aj spoločný dom poľovníkov a rybárov na Vajanského ulici. Okrúhle výročie teda oslávili spoločným stretnutím a udelením výročných plakiet zaslúžilým členom. Ako sa rybárom za šesť decínií darilo, si môžete pozrieť do 29. októbra.

Významnú zložku rybárskej časti výstavy tvorí okrem spomínaných dokumentov aj bohatá expozícia preparovaných rýb z našich i exotických vôd od známeho trnavského rybára a nadšenca preparovania Milana Žiaka (informovali sme o ňom v Novinkách z radnice v súvislosti s jeho veľkou výstavou vo Vlastivednom múzeu v Hlohovci).

Aj keď je organizované rybárstvo v Trnave relatívne mladé (zakladajúca schôdza SRZ Trnava bola 19. októbra 1957), už v období prvej republiky dokumentujeme prvých rybárov v našom meste. V roku 1924 ich bolo desať a lovíli zväčša v okolí Trnavy na Váhu – v Seredi, v Siladiciach či Horných Zeleniciach. Väčší rozmach nastal po druhej svetovej vojne, keď sa trnavskí rybári zväčša organizovali v spolkoch v Seredi a Hlohovci, kadiaľ preteká Váh. Až od 50. rokov začína expanzia rybolovu podnikatelia aj väčším budovaním štrkovísk, rybníkov a umelých vodných plôch.

V dokumentoch na výstave i v obšírnejšie koncipovaných dejinách mestskej organizácie od Mariána Lužáka a Miloslava Procházku sme sa dozvedeli, že od konca 40. rokov vzniká v Trnave pri Mestskom národnom výbore Záujmová rybárska skupina, ktorá začala budovať terajšie rybníky v Kamennom mlyne. V roku 1949 bola dobudovaná štrnásťhektárová plocha a po dvoch rokoch tieto rybníky vydali prvú „úrodu“ kaprov. Pre rôzne majetkové peripetie členov však bola skupina zrušená, rybníky prevzalo štátne rybárstvo a ostatní rybári boli presunutí do spolku v Seredi. Z tamojšej pobočky trnavských rybárov sa neskôr tvorila skupina

Tri generácie trnavských rybárov – Alojz Gloznek, predseda MsO SRZ Trnava Vladimír Čerešňák a podpredseda výboru Ladislav Glinda.

zakladajúcich členov Mestskej organizácie SRZ v Trnave. Zakladajúci výbor mal v roku 1957 15 členov, predsedom sa stal Peter Kováč a tajomníkom František Lukačovič. Prvé roky MsO SRZ sa niesli v znamení rybárskeho nadšenia. Na prvé administratívne úkony nemali dokonca ani písacie potreby, preto ich museli nakúpiť zo zbierky prvých členov. Nebolo ani kde chytať. Trnávka so stavom v Štrkoch bola čoraz viac znečistená. Okrem tohto potoka slúžilo na lov rýb aj malé jazierko a lužný les kúsok od majera Pažitný mlyn. Vraj v tomto jazierku bolo veľa pôvodných karasov zlatých, čo je dnes vzácny úlovok a v súčasnosti je táto ryba chráneným druhom. V roku 1938 bola Trnávka na ôsmich kilometroch zregulovaná pre prípravu na využívanie pre mestskú kanalizáciu. To bol krok k ďalšiemu veľkému znečisťovaniu Trnávky, ku ktorému sa pridal i priemysel. A to bol aj koniec rybolovu na Trnávke. K dispozícii v tomto období boli

pre rybárov pstruhové potoky Blava a Parná, karpové revíry Gídra a Dudváh. Loviť sa chodilo teda naďalej do Váhu pri Seredi a Hlohovci a organizovali sa zájazdy na rybolov na Dunaji. Jedným z tých, ktorí spomínali na toto obdobie, bol Rudolf Gloznek z Cífera, ktorý si pamätá, že tieto toky boli ešte dobre zarybnené, no už často prichádzalo k úhynom z otráv znečistenou vodou z priemyslu. Trnavskí rybárski funkcionári sa snažili čo najviac ovplyvniť túto neutešenú situáciu. Postupný rozvoj poľnohospodárstva a priemyslu, potreba zadržiavať vodu z Malých Karpát budovaním nádrží, sa ukázali ako vhodná báza aj pre športové rybárstvo. Prvá bola vybudovaná vodná nádrž Boleráz. Vznikla v roku 1966 a využívala sa aj ako zdroj vody pre Chemolak a škrobárne. V roku 1969 pribudla trnavským rybárom nádrž Buková, ktorá zasahuje aj do chránenej krajiny oblasti. Zaujímavosťou je, že dodnes sa tam popri kaproch, štukách, zubáčoch,

sumcoch, amuroch a pleskáčoch objavuje aj tolstolobik biely, ktorý bol dovezený z Ruska a do našich nádrží umelo nasadzovaný v 70. rokoch. Do chránenej oblasti rovnako zasahuje vodná nádrž Dolné Dubové, ktorá vznikla v roku 1971. Rovnako ako spomínané vodné nádrže aj túto viackrát vypustili, vyčistili a opravili. Dnes sa po takejto veľkej oprave a odbahnení premenil klasický revír Dolné Dubové na revír chyt' a pusť bez možnosti prívlastnenia úlovku s bohatým výskytom trofejných rýb. Od 70. rokov postupne v okolí Trnavy vznikajú ďalšie vodné nádrže. Z dvojhektárového rybníka sa stala vodná nádrž Cífer (1974) a neskôr vzniklo veľké vodné dielo Suchá nad Parnou (1980), ktoré má rozlohu 40 hektárov. Najmladšou vodnou nádržou je revír Horné Orešany, ktorý vznikol v roku 1994 s rozlohou 50 hektárov.

Trnavskí rybári však majú aj svoje hospodárstva, v ktorých pripravujú násady pre spomínané vodné nádrže. Rybníčné hospodárstvo v Hornej Krupej vzniklo v roku 1965 v rámci Jednotného roľníckeho družstva Dolná Krupá a chátrajúce prešlo po trinástich rokoch do správy trnavskej SRZ. Postupným rozvojom celého areálu sa zvyšovala aj kapacita dorábaných násad pre vlastnú potrebu i pre iných rybárov. Prevláda kapor, amur, lieň, štika a zubáč. Len minulý rok tam dochovali vyše 16 ton rýb. Malé rybníčky majú aj pod vodným dielom Boleráz, no v súčasnosti ich nevyužívajú, keďže riešia problémy s prítokom a odtokom vody. Už na začiatku sme spomínali potoky, na ktorých začínali trnavskí rybári. Pôvodný pstruhový revír Blava bol po desiatkach rokov rozdelený na dva. Dolná časť je kaprovým revírom a horná po rybné hospodárstvo v Dechticiach je pstruhovým revírom. Podobne trnavskí rybári chytajú pstruhu aj na časti Parnej. Po výstavbe vodnej nádrže Horné Orešany sa od hrádze po hať pri Zvončine dajú chytať pstruhu a dolná časť Parnej je kaprovým potokom. Trnavskí rybári využívajú (po vodohospodárskych

úpravách toku Dudváhu) aj časť Dudváhu od kanála v dotyku s Váhom pri Siladiciach až po Malú Maču. Jeho súčasťou je napríklad aj Trnávka od ústia po výtok z vodnej nádrže Boleráz. Trnavským revírom je aj časť Gidry od ústia pri Malej Mači po ústie Štefanovského potoka v Budmericiach a Štefanovský potok od ústia po prameň.

Na výstave k jubileu okrem ocenených aktívnych rybárov si spomenuli aj na tých, ktorí budovali trnavský rybársky zväz a začínali ešte v spomínanom rybárskom spolku v Seredi. K takým patrili František Lukačovič (1924 – 1991), ktorý od začiatkov až do roku 1990 pôsobil ako tajomník zväzu. Mal zásluhu na tom, že sa práve v našom regióne budovali viaceré vodné nádrže a lovné revíry. Martin Pokorný (1928 – 1986) bol najmä rybársky hospodár a športový rybár. Začínal už v roku 1949 a svoje skúsenosti využíval najmä pri chove rýb v rybníkárstve v Hornej Krupej. Na výstave možno vidieť aj mnoho pamätných fotografií. S úsmevom si mnohí prezerali kroniky s fotografiami i panely s obrázkami z brigád na výstavbe trnavského Domu poľovníkov a rybárov, ktorý bol dobudovaný koncom 70. rokov.

Stretnutie bolo priestorom aj na diskusiu o súčasnosti športového rybolovu v Trnave. V roku 1957 mali 176 členov a počty sa postupne zvyšovali. V roku 1980 bolo rybárov už 1 365, o pätnásť rokov neskôr už 2 321. Magické číslo tisícisť prekročili trnavskí rybári v roku 2002 a odvtedy sa tento počet pohybuje okolo 3 200 členov. V tomto jubilejnom roku je 3 230 členov, z toho 2 651 dospelých, 198 mládežníkov a 381 detí. Vďaka tomu je trnavská mestská organizácia druhou najpočetnejšou na Slovensku. V súčasnosti je jej predsedom Vladimír Čerešňák, tajomníkom Tomáš Dobrovodský a hospodárom Peter Ardan. Všetci traja pripomínajú, že až tretinu členov tvoria deti a mladí ľudia. Je to dané nielen postupným odovzdávaním lásky k športovému rybárstvu, ale aj prácou s mládežou, organizovaním krúžkov i pretekov. A keď hovoríme o súčasnosti, v športovej

činnosti zaznamenávajú trnavskí rybári čoraz väčšie úspechy. Spomeňme, že napríklad v sekcii plávaná sa zúčastňujú nielen domáci, ale aj zahraničných pretekov. V roku 2000 reprezentoval na Majstrovstvách sveta v love rýb udicou Slovensko Peter Pružinec a obsadil 6. miesto. V rokoch 2002 a 2003 trnavskí rybári organizovali majstrovstvá sveta. Úspechy v ďalších rokoch potvrdzoval nielen Peter Pružinec, ale aj Aleš Ardan a Peter Pilát. Po roku 2007 sa stal najúspešnejším reprezentantom Andrej Rímeš, ktorý vyhral niekoľko medzinárodných súťaží a v roku 2012 nás reprezentoval na majstrovstvách sveta v Slovinsku. Po vedením jeho otca Petra sa slovenské družstvo stalo majstrom sveta a Andrej sa stal vicemajstrom sveta v jednotlivcoch. V neskoršom období boli úspešní Peter Ardan (ako jediný z trnavskej organizácie sa prebojoval do seniorskej reprezentácie na majstrovstvách sveta), a veľmi úspešný od roku 2010 je aj Gabriel Vajsábel. V sekcii prívlačovej ligy boli v poslednom období úspešní na Majstrovstvách Slovenska Michal Nič a na v pohárových pretekoch Milan Popovič, Aleš Ardan, Miroslav Gajarský a Tomáš Grman. Veľmi obľúbené najmä pre mladých rybárov je muškárerie. Jozef Holub, Miloš Procházka a Milan Žiak st. pripravili pre deti detský muškársky tábor na Hrone. Úspechy muškárov prichádzajú stále: Richard Zbyvatel, niekoľkonásobný člen juniorskej reprezentácie SR (2007 – 2009), sa stal aj vicemajstrom sveta (Portugalsko, 2008). Podľa tajomníka výboru MsO SRZ Trnava Tomáša Dobrovodského okrem mnohých vlastných projektov spolupracujú aj na ďalších aktivitách. Napríklad aktuálne konzultujú projekt Revitalizácie dolného povodia a hydrického biokoridoru Parná, ktorého iniciátorom je trnavská samospráva. Jeho cieľom je vybudovať vhodnú bázu na rekreáciu pre obyvateľov Trnavy dostupnú aj cyklochodníkmi. Rybárom to prinesie skvalitnenie lokality na športový rybolov a oveľa lepší prístup k vode. ■

(at) Bezplatná právna klinika bude od októbra poskytovať služby v priestoroch radnice

Mesto Trnava a Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave (PF TU) pokračujú v spolupráci pri poskytovaní bezplatných právnych informácií pre občanov mesta Trnavy. Právna klinika bude otvorená od 5. októbra do 14. decembra každý štvrtok od 13.00 do 16.00 h v priestoroch radnice na Hlavnej ulici 1.

Ide o projekt, v rámci ktorého študenti PF TU v Trnave pod dohľadom zodpovednej osoby poskytujú právne informácie občanom Trnavy. Touto zodpovednou osobou bude JUDr. Marek Maslák, PhD., odborný asistent pôsobiaci na Katedre občianskeho a obchodného práva PF TU v Trnave.

Občania Trnavy sa môžu prísť poradiť so svojimi právnymi problémami z oblasti rodinného, občianskeho, pracovného, správneho či trestného práva. V oblasti trestného práva možno právnu informáciu poskytnúť len v prípade, ak je občan v pozícii poškodeného. Právna klinika nie je určená podnikateľom

a svojou činnosťou v žiadnom prípade nenahrádza poskytovanie právnej pomoci advokátmi, notármi či inými osobami, akými sú napríklad Centrum právnej pomoci alebo spotrebiteľské združenia. Právna klinika má za cieľ poskytovať iba základné informácie pre riešenie životných situácií, ktoré majú uľahčiť ďalšie rozhodovanie v danej veci. Pomoc je poskytovaná vo forme písomnej informácie (vyhotovenie trvá zvyčajne dva týždne), prípadne vo forme ústnej konzultácie.

Zodpovedná osoba, ako aj študenti PF TU v Trnave pôsobiaci v Právnej klinike sú povinní za-

chovávať mlčanlivosť o právnych problémoch občanov, s ktorými sa oboznáma, a sú povinní dodržiavať pravidlá ochrany osobných údajov.

Hlavným cieľom Právnej kliniky je vytvoriť priestor pre vzájomnú pomoc medzi študentmi práva a občanmi Trnavy. Študenti PF TU v Trnave na jednej strane budú môcť pod dozorom zodpovednej osoby v praxi aplikovať poznatky, ktoré získajú štúdiom, a na druhej strane sa občania Trnavy môžu bezplatne zorientovať v základnej právnej stránke svojho problému a získať informácie o možnom ďalšom postupe pri jeho riešení. ■

Janka Pekarovičová, foto: autorka

Reminiscencie Milana Jedličku

Hovorí sa, že čím je človek starší, tým rýchlejšie mu ubieha čas. Potvrdzujem z vlastnej skúsenosti. Napriek tomu mi pripadá neuveriteľné, že 27. septembra 2017 by sa bol vysokoškolský pedagóg, ale pre mňa najmä kamarát cez poéziu – básnik Milan Jedlička dožil sedemdesiatin. Relatívne úctyhodný vek, len horšie, že v apríli budúceho roku mu mnohí pôjdeme už desiatykrát zapáliť na hrob výročnú sviečku.

Ak sa zatúlame do histórie, zistíme, že ľudia, na ktorých spomíname roky, desaťročia, ba i storočia, zanechali svoju nezmazateľnú stopu najmä výsledkami svojej práce, prípadne literárnym odkazom, ktorý nestratil aktuálnosť. Kam smerujeme? Správne uvažujete. Jedličkovi žiaci teraz využívajú v praxi teóriu marketingu, ktorú im prednášal. Jeho odborné publikácie majú svoje miesto vo vysokoškolských i iných knižniciach. A v jeho poetickej a dramatickej tvorbe dodnes iskri najmä poézia. Preto napadlo jeho

rodine a blízkym priateľom siahnuť práve po nej. Rozhodli sa v rámci spomienky na Milana Jedličku pripraviť pre jej účastníkov a iste i ďalších milovníkov poézie výber z ôsmich vydaných zbierok, doplnený o básne z básnikovho šuplíka. Bola som pri tom. A tak kniha Reminiscencie bude vlastne deviatou zbierkou, spracovanou trocha netradične, v symbióze s fotografiami. „Tak ako je bohatá poézia Milana Jedličku na reflexiu, výraz, formy vyjadrenia, tak aj autor ilustrácií Ivan Šipkovský vo svojej výtvarnej fotografickej výpovedi v mnohokrát podobách vydáva svedectvo citovej a formotvornej reakcie na nenapodobiteľný a originálny svet básnika,“ prezrádza o knihe akademický maliar Jozef Ilavský.

„Hodnota umeleckej výpovede Milana Jedličku bola od zbierky k zbierke čoraz viac akceptovaná kritikmi i recenzentmi. Vyžarovalo z nej nezávážiteľné, nemerateľné fluidum sálajúce energiu, čo dokázala

posunúť od videného a počutého k predstavám i tajomstvám,“ konštatuje poetka Zlata Matláková, čím vysvetľuje i súčasný návrat k nej. Tiež patríte k tým, ktorých sa Jedlička svojím životom, prácou či tvorbou pozitívne dotkol? A ste navyše zvedaví na splynutie poézie s fotografiou v jubilejnej zbierke? Nech sa páči, prídte na spomienkové stretnutie na doc. Ing. Milana Jedličku, PhD., ktoré sa uskutoční 19. októbra 2017 o 17. hodine v trnavskom Divadle Jána Palárika. ■

Martin Jurčo, foto autor a archív AS

Úspešne na ceste proti vírusom a baktériám

V našom seriáli sa dnes zastavíme na infekčnom oddelení, dnes už infekčnej klinike. Patrí medzi najstaršie v trnavskej nemocnici. Záznamy hovoria, že už v roku 1824 boli infekční pacienti liečení spoločne s pacientmi trpiacimi venerickými ochoreniami. V roku 1831 sa v Trnave rozšírila epidémia cholery a pacienti boli izolovaní pri starom cintoríne, kde bola aj malá nemocnica – lazaret.

V spomínanom čase vraj takéto oddelenie malo až štyridsaťpercentnú úmrtnosť. Koncom 19. storočia spolupracovalo s peštianskymi nemocnicami, odkiaľ dostávali aj sérum na liečenie šarlachu. Brušný týfus mal vtedy údajne až šesťdesiatštyripercentnú úmrtnosť. V roku 1903 bol v Trnave ako prvý na dnešnom území Slovenska vybudovaný infekčný pavilón pre 12 až 15 pacientov. Novú budovu oddelenia, ktoré malo veľkú spádovú oblasť, vybudovali v roku 1932. Bolo na tú dobu najmodernejšie na Slovensku. Liečil sa tam najmä šarlach, záškrt, brušný týfus a črevné nákazy. Mnohé z týchto ochorení už celkom vymizli.

Po druhej svetovej vojne viedol infekčné oddelenie Otto Winter, od roku 1950 František Oswald, ktorý začal bojovať najmä proti črevným nákazám, brušnému týfu a dysentérii. Spolu s okresným hygienikom zaznamenali v tomto boji úspech. Zo 111 prípadov brušného týfu v roku 1951 bolo v roku 1960 už len 5 prípadov. Od roku 1960 významne klesal počet všetkých nákaz a počet úspešne vyliečených pacientov stúpil na 1 200 ročne. Pri jubileu nemocnice v roku 1974 malo infekčné oddelenie 90 lôžok, viedol ho primár František Oswald a lekár Ján Bušniak.

V tomto čase prišla na infekčné oddelenie aj mladá lekárka Anna Strehárová (nar. 23. apríla 1946 v Koválove na Záhorí). Po štúdiu v Bratislave a na Karlovej univerzite v Prahe pôsobila v nemocnici v Šali a od roku 1975 je lekárkou v nemocnici v Trnave. Od roku 1983 bola primárkou infekčného oddelenia, od roku 1999 prednostkou infekčnej kliniky (do 31. júna 2017) a zároveň krajskou infektologičkou. Jej zásluhou sa pracovisko stalo klinikou,

Anna Strehárová je rada, že sa podarilo obnoviť historickú budovu infekčnej kliniky vrátane vybudovania moderného výťahu, ktorý pomáha pacientom.

kde pracuje dnes 6 špecialistov – infektológov. V rámci Slovenskej a Českej infektologickej spoločnosti organizovala viacero významných celoslovenských podujatí na Smolenickom zámku. Kolegovia spomínajú najmä Slovensko-český kongres o infekčných chorobách z roku 2015. Anna Strehárová je členkou Slovenskej spoločnosti infektológov, hepatologickej, vakcinologickej a epidemiologickej spoločnosti a ďalších aj medzinárodných odborných spoločností a držiteľkou mnohých ocenení, napríklad Ceny Martina Palkoviča Trnavskej univerzity za pedagogickú prácu, Ceny J. E. Purkyně alebo Zlatej medaily TTSC.

Dnes je mimoriadnou profesorkou Fakulty zdravotníctva a sociálnej práce Trnavskej univerzity a pracuje ako lekárka na infekčnej klinike nemocnice v Centre pre diagnostiku a liečbu chronických vírusových hepatítid.

■ **Dodnes navštevujete svoju rodnú obec Koválov neďaleko**

Senice a v svojom rodičovskom dome trávite voľné chvíle. Z akého rodinného prostredia ste vzišli a ako vás to ovplyvnilo?

– Môj otec bol najstatočnejší človek v mojom živote. Ako vojak bol účastníkom Slovenského národného povstania. Po potlačení povstania bol zajatý a dostal sa do koncentračného tábora, začas bol aj v koncentračnom tábore v Dachau. Po vojne, keď mu ponúkli členstvo v komunistickej strane, si dal podmienku, aby rodina mohla chodiť do kostola. So všetkými jeho podmienkami súhlasili. Potom vďaka členstvu v strane pomohol napríklad učiteľovi, ktorý bol organizátorom v kostole, ale aj farmárovi z majera v rodnej dedine, ktorého označili za kulaka a nechceli mu prijať deti do školy. Otec si aj jeho zastal. V dobrej viere bol aj pri zakladaní družstva. Tým, že sa snažil pomáhať ľuďom z oboch strán, bol medzi dvomi mlynskými kameňmi. Snažil sa byť spravodlivý, no postupne zisťoval, že všetky spo-

ločenské veci sa dejú inak. Preto sa v 50. rokoch rozhodol odovzdať stranícku knižku s tým, že on za takúto stranu nebojoval. A to poznačilo ďalší osud našej rodiny. Stali sme sa deťmi zradcu strany. Starší brat nemohol ísť ani na priemyslovku, bol murárom, mladší brat sa nedostal na vysokú školu. Ja som maturovala na Strednej všeobecne vzdelávacej škole v Senici a moje ďalšie pokračovanie bolo otáznne. Bola som však veľká recitátorka. Milovala som Puškinov pamätník, Hviezdoslavov Kubín, vyhrávala som recitačné súťaže. V škole som založila divadielko, pozývali sme napríklad herečku Máriu Kráľovičovú. Keď som mala ísť na vysokú školu, nechceli to dovoliť. Riaditeľ školy profesor Čopjan mal za manželku Rusku, bývalú ruskú šľachticnú. Ona ma učila recitovať. A práve tento profesor – riaditeľ povedal, že ak nebudem môcť ísť študovať, nepôjde z triedy nikto. Napokon povolili aj z obce, dali odporúčanie a nenamietali proti môjmu štúdiu.

■ Najprv ste začali štúdium na Univerzite Komenského v Bratislave a po dvoch rokoch bola možnosť prestúpiť do Prahy na Karlovu univerzitu. Takže ste mohli porovnať obe univerzity.

- Bola možnosť výmenných pobytov študentov. Tam som mala kamarátku Jitku Janovskú, naši otcovia sa poznali ešte z Dachau a boli sme rodinnými priateľmi. Ako dieťa som mala ťažký zápal pečene. Išla som do kúpeľov do Karlových Varov, a v tom čase sme sa začali rodinne priateliť. Od desiatich rokov som k nim každý rok chodila na prázdniny do Prahy a Jitka chodila k nám, milovala Záhorie, tunajšiu prírodu. Chodievali sme napríklad na kultúrne leto do Smrdák. Teda nielen za prospech som mala možnosť ísť do Prahy, ale aj preto, lebo som Prahu už dobre poznala. Už v treťom ročníku som mohla pracovať ako pomocná vedecká sila na 1. internej klinike FVL Univerzity Karlovej na Karlovom námestí. Táto klinika bola zameraná na hepatológiu. A to rozhodlo. Každú druhú

Kolektív infekčného oddelenia prináša nielen dobré medicínske výsledky. V 80. rokoch sa našiel čas aj na spoločenské stretnutia členov celého tímu.

sobotu som chodila do laboratória, kde vedecky pracovali manželia – lekári Brodanovci, neskôr profesor Kordáč.

■ V tom čase ste sa poznali už so svojim budúcim manželom, ktorý študoval v Bratislave právo, no prestúpiť do Prahy už preňho nebolo také jednoduché. Takže ste cestovali z Prahy do Bratislavy a domov na Záhorie.

- Po skončení fakulty v roku 1970 som chcela v Prahe ostať ako asistentka, aj ma chceli na spomínané oddelenie hepatálnych ochorení na výskum. Mali vtedy už výborné európske výsledky a liečili tam vzácnejšie ochorenia pečene. Keďže môj manžel mal mamičku z Prahy, skôr by sa mi hodilo zostať v Prahe. V tom čase mi však zomrel 19-ročný brat. Rodičia veľmi žiaľili, a tak som sa rozhodla vrátiť domov. S manželom sme sa zobrali hneď po mojej promócií. V tom čase som pracovala v nemocnici v Šali, kde pôsobil veľký internista – primár Topercer. Chcela som veľmi robiť vedeckú prácu. Myslela som si, že to bude môj cieľ. Ale spomínaný pán primár ma naučil robiť klinickú prácu, pomáhať pacientom a mať túto prácu rada. A toto mi zostalo. Manžel skončil právo, zamestnal sa v Trnave na prokuratúre, a tak sme sa sem presťahovali.

■ Prestup na interné oddelenie vtedajšieho Okresného ústavu

národného zdravia sa však nekonal a vy ste skončili celkom inde. Na anestéziológii.

- Chcela som sa venovať pečeni v rámci interny. No nebolo voľné miesto, tak som sa zamestnala u vtedy veľkej osobnosti trnavskej nemocnice Dariny Nábělkovej, ktorá bola neskôr primárkou ARO. Kým založila toto oddelenie, viedla len anestéziu pri operáciách. Naučila nás, že keď nie sme v službe, máme študovať zahraničné texty, prekladať, venovať sa svojmu odbornému rastu. Tie dva roky, to bola pre mňa veľká škola.

■ Čo rozhodlo v tom, že ste prešli napokon na infekčné oddelenie?

- Začínalo sa budovať oddelenie ARO a ja som stále poškulovala po hepatológii, teda pečeni. A tak sa stalo, že na infekčnom v tom čase bol len starnúci pán primár František Osvald. Uvoľnilo sa miesto a pri operácii sa ma chirurg a vtedajší riaditeľ nemocnice Bohumil Písečný opýtal: Vidím, že tu máte nejaké časopisy o hepatológii a zaujíma vás pečeň. A práve na infekčnom oddelení je voľné miesto, nechcete tam ísť? A tak som 1. augusta 1977, teda presne pred 40 rokmi prešla na infekčné oddelenie. Malo 71 postelí a boli sme tu len dvaja lekári a občas nejaký cirkulujúci lekár. Keď som prišla, práve tam v rámci cirkulácie lekárov

pomáhal Stanislav Križan, ktorý už práve odchádzal na detské oddelenie, kde pôsobí dodnes. Pacientov bolo teda veľmi veľa a lekárov málo. Vtedy som bývala každý deň do večera v práci. Už som mala dvoch synov a atestáciu z infektológie som zvládla vďaka pomoci mojej mamy. Raz sa mi stalo, že mi syna priviezli učiteľky zo škôlky dávno po pracovnej dobe do práce. Dodnes ma to mrzí!

■ Aké najčastejšie ochorenia sa vtedy liečili na infekčnom oddelení? Vtedy bolo rozdelené na 2 časti, teda mužov, ženy a deti medzi dospelými, čo najmä pre malých pacientov zrejme nebolo veľmi vhodné.

- Boli to najmä zápaly mozgu, bacilárna dyzentéria, žltacky, najmä hepatitída A, ktorá sa prenáša špinavými rukami. Zásluhou očkovania proti infekčným ochoreniam dnes vyslovene prenosných ochorení nie je toľko ako kedysi, aj keď sa nám napr. žltacka vracia v pravidelných intervaloch. V 80. rokoch sme zaznamenali aj návrat osýpok. Experti zo zahraničia, ktorí pracovali v JE Jaslovské Bohunice, mali deti, ktoré neboli zaočkované proti osýpkam. A tie potom preniesli ochorenie do kolektívu. Ako ste uviedli, deti boli medzi dospelými pacientmi, čo odporovalo dokumentu Charty dieťaťa. Usilovala som sa preto vybudovať detskú časť oddelenia v prízemí budovy, čo sa mi po rokoch úsilia podarilo. Často sme mali hnisavé meningitídy. Mnohé infekčné ochorenia vďaka vysokej zaočkovanosti celkom vymizli, napríklad, už sme sa nestretli s tetanom. V súčasnosti však vďaka antivakcinačným aktivitám hrozí návrat mnohých infekčných ochorení. Mnohé mamičky si nevedomujú, aké je nebezpečné pre dieťa, ak nie je zaočkované proti niektorým zo spomínaných ochorení.

■ Od 80. rokov ste sa začínali venovať ďalším témam. Napríklad vás zaujímal pásový opar, o ktorom sa vtedy toľko nevedelo. Liečil sa skôr podávaním

vitamínov a lokálne tekutým púdom.

- Občas ho liečili na kožnom oddelení. Napokon som sa začala zaoberať tým, že existuje kauzálna liečba podľa príčiny ochorenia, a tá súvisela zväčša s imunitou. V zahraničí sa liečil injekčne aciclovirom, ktorý sa začal dovažovať aj k nám. Bola som jednou z prvých, ktorí začali o tom prednášať a chcela som pokračovať vo výskume. No keďže som nemala ambície politicky sa angažovať, zamietli mi aspirantúru. V systematickejších výskumoch som mohla pokračovať až v 90. rokoch po vzniku Trnavskej univerzity. Zásluhou veľkej osobnosti Vladimíra Krčméryho, práve naše pracovišťa – infekčné a chirurgické oddelenia, boli prvou výučbovou bázou pre študentov Fakulty zdravotníctva a sociálnej práce. V tej mojej dizertačnej práci som mala päťtinu pacientov, ktorí nemali starší vek a nemali prirodzene zníženú imunitu, ale mali skryté onkologické ochorenie. Platí teda pravidlo, že pásový opar je zdvihnutý prst, ktorý upozorňuje na iné ochorenie, alebo je dôsledkom vyčerpania a stresu. Vo všeobecnosti môžeme povedať, že je výsledkom zníženej imunity. Vtedy som aj zistila, že ak je včas podaná antivírusová liečba, nemusí byť zničený nerv, ktorý vyvoláva ťažké bolesti. Aj ten stres sa potvrdil ako možná príčina oslabenia imunity, v dôsledku čoho sa reaktivuje herpetický vírus spôsobujúci v detstve ovčie kiahne. Medzi mojimi pacientmi sa začali objavovať aj mladšie ženy – podnikateľky. Bola to éra v 90. rokoch, ktorá prinášala mnoho stresu.

■ Napriek veľkému rozvoju medicíny sa niektoré ochorenia objavujú neustále v nejakej inej forme. A to vás zrejme poháňalo učiť sa stále nové a nové vyšetrovacie metódy a hľadať nové témy.

- Okrem klasických metód klinickej mikrobiológie, vyšetovanie mozgo-miechového moku, ktorý sa musel špeciálne farbiť, dokážeme

dnes aj skúmať molekuly vírusov alebo baktérií. Mnohé vyšetrenia kedysi trvali aj štyri dni. Muse-li sme sa naučiť začať s liečbou napríklad hnisavých meningitíd ešte skôr, ako sa potvrdili výsledky testov. Dodnes sa u nás vyskytujú najmä pneumokokové meningitídy. Nadužívaním antibiotík sa zvyšuje odolnosť baktérií voči antibiotikám, preto sa toto ochorenie všeobecne vyskytuje častejšie. Vyše 25 rokov som viedla práve v trnavskej nemocnici Komisiu racionálnej antibiotickej terapie. Patríme medzi také zariadenia, kde sa robia antibiotické konziliá, teda akési konzultácie pri vážnych stavoch. Podľa predpokladu, čo bude vyvolávať, zvolíme antibiotickú liečbu. Nenasadzujeme ju automaticky, keď je to neraz zbytočné. Patrili sme medzi nemocnice, kde nebola taká nadužívaná antibiotická liečba. Bolo jej 14 percent, pričom iné zariadenia majú aj 25 percent celkovej spotreby liekov v nemocnici. To bola ďalšia moja „vášeň“ – antibiotiká používané na oddeleniach s ťažkými diagnózami. Jednou z tém, ktorým som sa venovala, boli nozokomiálne nákazy, teda infekcie získané v nemocnici. V spolupráci s predchádzajúcim vedením nemocnice sa podarilo systemizovať miesto nemocničného epidemiológa, teda hygienika. Pozícia tzv. hospital emidemiologist je vo svete už bežná a rieši napríklad aj znižovanie rizík spojených s nemocničnými infekciami. A tak v spomínanom čase vzniklo oddelenie nemocničnej hygieny, ktoré vedie Jaroslava Brňová.

■ Po troch rokoch ste sa vrátili ako pedagogička aj na trnavskú Strednú zdravotnícku školu.

- Keďže už nie som prednostkou oddelenia, mám viac času. A napokon, som rada som medzi mladými ľuďmi. Od začiatku školského roka sa tam venujem preventívnemu lekárstvu a náuke o výžive. Na fakulte prednášam infektológiu a témy, o ktorých sme už hovorili, teda infekcie spojené so zdravotnou starostlivosťou. Jednou z tém je aj rezistencia na antibiotiká.

■ Žijete už 43 rokov v Trnave, ako ste sa zžívali s rovinatým krajom?

– Najprv sme bývali na starej Linčianskej. Bývalo tam dosť hlučno, už desiatky rokov bývame na Hlbokej v štvorzbovom byte. S manželom sme sa každý venovali svojmu povolaniu. Takže sme nemali ambície stavať dom. Na

Záhorí mám rodný dom s veľkou záhradou, kde sa môžem v tomto ohľade realizovať. V Trnave mám rada našu univerzitu, pretože to je nádherne obnovená budova prvej lekárskej fakulty. A tiež trnavské kostoly: od hrubého cez františkánsky až po univerzitný. Ale keď príde sobota, vždy utekáme na chalupu na Záhorie.

Rada čítam, takže okrem vedeckej literatúry mám aj v nemocnici medzi knihami najmä poéziu. A špeciálne mám rada trnavského rodáka Miroslava Válka. Jeho báseň Jesenná láska je mojou srdcová. Dokonca, občas ma študenti požiadajú, aby som za-recitovala najmä Váلكove básne (smiech)... ■

Martin Jurčo, foto: fmk

Zomrela niekdajšia prodekanka FMK UCM Gabriela Bartošová

V horúcich letných mesiacoch sme sa dozvedeli smutnú správu, že tento svet opustila Gabriela Bartošová-Gáliková (*3. apríla 1977 Trnava †19. júla 2017 Trnava), pedagogička a začas aj prodekanka Fakulty masmediálnej komunikácie UCM Trnava.

Gabriela Bartošová – Gáliková absolvovala jazykovú triedu na Gymnáziu na Hviezdoslavovej ulici, potom študovala odbor verejná správa na Filozofickej fakulte Univerzity Cyrila a Metoda a na Fakulte sociálno-ekonomických vzťahov Trenčianskej univerzity Alexandra Dubčeka. Absolvovala aj štúdium marketingovej komunikácie na Fakulte masmediálnej komunikácie UCM. Pôsobila na rôznych pracovných pozíciách. Napríklad v Rádiu Forte, ale aj v Západoslovenských vodárňach a kanalizáciách Piešťany, stredisko Trnava, i v spoločnosti ON Semiconductor Piešťany ako asistentka European Customer Service Director. Z ďalších jej pracovných aktivít spomeňme, že v roku 2004 bola členkou projektového tímu pre vznik VÚB Generali DSS. Od roku 2005 pracovala na pozícii tajomníčky na Fakulte masmediálnej komunikácie UCM v Trnave a od roku 2007 na mieste prodekanke pre výchovno-vzdelávaciu činnosť FMK. Ako prodekanka sa venovala predovšetkým koncepcii výchovno-vzdelávacej činnosti fakulty a koordinácii tvorby nových študijných odborov. Jej úlohou bola aj komunikácia fakulty s domácimi a zahraničnými pracoviskami. Tatiana Podmaková z trnavskej UCM pripomína, že ju jej spolupracovníci poznali ako rodenú líderku,

manažérku a osobnosť, ktorá dokázala nadchnúť svojimi nápadmi celý kolektív. Samostatnou kapitolou života Gabriely Bartošovej-Gálikovej bola práca v trnavských speváckych zboroch, v ktorých pôsobila až do roku 2003. „S Gabikou som sa prvýkrát stretol v speváckom zbore gymnázií mesta Trnava Cantica nova, keď v ňom spievala v rokoch 1991 – 1995. Pamätám si, že prišla do zboru s početnou a spevácky silnou partiou spolužiakov. Bolo ich z jednej triedy asi osem. Gabika mala sýty hlboký hlas, spievala altové party a bola i sólistkou zboru. Bola umelecky i ľudsky členkou skvelej zostavy kantičiarov, ktorí v roku 1995 získali krásne 3. miesto v kategórii dospelých speváckych zborov na svetovej súťaži v Llangollene (Wales),“ spomína riaditeľ ZUŠ M. Schneidera-Trnavského a zbormajster Tirnavie Gabriel Kalapoš. Zborový spev bol pre Gabrielu Bartošovú-Gálikovú významnou súčasťou jej života. Od roku 1997 bola členkou speváckeho zboru Tirnavia a od roku 1998 aj predsedníčkou zboru. „Práve vďaka Gabikinej obetavej organizačnej i umeleckej práci zbor napredoval v skvelej tvorivej atmosfére a s úspechom sa zúčastnil v rokoch 1998 – 2002 festivalov a sú-

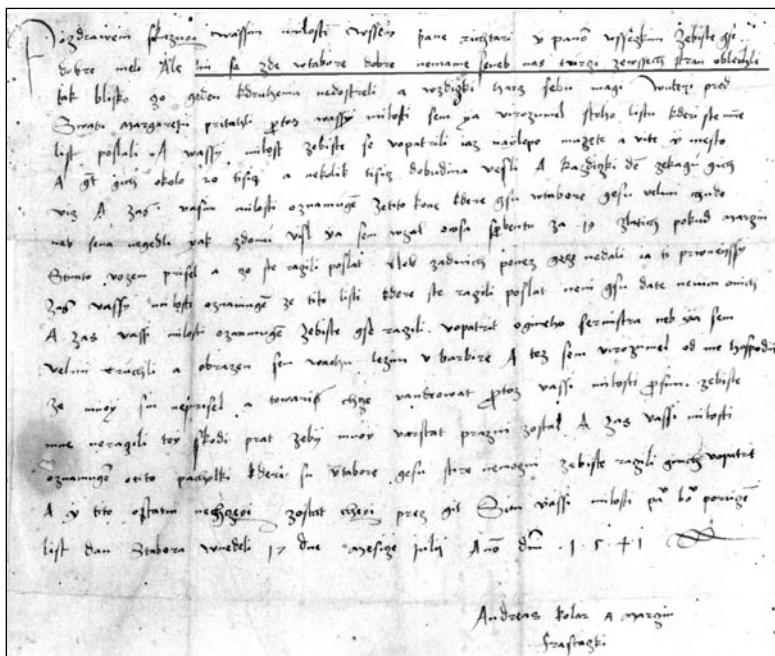
ťaží zborového spevu v Debrecíne (Maďarsko), Trenčianskych Tepliciach (3. miesto), v Tours (Francúzsko) a spomínanom Llangollene. Práve vo Walese v roku 1995 Gabika s úspechom začala svoju medzinárodnú zborovú kariéru a vo Walese v roku 2002 ju takisto 3. miestom ukončila,“ hovorí G. Kalapoš a pripomína aj jej organizačnú prácu. „Poznal som ju ako nesmierne obetavého a zodpovedného človeka oddaného práci. Bola nielen skvelou zborovou speváčkou a predsedníčkou, ale i človekom s veľkým a srdcom, plným dobroty a zapálenia pre spoločnú vec. Ľudským, ale zároveň i náročným prístupom k svojmu okoliu a k členom zboru dokázala stmeliť veľký kolektív ľudí rôznych pováh i názorov do jedného celku, smerujúceho za spoločnými úspechmi,“ dodáva Gabriel Kalapoš. ■

Mestskí zamestnanci Trnavy v prvej polovici 16. storočia

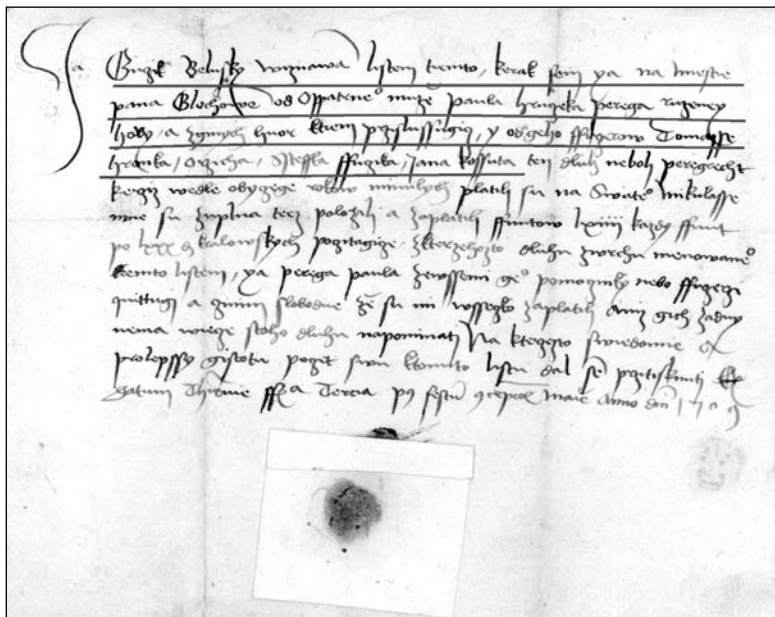
Chod mestského aparátu bol závislý nielen od dôležitých mestských úradníkov s vysokou spoločenskou vážnosťou, ale vo veľkej miere práve na služobníctve a špecializovaných zamestnancoch mestského magistrátu. Práve tieto osoby v konečnom dôsledku zabezpečovali vlastný výkon mestskej správy tak v oblastiach mestskej bezpečnosti, obrany či výkonu spravodlivosti, ako aj hospodárskeho života mesta v jeho najrozmanitejších podobách.

Žoldnieri

Význam platených žoldnierov osobitne stúpol pre mesto práve v nepokojných časoch po bitke pri Moháči v roku 1526. Zúčastňovali sa na vyzvanie kráľa na viacerých vojenských operáciách kráľovského vojska a reprezentovali tak vojenskú povinnosť kráľovského mesta Trnavy. V júli roku 1541 z vojenského tábora pri Budíne odišlo niekoľko listov do Trnavy, písaných trnavskými žoldniermi. Ako prvý písal 3. júla Ondrej Kolár spolu s Martinom Frašackým. Ondrej popísal situáciu v tábore, ktorá nebola príliš priaznivá. Žoldnieri ani kone nemali čo jesť a všetko v tábore bolo oveľa drahšie ako v meste. V závere listu Ondrej prosil trnavského richtára, že tento mesiac ešte doslúži, ale na ďalší aby ho už stiahol z poľného tábora späť do mesta. Podal tiež dôležitú strategickú informáciu o tom, že o Turkoch zatiaľ nepočuli. V tábore slúžil aj Martin Frašacký, ktorý mal na starosti ľudí a kone. Ďalší list poslali Ondrej s Martinom 17. júla. Tento list celkom zreteľne vypovedá o tom, že čo sa týka žoldnierov vyslaných mestom, vôbec nešlo o lukratívnu funkciu, ba práve naopak. Žoldnieri boli chorí, nevládni a hladní. Sám Ondrej bol zranený a znova prosil richtára, aby ho zo služby stiahol. Situácia v týchto dňoch začala byť vážnejšia, preto-

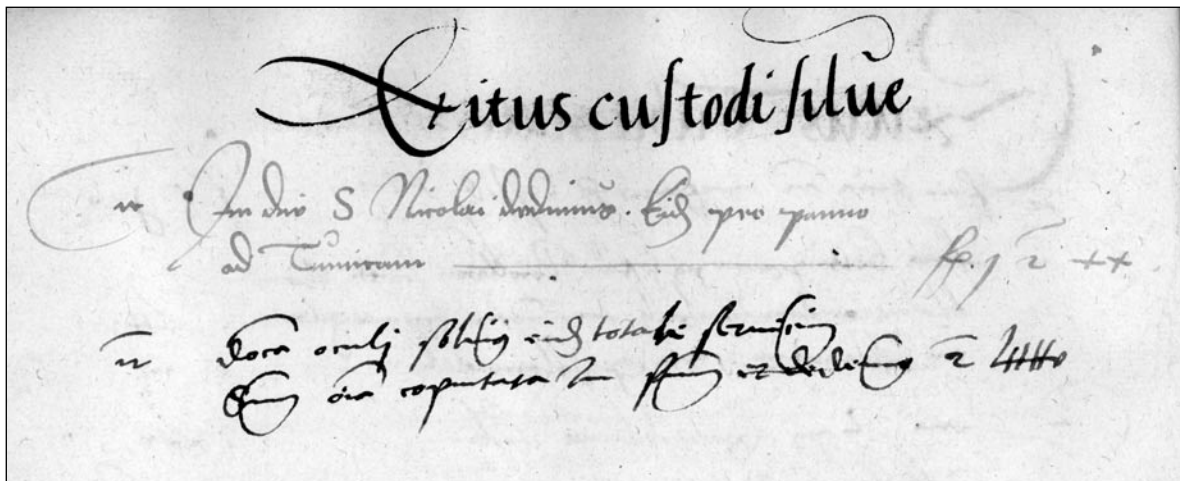
Obrázok č. 1 - „...mi se zde v tabore dobre nemame se neb nas Turci ze wssech stran obliehli...“ MV SR, Štátny archív v Trnave, Magistrát mesta Trnava, Missiles, 17. júla 1541.

Obrázok č. 2 - „Ja Girzik Belusky viznavam listem tietmo, kerak sem ya na mieste pana Glochowem od oppatneho muze Paula Hrneczka perega Ruzeney hory a z jinych huor k tiem przislussujcz, y od jeho szirzerow Tomasse Hronka, Orzicha, Ssteffka Ffuczika, Jana Kossuta...“ MV SR, Štátny archív v Trnave, Magistrát mesta Trnava, Missiles, 11. decembra 1509.

že v tom čase začali Turci obliehať tábor v počte okolo dvadsaťtisíc. Napokon posledný list písal Martin

19. júla. Turci ustavične strieľali na ich tábor a zranili a zabili niekoľko ľudí aj koní. Ondrej už z funkcie

Obrázok č. 3 – Výdavky na strácu lesa (*Exitus custodi silve*). MV SR, Štátny archív v Trnave, Účtovné knihy, III/3, Introitus et exitus 1532-1533.

rezignoval a všetko zostalo na Martinovi, ten to sám však nezvládal a sťažoval sa, že nemôže slúžiť za dva zlaté. Prosil richtára aby poslal do tábora ďalších paholkov.¹ (Obrázok č. 1)

Správcovia viníc – peregovia a firáριοvia (*magister moncium*)

Vinohradníctvo hralo v živote mesta tiež veľmi významnú úlohu a preto podliehalo aj osobitnej správe. Medzi dôležitých zamestnancov mesta preto patrili aj tzv. firáριοvia (*vinitores civitatis, custodes vinearum*) a viniční majstri – peregovia (*magistri montium*). Do kompetencií viničného majstra spadala dozor a správa mestských viníc a dozor nad svojimi podriadenými – firáriami. Tí zasa dohliadali a zabezpečovali sezónne práce vo viničiach. Týmto úradníkom mesta sa podobne venoval historik Martin Tibenský. Z obdobia po roku 1500 sa mu podarilo zdokumentovať niekoľko firárijov na Ružovej hore a príľahlých vrchoch v roku 1509, ktorí pracovali

pod dozorom Pavla Hrnčeka. Menovite boli nimi Tomáš Hronko, Orzich, Štefko Fučík a Ján Košút.² (Obrázok č. 2) Pavol Hrnček bol trnavským mešťanom a ako pereg vo viničiach na Ružovej hore pôsobil aj v roku 1512, kedy pod neho patrili firárijovia Ján Mestl, Martin Kramár, Ján Chriplavý a Ján Košút. V tejto funkcii Pavla nachádzame poslednýkrát 25. apríla roku 1513 a tiež vieme, že pod nim pracovalo niekoľko firárijov, no ich mená nie sú známe.³

Viničným majstrom bol v roku 1532 aj mešťan Wolfgang Fandl, ktorého mesto vtedy vyplatilo sumou vo výške dvoch zlatých.⁴ V roku 1551 nachádzame v prameňoch mená ďalších dvoch správcov viníc, označených latinsky „*magister moncium*“. Zápis z 9. februára uvedeného roku nám hovorí o Baltazárovi perníkárovi, správcovi viníc na Ružovej hore, ktorý predal svoju vinicu na Vlčom vrchu istému Štefanovi Sedliakovi prezývanému „Matka-božia“ (Mathkebože) za 15 uhor-

ských zlatých spolu s cenzom, ktorý sa mal za vinicu vyplácať mestu. Z roku 1551 tiež pochádza pozoruhodný zápis v mestskej knihe, podľa ktorého na požiadanie župných úradov podali trnavskí mešťania kožušník Michal a prisažný Adam Peek svedectvo o bezúhonnosti obyvateľa Dolnej Krupej Petra Jakubáča. Na toho totiž padlo podozrenie o spolčení sa so zločincom Jánom Holým, odsúdeným na smrť a neskôr aj skutočne popraveným obesením za lúpeže vo viničiach. Pri tejto príležitosti v jeho prospech svedčil aj pereg viníc Daniel Petrašovič.⁵ Napokon v roku 1552 boli majstrami viničných vrchov – peregmí mešťania Peter Ryšavý a Baltazár, ktorí v čase oberačiek dozerali na zber hrozna v trnavských viničiach na území Červenokamenského panstva.⁶

Hájnik (poľovník) (*custos silvarum*)

K dôležitým zamestnancom mesta patrili aj správcovia mestských

¹ VARSÍK, Branislav: *Slovenské listy a listiny z 15. a 16. storočia*. Bratislava : Veda, vydavateľstvo SAV, 1956, s. 225-229, č. 125, č. 126, č. 127.

² TIBENSKÝ, Martin: *Štruktúra obyvateľstva mesta Trnava v stredoveku*. Diplomová práca. Trnava: Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2008, s. 87 - 89. TIBENSKÝ, Martin: *Červenokamenské panstvo v stredoveku*. Kraków : Towarzystwo Słowaków w Polsce, 2011, 215 s.

³ Varsík, s. 108-109, č. 15; s. 110, č. 17.

⁴ Ministerstvo vnútra SR, Štátny archív v Trnave, Magistrát mesta Trnava (ďalej len ŠA TT, MG TT), Účtovné knihy, III/3, Introitus et exitus 1532-1533, s. 43.

⁵ Ministerstvo vnútra SR, Štátny archív v Trnave, Magistrát mesta Trnava, Zápisnice magistrátu 1546-1569, II/1 (ďalej len ŠA TT, MG TT, ZM), s. 91; s. 111.

⁶ ŠA TT, MG TT, Účtovné knihy, III/15, Regestum proventuum civitatis anni 1552, s. 77.

lesov, tzv. hájníci (custodes silvarum). (Obrázok č. 3) Martin Tíbenský na základe svojho výskumu dokumentuje pre obdobie prvej tretiny 16. storočia jediného poľovníka – hájníka Jána Kramera, ktorý bol majiteľom domu na Hlavnej ulici oproti kostolu.⁷ Z účtovných záznamoch mesta sú však známe aj ďalšie doklady.

Na sviatok sv. Mikuláša v roku 1532 dostal hájník od mesta darom sumu 1 zlatý a 20 denárov, aby si za ne dal ušit' nové (zimné) ošatenie.⁸ V roku 1541 túto funkciu zastával mešťan Ambróz Gibl, ktorý okrem mesačného platu vo výške 80 denárov dostával od mesta aj chlieb.⁹ Tento plat dostával mestský hájník aj v roku 1542 a okrem peňazí dostal vtedy od mešťana Krištofa Hefelmara aj čižmy za 50 denárov.¹⁰ Hájník podliehal dohľadu mestského kapitána a podľa mestských účtov z roku 1553 dostával každého štvrtíroka plat 2 zlaté a 40 denárov. V tomto roku kapitán najal do služby aj troch nových strážcov, ktorí boli označení ako strážcovia polí (custodes agrorum), mali teda na starosti mestské poľnosti. Každý z nich mal dostávať mesačne plat 1 zlatý a 28 denárov.¹¹

Dozorca trhu (magister fori)

V mestských účtoch z rokov 1552 a 1553 sa vôbec po prvýkrát dozvedáme aj o dôležitej funkcii dozorca trhov (magister fori), ktorý dozeral na poriadok počas konania mestských trhov, vyberal trhové poplatky, staral sa o čistotu trhového námestia, rozmiestnenie trhovníkov, kvalitu a pôvod tovaru a tiež dodržiavanie mier a váh. Jeho mesačný plat predstavoval 2 zlaté a 40 denárov. Vo vyúčtovaní za rok 1552 trhový dozorca odviezol do pokladnice mesta

Month	Amount
Junij	2 gold, 40 denars
Julyj	2 gold, 40 denars
Augustij	2 gold, 40 denars
Septembrijs	2 gold, 40 denars
Octobris	2 gold, 40 denars
Novembrijs	2 gold, 40 denars
Decembrijs	2 gold, 80 denars
Januarij	2 gold, 80 denars
februarij	2 gold, 40 denars
marcij	2 gold, 80 denars

Obrázok č. 4 – Výdavky dozorcovi trhu (Magister fori). MV SR, Štátny archív v Trnave, Magistrát mesta Trnava, Účtovné knihy, III/15, Regestum proventuum civitatis anni 1552.

jarmočné poplatky: za jarmok na sv. Jakuba (25. júla) 5 zlatých a 57 denárov, za jarmok v septembri 5 zlatých a 59 denárov, za jarmok na sv. Mikuláša (6. decembra) 3 zlaté a 84 denárov a za jarmok v nedeľu Invocavit 4 zlaté a 77 denárov. Za dvojnásobné vyčistenie námestia dostal dozorca trhu 24. júna 1552 sumu 2 zlaté a 50 denárov. 22. decembra 1552 dozorca trhu zakúpil mieru, ktorou sa mali kontrolovať miery obchodníkov, aby nedochádzalo k okrádaniu zákazníkov.¹² (Obrázok č. 4)

Kat (tortor, mistr popravný, spravcze zlych lydy, spravca lidy)

Z obdobia stredoveku poznáme jediného kata a to z roku 1447 Jána Rassela.¹³ Avšak ani z mladšieho obdobia, zo začiatku 16. storočia, sa nám nezachovali konkrétne doklady, ktoré by nám hovorili o menách katov. Dokladom o pôsobení kata v meste sú zachované listy, z ktorých vieme, že trnavského kata si požičiavali rôzne mestá. V roku 1529 ďakovala za požičanie kata Senica, ktorá chcela vyplatiť katovi za prácu 6 zlatých

⁷ TIBENSKÝ, Štruktúra, s. 89.

⁸ ŠA TT, MG TT, Účtovné knihy, III/3, Introitus et exitus 1532-1533, s. 41.

⁹ ŠA TT, MG TT, Účtovné knihy, III/6, Regestum proventuum et exituum civitatis 1541, s. 68.

¹⁰ ŠA TT, MG TT, Účtovné knihy, III/8, Introitus et exitus 1542, s. 69.

¹¹ ŠA TT, MG TT, Účtovné knihy, III/15, Regestum proventuum civitatis anni 1552, s. 108.

¹² ŠA TT, MG TT, Účtovné knihy, III/15, Regestum proventuum civitatis anni 1552, s. 104; s. 25; s. 33; s. 66.

¹³ TIBENSKÝ, Štruktúra, s. 90.

avšak sám si vypýtal viac, totiž za dve popravené osoby 16 zlatých.¹⁴ Listom z roku 1532 žiadal gróf Wolfgang zo Svätého Jura a Pezinka mesto Trnavu požičanie kata (spravce zlych lydy).¹⁵ Senica žiadala kata aj v roku 1537¹⁶ a 1539 (mistra popravného).¹⁷ (Obrázok č. 5) V roku 1544 zasa žiadalo o kata mesto Hlohovec, mestočko Čachtice¹⁸ a napokon v roku 1546 tiež Nové Mesto nad Váhom.¹⁹ Ročný plat kata (tortor) v roku 1532 predstavoval 15 zlatých.²⁰ V roku 1552 sa jeho plat zvýšil až na 24 zlatých ročne, ku ktorým tiež dostával 20 denárov na nákup dreva. Dostával však osobitné poplatky za každú ďalšiu službu. Takou bolo chytenie a utrácanie túlavých psov. Napríklad dňa 24. mája 1532 mesto takto vyplatilo katovi za zabitie 19 chytených túlavých psov celkom 19 denárov (teda jeden denár za každého psa). Ďalšou službou bolo odpratávanie zdochlín. Tak dňa 4. augusta 1552 dostal od mesta vyplatených 48 denárov za odpratanie zdochlín v meste a aj spreď mestskej brány. Najviac je však činnosť kata spájaná s vyšetrovaním zločincov a vykonávaním uložených trestov mestského súdu. V spomenutom roku tak mestský kat na príkaz magistrátu zabezpečoval počas vypočúvania mučenie akéhosi Poliaka, chyteného v meste kvôli krádeži. V decembri tohto roku zase asistoval pri vypočúvaní akéhosi špeha enom Karol. V tom istom mesiaci tiež vykonal rozsudok nad dvoma ženami, ktoré podľa rozhodnutia mestského súdu vyhнал z mesta.²¹

¹⁴ Varsik, s. 137, č. 43.

¹⁵ Varsik, s. 156-157, č. 60.

¹⁶ Varsik, s. 190-191, č. 90.

¹⁷ Varsik, s. 208, č. 107a.

¹⁸ Varsik, s. 280-283, č. 175, č. 178.

¹⁹ Varsik, s. 307-308, č. 205.

²⁰ ŠA TT, MG TT, Účtovné knihy, III/3, Introitus et exitus 1532-1533, s. 49.

²¹ ŠA TT, MG TT, Účtovné knihy, III/15, Regestum proventuum civitatis anni 1552, s. 109-110.

²² ŠA TT, MG TT, Účtovné knihy, III/3, Introitus et exitus 1532-1533, s.6; s. 38.

²³ ŠA TT, MG TT, Účtovné knihy, III/15, Regestum proventuum civitatis anni 1552, s. 111.

²⁴ ŠA TT, MG TT, Účtovné knihy, III/6, Regestum proventuum et exituum civitatis 1541, s. 64.

²⁵ ŠA TT, MG TT, Účtovné knihy, III/8, Introitus et exitus 1542, s. 60; s. 81.

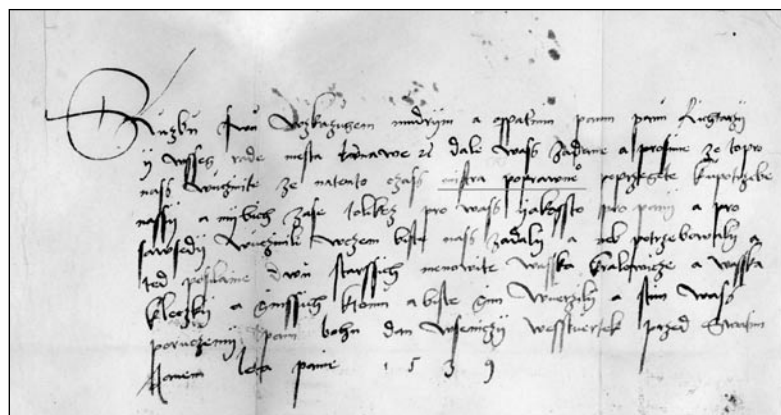
²⁶ ŠA TT, MG TT, Účtovné knihy, III/8, Introitus et exitus 1542, s. 84.

²⁷ ŠA TT, MG TT, Účtovné knihy, III/15, Regestum proventuum civitatis anni 1552, s. 39; s. 77; s. 80; s. 113; s. 55.

Furman - kočiš, mestský sluha, posol, nájomca mestského mlyna, nájomca mestských kúpeľov - kúpeľník, nájomca mestského pivovaru, dráb, majster podlahár, zbrojmajster

Mestský kočiš – furman, patril k veľmi dôležitým drobným zamestnancom mesta, pretože zabezpečoval mobilitu ostatných mestských úradníkov a funkcionárov, no príležitostne vykonával aj povozníka tovaru pre radnicu či funkciu posla. Z tohto dôvodu nachádzame v mestských účtoch početné záznamy o výplatách pre mestských kočišov za rozličné služby. Tak sa dozvedáme, že istému furmanovi – kočišovi (famulo vectori), ktorý vykonával službu pri stajni v modranských viniaciach Trnavčanom, bolo v roku 1532 vyplatených 24 denárov. Mesto malo v službe viacerých kočišov (vectores, agazones, kochis). (Obrázok č. 6) V roku 1532 predstavoval ročný plat jedného z nich sumu 3 zlaté a 80 denárov.²² V roku 1552 už plat kočiša predstavoval 2 zlaté a 60 denárov. Okrem toho mestskí furmani dostávali aj peniaze na nákup sviečok a dreva a v prípade choroby 1 a pol zlatých.²³ V roku 1541 vstúpil do služieb mesta

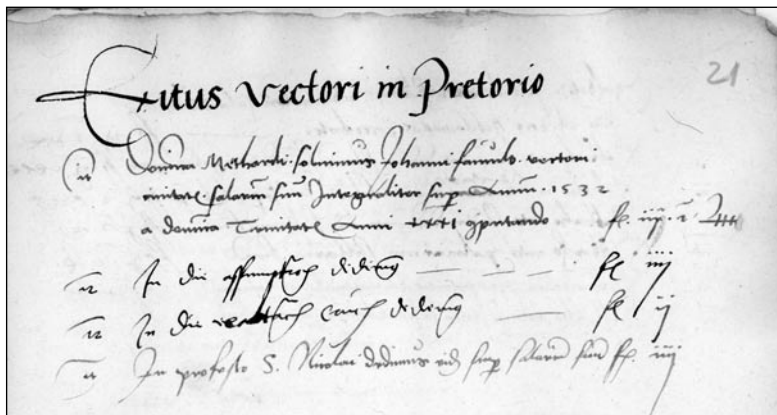
furman Ján, ktorý dostal hneď pri nástupe motivačný plat 1 zlatý.²⁴ Mestskí kočiši – furmani v roku 1543 podľa príkazu panovníka odviedli stádo koní, ktoré mesto bolo povinné dodať k Budínu.²⁵ Pri rekonštrukčných prácach po požiari mesta z 1. decembra 1542 pomáhali aj všetci furmani. Jeden z nich, Juraj Kočiš, dostal od mesta 1 zlatý a 23 denárov za kúpu a dovoz brvien a hrád pre potreby opravovanej radnice.²⁶ V roku 1552 vykonával službu mestského furmana Štefan Kočiš, ktorý viezol mestského komorníka Blažejza Gazdaga do Nesvadov na nákup vína a neskôr aj do Bratislavy. Iným mestským kočišom bol istý František Lévai, ktorý v čase obračiek vinohradov viezol majstrov viničných vrchov Petra Ryšavého a Baltazára na hrad Červený Kameň. Z roku 1552 poznáme mená aj ďalších mestských furmanov, ktorými boli Václav, Ondrej a Tomáš Koralásky. Dňa 14. februára 1553 dostal mestský furman 20 denárov za dovoz dreva z Ratkoviec pre potreby mlyna.²⁷ Ďalším zamestnancom mesta bol mestský sluha (famulus civitatis, apparitor civitatis, servitor civitatis, ozogar), ktorý zabezpečoval osobné služby mestskej rady, richtára

Obrázok č. 5 – MV SR, Štátny archív v Trnave, Magistrát mesta Trnava, Missiles, 19. júna 1539.

a kapitána, ale vykonával aj drobné služby na radnici. Napríklad dňa 5. februára 1533 mesto vyplatilo sluhovi Jurajovi za pomoc pri poprave (upálení) štyroch osôb v meste 2 zlaté.²⁸ Mestský sluha mal na starosti aj prípravu hostiny, ktorá sa podávala na radnici po voľbe richtára a senátu. Dňa 18. mája 1542 z tohto dôvodu mesto vyúčtovalo takúto hostinu, zabezpečenú obecným sluhom Kubom Ozogárom. Na hostine sa podávali pečené kurčatá, hovädzie mäso, hrachová kaša a nápoje (pivo a víno). Sluha Kubo bol inak pomerne častým príjmom drobných platieb za rozličné služby. Po veľkom požiari mesta, ktorý vypukol začiatkom novembra 1542, bola zasiahnutá aj samotná radnica a sluha Jakub Ozogar bol poverený, aby vyplatil murára, ktorý opravoval strechu a zhodil najskôr zhorené šindle.²⁹ V roku 1552 doviezol mestský sluha víno z Orešian za 2 zlaté a 40 denárov.³⁰

Medzi osobitných mestských zamestnancov patrili aj poslovia (tabellio), zvyčajne išlo o príležitostné služby iných mestských zamestnancov, najmä furmanov a mestského sluhu. Dňa 18. júna 1552 mesto vyslalo svojho posla do Nového Mesta nad Váhom, aby odovzdal žiadosť mestského magistrátu tunajšiemu prepoštovi o pomoc vo veci zajatého mešťana Tomáša Godu, zľapaného v Bratislave.³¹ Dňa 3. decembra uvedeného roku tento absolvoval svoju úradnú cestu aj do Čachtíc a tiež do Skalice, a to vo veci skalického mešťana, zadržaného v Trnave kvôli nejakému excesu.³² Do osobitného režimu patrili správcovia – nájomcovia mest-

Obrázok č. 6 – Výplata kočiša v roku 1532 (*Exitus vectori in pretorio*). MV SR, Štátny archív v Trnave, Magistrát mesta Trnava, III/3, Introitus et exitus 1532-1533.

ských mlynov (molitor civitatis), kúpeľa (balneator) a mestského pivovaru (braxatores), ktorí boli síce pokladaní za zamestnancov mesta, no vyplácaní boli z výnosov svojich zariadení a ich príjmy sa podrobne evidovali v mestských účtoch. Z roku 1532 poznáme vyúčtovanie príjmov z mlyna za mestom (molendum extra civitatem, molendum ante civitatem), ktorý mal v správe mlynár Matúš.³³ Dňa 18. februára 1533 správca pivovaru Martin Červienka odcestoval do moravského Kroměříža pre nákup chmeľu a za svoje trovy dostal od mesta 50 denárov.³⁴ Mesto však nakupovalo pomerne veľa piva aj mimo mesta, čo naznačuje nízku produkčnú úroveň trnavského pivovaru. V roku 1542 tak bolo kúpené pivo z Opavy, z Kroměříža, čierne pivo opäť z Opavy, z Hodonína, Jihlavy, juhočeského Tábora, ale pomerne veľké objemy aj z Trenčína a Žiliny.³⁵ Dňa 18. januára 1541 uzavrelo mesto ročnú nájomnú zmluvu s mestským kúpeľníkom (balneator) Groffom, podľa ktorej bol tento

povinný z kúpeľa vyplatiť za obdobie až do 24. apríla nasledujúceho roku sumu 21 zlatých. Bol mu pritom odpočítaný aj poplatok 2 zlaté, ktoré mesto dlžilo za liečebnú kúru mešťana Lukáša Stehlíka, ktorý utrpel v kráľovských službách nejaké zranenia. Podobne mu boli neskôr zohľadnené aj výdavky na liečenie akéhosi poddaného z Ratkoviec, ktoré tento vyplatil priamo doestskej pokladnici.³⁶ Kúpeľník si nechával od mesta preplatiť aj nákup nových kúpeľných kadií a ďalšieho vybavenia. V roku 1542 taktó vyúčtoval mestu za uvedené zariadenie sumu 2 zlaté a 44 denárov.³⁷ Ďalšou dôležitou funkciou, súvisiacou s bezpečnosťou a poriadkom v meste, súvisela funkcia mestského drába (preco civitatis). Prvýkrát sa o ňom dozvedáme z mestského účtovníctva v roku 1541, keď z pokút zatknutých a zadržovaných osôb dostal výplatu 4 zlaté a 33 denárov, aby si dal za ne ušitú uniformu.³⁸ V roku 1542 dostal 48 denárov za to, že sa mu podarilo zlapať akúsi ženu Maďarku.³⁹

²⁸ ŠA TT, MG TT, Účtovné knihy, III/3, Introitus et exitus 1532-1533, s. 32.

²⁹ ŠA TT, MG TT, Účtovné knihy, III/8, Introitus et exitus 1542, s. 24; s. 83.

³⁰ ŠA TT, MG TT, Účtovné knihy, III/15, Regestum proventuum civitatis anni 1552, s. 5.

³¹ ŠA TT, MG TT, Účtovné knihy, III/15, Regestum proventuum civitatis anni 1552, s. 71.

³² ŠA T, MG TT, Účtovné knihy, III/15, Regestum proventuum civitatis anni 1552, s. 77.

³³ ŠA TT, MG TT, Účtovné knihy, III/3, Introitus et exitus 1532-1533, s. 44.

³⁴ ŠA TT, MG TT, Účtovné knihy, III/3, Introitus et exitus 1532-1533, s. 47.

³⁵ ŠA TT, MG TT, Účtovné knihy, III/8, Introitus et exitus 1542, s. 15-17.

³⁶ ŠA TT, MG TT, Účtovné knihy, III/6, Regestum proventuum et exituum civitatis 1541, s. 11.

³⁷ ŠA TT, MG TT, Účtovné knihy, III/8, Introitus et exitus 1542, s. 9.

³⁸ ŠA TT, MG TT, Účtovné knihy, III/6, Regestum proventuum et exituum civitatis 1541, s. 87.

³⁹ ŠA TT, MG TT, Účtovné knihy, III/8, Introitus et exitus 1542, s. 72: „a muliere captiva quadam Hungara“.

Z vyúčtovania v roku 1552 vidieť, že mal na starosti mestské väzenie, náklady ktorého dával na preplatenie mestským pokladníkom. Tak sa dozvedáme, že dňa 4. augusta uvedeného roku dostal 75 denárov za chytenie akejsi ženy a jej uvrhnutie do žalára. Dňa 19. januára 1553 zase vyúčtoval náklady na väznenie 3 ľudí, ktorí boli vo väzení dvanásť týždňov.⁴⁰

Majster podlahár (magister pavimentarius) je špecifickou pozíciou

v službách mesta, o ktorej pochádzajú len ojedinelé záznamy v mestskom účtovníctve. Tak dňa 23. júla 1551 dal richtár vymerať a vydlážditiť (povrchovo upraviť) viaceré ulice majstrovi podlahárovi – dĺžky jednotlivých úsekov sa udávali podľa laktov a postavení jednotlivých domov, resp. vchodov a brán do domov.⁴¹

Ďalším špecifickým zamestnancom mesta bol tzv. zbrojmajster (magister bombardarum), ktorý

stál na čele výkonnej vojenskej zložky mestskej milície pod velením mestského kapitána. Podľa účtovných záznamov z roku 1541 si ho mesto najímalo a dostával plat vo výške 6 zlatých mesačne.⁴² Koncom roka 1542 (22. novembra) mesto najalo na dobu jedného roka do tejto funkcie istého Maďara Tomáša pixidária (strelca), za čo mal dostať celkom 20 zlatých, ktorému mu z vlastných peňazí vyplatil sám richtár.⁴³ ■

⁴⁰ ŠA TT, MG TT, Účtovné knihy, III/15, Regestum proventuum civitatis anni 1552, s. 105–106, 109.

⁴¹ ŠA TT, MG TT, Účtovné knihy, III/13, Sumptus ad munitiones 1548–1555, s. 45. Podobne tomu bolo aj v roku 1553; ŠA TT, MG TT, Účtovné knihy, III/15, Regestum proventuum civitatis anni 1552, s. 29.

⁴² ŠA TT, MG TT, Účtovné knihy, III/6, Regestum proventuum et exituum civitatis 1541, s. 54.

⁴³ ŠA TT, MG TT, Účtovné knihy, III/8, Introitus et exitus 1542, s. 80.

Nicol Sipekiová, Trnavská univerzita, Katedra klasických jazykov

Známi i neznámi autori historickej Trnavskej univerzity XXVI.

Pavol Makó – matematik v objatí Múz

Rok 1777 sa do dejín Trnavy zapísal ako rok ďalekosiahlej zmeny, keď chýrna Trnavská univerzita ukončila svoje fungovanie na území mesta a presídlila sa do Budína. Spomínaný rok však priniesol aj iné zásadné zmeny v oblasti uhorskej vedy, školstva a vzdelávania: koncom augusta 1777 bolo schválené nové osvieteniské školské nariadenie Ratio educationis, na presťahovanej univerzite v Budíne vznikla nová katedra matematiky a nastalo aj výrazné produkovanie nových školských učebníc. Jedným z tých, ktorých sa všetky uvedené zmeny priamo dotýkali, lepšie povedané, sám sa o ne pričínal, bol aj Pavol Makó, uznávaný profesor matematiky a fyziky, ktorý pôsobil v Trnave, vo Viedni i v Budíne. Aktívne sa zúčastňoval aj na tvorbe dokumentu Ratio educationis a bol autorom veľkého počtu novátor-ských vysokoškolských učebníc, ktoré významne ovplyvnili výučbu matematicko-fyzikálnych disciplín v celej krajine.

Meno Pavol Makó je v kruhu literárnych vedcov v súčasnosti málo známe, o to lepšie ho však poznajú tí, ktorí sa venujú dejinám matematiky a fyziky a práve im možno ďakovať aj za to, že jeho životnú dráhu a tvorbu poznáme celkom podrobne. Pavol (Pál) Makó alebo latinsky Paulus Mako de Kereg-Gede sa podľa matričných záznamov farského úradu v Jászapáti narodil 9. júla 1723 do rodiny Gergelya Makó a Judity Sikeovej. Základné vzdelanie nadobudol v rodnom mestečku, šesť tried strednej školy absolvoval v jágerskom inštitúte pod dohľadom jezuitov, kde roku 1741 vstúpil do

Spoločnosti Ježišovej. Nasledujúce roky strávené striedavo štúdiom a vyučovaním zreteľne ukazujú, ako sa z talentovaného mladého jezuitu formoval výborný pedagóg, vzdelanec a univerzitný profesor. Dvojiročné skúšobné obdobie strávil v Trenčíne, potom sa dostal do Győru, kde si ako repetítor v triedach poézie a rétoriky prehĺbil aj vlastné znalosti. V rokoch 1744 – 47 sa venoval štúdiu filozofie na Trnavskej univerzite a po jeho skončení pôsobil jeden školský rok v Užhorode, kde vyučoval latinskú syntax v tamojšom jezuitskom gymnáziu. Po krátkom pôsobení v Trnave sa mladý Makó na svoje

veľké potešenie ocitol ako repetítor matematiky na Viedenskej univerzite. Svoju radosť zachytil aj básnicky v elegii s názvom Keď som bol poslaný na matematické štúdiá do Viedne, kde sa vyznáva zo svojich pocitov, ktoré sa ho zmocnili, keď sa dozvedel, že jeho užhorodský pobyt, vnímaný z jeho strany ako vyhnanstvo, sa čoskoro končí a svoje brány mu otvorí Viedeň. Verše znejú takto:

*Už sa vydávam na cestu, vznešená Viedeň,
v diali už vidím tvoje veže i ci-*

sársky hrad.

Zdravím ťa mesto sťa sídlo vysokej matematiky,

miesto, o ktoré nie raz som prosil i žiadal.

Neprichádzam uctievať toto prekrásne mesto

a kto si to myslí, vôbec ma nepozná.

Nemám ja záujem o chrámy bohov či vztýčené paláce

kráľov, hoc pohľad na ne ma akiste teší.

Zbohom dám tomu, kto neobdivuje nič okrem hradieb

a krásnych príbytkov v spleťtých uliciach.

Tu sa nachádza – a nech je tu ešte dlho – sídlo, čo obýva božská

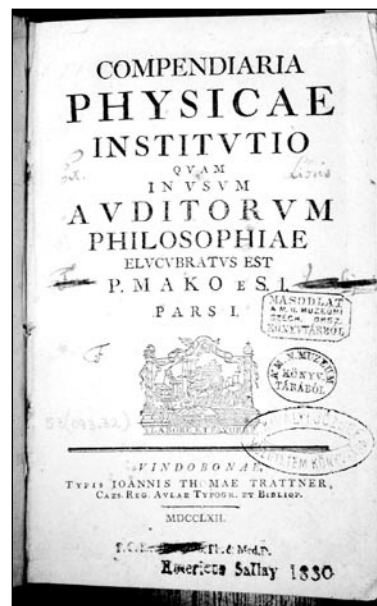
Mathesis; tá ma nadchýna viac ako samotné miesto.

Univerzitné štúdiá zavŕšil Makó absolvovaním štvorročnej teológie v Štajerskom Hradci v rokoch 1753 – 56, kde bol roku 1755 vysvätený aj za kňaza. Po kvalitnej príprave nastúpil na pedagogickú dráhu, z ktorej už nikdy nezišiel. Roku 1758 sa stal učiteľom Trnavskej univerzity, kde bola jeho hlavnou disciplínou experimentálna fyzika, prednášal však aj matematiku, logiku a metafyziku. Vďaka vynikajúcim znalostiam, ktorými oplýval, ho čoskoro pozvali prednášať do Viedne na novoziadené Tereziánum, ktoré založila Mária Terézia so zameraním na prípravu elity. Makó tam strávil celé desaťročie, od roku 1763 až do zrušenia rádu v r. 1773, a bolo to pre neho pokojným a vyrovnaným obdobím, keď sa zaoberal tým, čo ho skutočne bavilo: vyučoval matematiku a fyziku po latinsky, mechaniku prednášal v nemeckom jazyku. Jeho činnosť sa však neobmedzovala len na vyučovanie, ale pre svojich študentov písal a vydával aj učebnice.

Zrušenie rádu zasiahlo Makóa citovo, na jeho kariéru a existenciu však toto radikálne rozhodnutie nemalo nepriaznivý vplyv. Stal sa svetským kňazom, neskôr mu panovníčka Mária Terézia

viackrát preukázala svoju priazeň a vymenovala ho za opáta a kráľovského radcu. V tejto pozícii sa intenzívne podieľal aj na príprave významnej celouhorskej školskej reformy Ratio educationis, ktorú preložil z nemčiny do latinčiny. V roku presídlenia univerzity z Trnavy do Budína bol vymenovaný za riaditeľa Filozofickej fakulty a neskôr roku 1784, keď sa univerzita sťahovala ďalej do Pešti a funkcie riaditeľa zanikli, stal sa členom študijného výboru miestodržiteľskej rady. V tomto období mu povinnosti už nedovoľovali, aby sa aktívne podieľal na vyučovaní, no napriek tomu bol stále činný a aj ako sedemdesiatročný človek mal mnohé plány. Žiaľ, tie sa mu nepodarilo naplniť, v auguste 1793 náhle zomrel. Súčasníci si Makóa hlboko vážili, po jeho smrti zvečnili viacerí básnici a spisovatelia jeho pamiatku básňou či chválorečou. Za všetkých spomeňme aspoň slávneho historika Juraja Praya, ktorý na pohrebe predniesol smútočnú reč.

Ako sme uviedli, organickou súčasťou Makóovho akademického pôsobenia bola aj intenzívna spisovateľská činnosť. Jeho práce možno rozdeliť na dve veľké skupiny: do prvej početnejšej skupiny zaraďujeme vedecké a odborné práce z oblasti matematiky, fyziky, aritmetiky, metafyziky a logiky, ktoré sú svojou formou prevažne učebnice, do druhej skupiny patria literárne diela, z ktorých sú najpozoruhodnejšie elégie. Z hľadiska vedeckého pôsobenia a tvorby didaktickej literatúry možno u Makóa za najproduktívnejšie roky určiť desaťročie strávené vo Viedni v Tereziáne. V tomto období vydal najviac učebníc matematiky a fyziky, ktoré svojím obsahom zodpovedajú asi dnešným stredoškolským učebniciam v danej oblasti. Makó patril medzi najobľúbenejších tvorcov učebníc najmä pre svoj jasný štýl písania, moderné chápanie a výbornú schopnosť podať

vedecké problémy zrozumiteľne. Nezostal však len pri otázkach stredoškolskej úrovne, ale zaoberal sa matematikou aj na vyššej úrovni, a to matematickou analýzou a integrálmi.

Uznanie si Makó vyslúžil nielen svojimi vedeckými, ale aj literárnymi prácami. Hoci vznikli v oveľa menšom počte, niet pochýb o ich význame a vysokej umeleckej kvalite. Okrem básnických diel sa zachovali aj dve reči napísané z príležitosti presťahovania univerzity do Budína či jedna školská dráma. Z lyrických žánrov si Makó najviac obľúbil elégie (žalospevy), veď práve v tomto žánri vznikli jeho najvýznamnejšie básnické diela, poznáme však aj jedinú ódu z jeho pera, ktorú napísal pri príležitosti sobáša Jozefa II. Napriek skutočnosti, že Makó napísal iba zopár elégií – bolo ich dovedna 27, vieme, že boli vo viedenských literárnych kruhoch známe a obľúbené, vďaka čomu boli aj opakovane vydávané. Makóova prvá básnická zbierka s názvom Elegiarum liber unicus (Jediná kniha elégií) z roku 1752, ktorú vydal vo veku 28 rokov, sa svojho času stala mimoriadne populárnou a slúžila iným ako vzor básnického umenia a zručnosti. Táto zbierka sa stala základom

d'alších Makóových básnických zbierok, totiž každá elégia prvej zbierky sa znova objavuje v niektorom z ďalších vydaní. Dôvodom toho je fakt, že Pavol Makó svoje diela často prebásňoval, opravoval a zdokonaľoval. Svoju druhú zbierku elégií vydal Makó takmer po desiatich rokoch pod názvom *Carminum libri tres in usum scholarum* (Tri knihy básní pre školské použitie) v roku 1761, no na poslednú zbierku museli milovníci jeho básní čakať ešte dlhšie, publikoval ju totiž až roku 1780 s názvom *Elegiacon* (Zbierka elégií) a obsahuje aj nové básne dovtedy nepublikované. Ako vidno z názvu druhej zbierky, básne boli vhodné aj pre didaktické účely a vieme, že jeho elégie boli zapracované do učebnej látky a používali sa napríklad vo švajčiarskych školách pri vyučovaní klasickej latinčiny a metriky. Z hľadiska obsahového sú Makó-ove elégie rôznorodé a podľa ich tematického zamerania možno povedať, že námety čerpal z každodenného života človeka: viackrát písal o svojom osude, o narodeninách, chorobe, o možnosti študovať vo Viedni, spomenul však aj chvíle prežitie v Užhorode, ktoré prirovnal k Ovídiomu vyhnanstvu v Tomide. Dobré vedel, že k týmto témam sa vznešené a rozsiahle epické skladby vôbec nehodia, preto aj v prvej básni, ktorá je v každej zbierke rovnaká, vysvetľuje, prečo uprednostnil radšej elegický žáner. Opisuje v nej, ako si mladý básnik pri rieke Trnávka trápi myseľ starosťami, akú formu má zvoliť pre svoju básnickú prvotinu. Vtom k nemu pristúpi personifikovaná Elégia, ktorá ho presvedčí, že nielen hrdinský epos, ale aj lyrická poézia je vhodná na získanie slávy, a ako najlepší príklad pripomenie klasické vzory elegického žánru Ovídia a Tibulla, na ktorých básňach si svoje ume- nie cibril v mladosti aj sám Makó. Na záver si ukážkou z tejto úvodnej básne priblížme atmosféru elegickej zbierky básnika, ktorého

novodobá maďarská literárna história označila za zakladateľa latinskej barokovej elegickej poézie. *Tam, kde tíško preteká riečka Trnávka, som sa*

plný starostí kedysi blížil k jej sviežim vodám.

Dumal som, aké činy bystrým veršom ospievať,

z čoho by malo vzniknúť moje prvé dielo.

Hneď ku mne knísaveým krokom Elégia neisto pristúpila

a medzi prstami držala myrtovú ratolesť.

Priznávam, v tvári ma zalial pýr: veď čo ja viem o dievčati?

Žena je pre mladíka veľkým zlom: býval som sám.

Keď som ju zbadal (prezradil ju krok), nabral som odvahy,

a kým ona mlčala, tieto slová vpravil som.

Prečo si tu? Isteže, chystám trochu vážnejšie básne,

ktoré si žiadajú skladbu zo šiestich stôp.

Nájdí si iného básnika, čo bude nasledovať teba a tvoj tábor,

a elégie bez hrdinov nazve veľkou cťou. ■

Literatúra:

MAJTAN, Vladimír: *Makó Pauli Carminum libri tres* (Tyrnaviae 1764).

Diplomová práca. Trnava 2002.

WIRTH, Lajos: *Makó Pál élete és életműve*. Jászberényi Tanítóképző Főiskola, Jászberény 1997.

HAJDÚ, Vera: *Makó Pál költői mintái és versalkotási módszere az Ad amicum című elégiája alapján*. Egyháztörténeti Szemle, roč. 11, 2010, č. 2.

RATHMANN János: *Pál Makó ako predstaviteľ nových ideí v matematike a v logike*. FILOZOFIA, roč. 66, 2011, č. 10.

Súťažná otázka: Ktorých antických básnikov považoval Pavol Makó za svoje vzory? Správne odpovede zasielajte do 20. októbra 2017 na adresu: Katedra klasických jazykov, Trnavská univerzita, Filozofická fakulta, Hornopotočná 23, 918 43 Trnava alebo emailom na klasjaz@truni.sk. Z účastníkov súťaže vyžrebujeme jedného, ktorý získa knižnú cenu.

Ľudia a udalosti.....

■ **1. 10. 1857** – V Trnave sa uskutočnilo zasadnutie prípravného výboru Spolku sv. Vojtecha, na ktorom sa prijal návrh stanov Andreja Radlinského a bol podaný prosbopis o povolenie SSV (160. výročie).

■ **3. 10. 1762** – V Slanici na Orave sa narodil jazykovedec, prvý kodifikátor spisovného slovenského jazyka a kňaz ANTON BERNO-LÁK, ktorý študoval na seminári a neskôr pôsobil ako tajomník arcibiskupskej kancelárie, archivár a prísazný notár ústrednej cirkevnej stolice v Trnave, kde založil aj Slovenské učené tovarišstvo. Jeho pamiatku v našom meste pripomínajú ulica nesúca jeho meno, sad, brána a známy pomník od Jána Koniarka (255. výročie).

■ **3. 10. 2012** – V priestoroch Spolku sv. Vojtecha v Trnave sa uskutočnila inaugurácia poštovej známky s portrétom ANTONA BERNOLÁKA (5. výročie).

■ **4. 10. 1607** – V Chtelnici sa narodil profesor Trnavskej univerzity, dvojnásobný rektor a dekan jej filozofickej i teologickej fakulty MARTIN PALKOVIČ (410. výročie).

■ **4. 10. 2002** – V Trnave umrel organista, dirigent spevokolu, zakladateľ Spolku sv. Antona a františkán EFRÉM JÁN HOBLÍK, ktorému Mesto Trnava udelilo roku 2006 Uznanie za zásluhy o rozvoj a reprezentáciu mesta in memoriam (15. výročie).

■ **6. 10. 2007** – V Bratislave umrel hydrogeológ, odborný publicista a autor učebníc LADISLAV MELIORIS, rodák z Trnavy, prvý profesor hydrogeológie na Slovensku a v rokoch 1985 – 90 rektor Univerzity Komenského v Bratislave (10. výročie).

■ **7. 10. 1937** – V Trnave sa narodila učiteľka, spisovateľka, autorka rozhlasových hier, redaktorka a publicistka EVA KO-PÚNKOVÁ (80. výročie).

(maju)

Trnavský vojenský archív má 50 rokov. Majú aj originál spisu M. R. Štefánika

Veľký záujem o exkurzie, ale aj bádanie v unikátnom archíve, ktorý má spolu 32 kilometrov rôznych dokumentov. Navyše je umiestnený v jednej z unikátnych budov historickej Trnavskej univerzity. Vojenský archív v Trnave. S vojskom ho spája aj existencia trnavskej posádky, z ktorej v roku 1944 odchádzalo do Slovenského národného povstania 3 500 dobrovoľníkov. Dodnes je o materiály osobností z vojenského archívu veľký záujem, veď sem prichádzajú bádatelia nielen z Českej republiky a zo Slovenska, ale napríklad z USA, Kanady, Austrálie, Nemecka, Rakúska, ale aj Venezuely, Mongolska, Thajska či Turecka, kde našli domov občania ešte spoločného Československa.

Vojenský archív – centrálna registratúra Ministerstva obrany SR Trnava má v tomto čase 50 rokov. No dokumenty i budova archívu sú oveľa staršie. Patrila ešte pôvodnej Trnavskej univerzite 1635 – 1777 a je národnou kultúrnou pamiatkou. Univerzita bola v roku 1777 presunutá do Budína a v Trnave zostali prázdne budovy. Jozef II. v roku 1783 daroval objekty C.K. Rakúsko-uhorskej armáde a od tej doby začali slúžiť vojsku. Spočiatku objekt slúžil ako invalidovňa pre vyslúžilcov a invalidov. V 20. storočí slúžila budova ako kasáreň a sídlo známej Trnavskej posádky. Bolo to tak až do roku 1967, keď sa rozsiahla budova premenila na Vojenský archív – centrálnu registratúru. „V septembri 1967 bol z Hradca Králové do Trnavy premiestnený Archív vojenskej evidencie osôb. Po rozdelení Československa v roku 1993 nastali zmeny i vo vojenskom archívnictve. Archív vojenskej evidencie osôb bol premenovaný na Vojenský archív Trnava. O tri roky na to sa rozdeľovali archívne fondy Československej armády. Do Trnavy boli premiestnené archívne dokumenty útvarov z Českej republiky, ktoré za spoločného štátu pôsobili na Slovensku. V Trnave podľa dohody zostali osobné spisy občanov Čiech,“ hovorí riaditeľ Vojenského archívu Trnava – centrálny registratúry Ministerstva

obransy SR Jozef Petráš. Zaujímalo nás, čo všetko z historických údajov o známych osobnostiach nájdeme najmä v archíve v Trnave. „Sú tu uložené osobné spisy obyvateľov Československa do rozdelenia spoločného štátu. To znamená, že tu nájdeme generálov, dôstojníkov a práporčíkov od ročníka narodenia 1906, mužstvo a poddôstojníkov od ročníka narodenia 1921. V archíve nájdeme aj spisy osobností protifašistického odboja či osobné spisy politikov. No nájdeme tu aj spisy umelcov, športovcov a bežných ľudí. Máme informácie nielen o tých, ktorí boli vo vojenskej službe, ale zložky tu majú aj tí, ktorí sa jej vyhli v podobe modrej knižky, alebo podpísali prehlásenie o odopretí vojenskej služby a vykonali civilnú, či alternatívnu službu,“ hovorí Jozef Petráš a dodáva, že raritou je kópia osobného spisu Milana Rastislava Štefánika vo francúzskom jazyku. Podľa jeho slov je v archíve uložených viac ako 13 miliónov osobných spisov. Okrem toho sú tam dokumenty zrušených vysokých a stredných vojenských škôl, zrušených vojenských súdov a prokuratúr, rozkazy, osobné spisy zamestnancov či zdravotná dokumentácia z vojenských nemocníc. No sú tam aj vojenské predpisy, záverečné, diplomové práce a iná dokumentácia. Dovedna je to 32,8

Ľudia a udalosti . . .

■ **10. 10. 1702** – V dnešnom Maďarsku sa narodil profesor a dvojnásobný rektor Trnavskej univerzity FRANTIŠEK BORGIA KÉRI, astronóm, fyzik, historik a teológ, ktorý v Trnave aj umrel (315. výročie).

■ **10. 10. 1872** – Na konskej železnici medzi Bratislavou a Trnavou zastavili premávku kvôli následnej rekonštrukcii trate a prechodu na parnú prevádzku (145. výročie).

■ **10. 10. 1922** – V Trnave sa narodil právnik a športovec ŠTEFAN CEPKO, atlét, basketbalista a tenista, majster ČSSR v štvorhre seniorov, nositeľ Uznania za zásluhy o rozvoj a reprezentáciu mesta Trnava za rok 2012 (95. narodeniny).

■ **10. 10. 1937** – V Trnave slávnostne odhalili pomník ANTONA BERNOLÁKA, ktorého autorom bol Ján Koniarek (80. výročie).

■ **12. 10. 1942** – V Moravonoch nad Váhom sa narodil športovec a športový funkcionár ANTON JAVORKA, viacnásobný majster Slovenska v behoch na dlhé trate, predseda Trnavského olympijského klubu a nositeľ Uznania za zásluhy o rozvoj a reprezentáciu mesta Trnava (75. narodeniny).

■ **15. 10. 2012** – Pred budovou Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave slávnostne odhalili súsošie svätých Cyrila a Metoda, ktoré vytvoril sochár a medailér William Schiffer (5. výročie).

■ **17. 10. 1617** – Vo Vasváre v Maďarsku sa narodil profesor Trnavskej univerzity a v rokoch 1662 – 63 aj jej rektor MARTIN JURANIČ, ktorý umrel v Trnave (400. výročie).

■ **17. 10. 1902** – V Trnave sa narodil básnik, publicista a člen františkánskej rehole DOMINIK JÁN VALKO, ktorý učil na gymnáziu v Trnave a neskôr pôsobil ako misionár v Argentíne, kde aj umrel (115. výročie).

kilometrov papiera.

Dnes archív plní funkciu centrálného registratúrneho strediska pre organizačné zložky ozbrojených síl SR, štátne podniky, ktorých zakladateľom je ministerstvo obrany a mnohé ďalšie organizácie spojené s vojskom. A čo bádateľov, ktorí do archívu prichádzajú, najviac zaujíma? „Prichádzajú hľadať rôzne informácie z oblasti histórie vojenstva a osobností, alebo osudy predkov, fakty pre rôzne odborné práce a podobne. Osobný spis vojaka obsahuje informácie o priebehu jeho odvodného konania, nástup na vojenskú službu, jej podrobný priebeh, teda v akej funkcii bol, aké školy a kurzy absolvoval a napríklad aj to, v akom útvare pôsobil. Tieto spisy majú od 10 do 100 a viac listov,“ hovorí Jozef Petráš.

Podľa štatistik archív ročne vybaví až 14-tisíc žiadostí a vydá 170

duplikátov maturitných vysvedčení zrušených vojenských stredných škôl, ktoré pôsobili na Slovensku. Ročne pripravia pre akadémiu ozbrojených síl zhruba 50 podkladov pre vydanie kópií vysokoškolských diplomov a prevezmú od útvarov a zariadení rezortu obrany 546 zväzkov registratúrnych záznamov, čo predstavuje asi 550 bežných metrov klasických balíkov dokumentov formátu A⁴.

Nielen pracovníci archívu, ale aj čestní hostia a rezort si túto významnú inštitúciu, ktorej sídlo je práve v Trnave, pripomenú na slávnostiach v októbri. Hovoriť zaiste budú aj o rekonštrukcii budovy archívu. „Budova, v ktorej sa archív nachádza, nie je v dobrom technickom stave, rezort hľadá riešenie, všetko však závisí od finančných možností,“ povedala nám hovorkyňa Ministerstva obrany SR Danka Capáková. ■

Mgr. J. Mička

Jedinečnosť erbu mesta Trnava na filatelistických materiáloch

O jedinečnosti mestského znaku Trnavy sa už mnoho popísalo, netreba opakovať známe fakty. Spomeňme iba to, že unikátom medzi našimi slovenskými erbmi miest je vo veľkom znaku umiestnenie hlavy Krista v strede kola alebo jeho schematické skrátenie do podoby šesťspicového kola, ktoré v grafickej skratke tvoria litery gréckej abecedy I – (iota – Jesus) a X – (chí – Christos). Je preto úplne pochopiteľné, že náš trnavský erb nájdeme aj na viacerých filatelistických materiáloch ako sú poštové známky, poštové pečiatky a obálky.

Ešte v bývalom Československu bol samotný erb Trnavy na päťdesiatlialterovej výplatnej známke vydané v r. 1985 a tiež ako prítláč na FDC (obálke 1. dňa), avšak v značne skreslenej (odideologizovanej?) podobe Kristovej hlavy. Erb Trnavy nájdeme aj na peknej

poštovej známke akad. mal. Jozefa Baláža, vydané k 200. výročiu založenia Slovenského učeného tovarišstva, kde je erb v strede medzi portrétmi kňazov – zakladateľov Slovenského učeného tovarišstva Juraja Fándlyho a Antona Bernoláka. Akademický maliar Martin Činovský umiestnil trnavský erb na výplatnej päťkorunovej známke spolu so Sú-

Ľudia a udalosti.....

■ **20. 10. 1997** – V Trnave sa uskutočnilo slávnostné otvorenie Univerzity sv. Cyrila a Metoda (20. výročie).

■ **22. 10. 1952** – V Zelenči sa narodil viacnásobný majster Slovenska i bývalého Československa v karate, tréner, medzinárodný rozhodca, odborník pre jadrovú energetiku a politik TIBOR MIKUŠ, predseda Trnavského samosprávneho kraja (65. narodeniny)

■ **24. 10. 1797** – Vo Veselom sa narodil národnokultúrny dejateľ, pedagóg a biskup ŠTEFAN MOYZES, prvý predseda Matice slovenskej, ktorý študoval na gymnáziu a na bohosloveckom seminári v Trnave, kde jeho pamiatku pripomína pamätná tabuľa a ulica nesúca jeho meno (220. výročie).

■ **27. 10. 1572** – Trnavský mešťan a obchodník SEBASTIÁN získal zemiansky titul s predikátom de Tekelháza a stal sa zakladateľom známeho šľachtického rodu Tököli (445. výročie).

■ **28. 10. 1672** – V Suche nad Parnou sa narodil prírodovedec a profesor Trnavskej univerzity ŠTEFAN ČIBA, autor oslavných prác o založení Trnavy a o mecénoch Trnavskej univerzity (345. výročie).

■ **28. 10. 1932** – V Mojtíne sa narodil historik, vysokoškolský profesor, odborný publicista, politik a diplomat MATÚŠ KUČERA, ktorý pôsobil na Katedre histórie Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave (85. narodeniny).

■ **30.10. 1947** – V Malženiciach sa narodil dlhoročný primátor mesta Trnavy a prezident Únie miest a obcí Slovenska ŠTEFAN BOŠNÁK, čestný občan mesta Trnava (70. narodeniny).

■ **31. 10. 1997** – Začala vysielajú Mestská televízia Trnava (20. výročie).

P.R.

soším sv. Trojice a mestskou vežou, vydané v r. 1998 k 760. výročiu povýšenia Trnavy na slobodné kráľovské mesto a udelenia mestských výsad kráľom Belom IV. Erb mesta bol zobrazený aj v prítláči FDC tejto známky, kde však autor známky využil znak Trnavy z reliéfu podstavca na súsoší trnavskej „Trojičky“. Ďalšie zobrazenie erbu nájdeme na rôznorodom filatelistickom materiáli. Ako prvý príklad uvediem príležitostnú poštovú pečať Krajskej výstavy poštových známok Trnava 1988 spolu s nie celkom vydarenou siluetou mestskej veže a symbolickými hradbami. Je zaujímavé, že erb sa dostal aj do podoby šachových pečiatok pri organizovaní medzinárodných turnajov a šachových festivalov, na čom mali najväčší podiel šachisti trnavskej Lokomotívy. Bohužiaľ, tieto turnaje už sú iba spomienkou a minulosťou...

Erb Trnavy nájdeme aj v poštovej pečiatke, ktorá sa používala pri inaugurácii známky Slovenský skauting od J. Baláza, kde autor využil umeleckú licenciu a v strede erbu umiestnil symbol skautingu – ľaliu. Ako mimoriadne drobný detail vidno erb vo výplatnom odtláči podateľne mesta k propagácii Trnavského jarmoku, kde sa erb nachádza v tympanone na čelnej strane budovy radnice. Podobný detail trnavského erbu vidno aj na príležitostnej poštovej pečiatke pri ustanovení Trnavy krajským mestom (erb je nad dverami bývalej Trnavskej informačnej služby na mestskej veži). Táto poštová pečať od autora Mgr. Milana Šnircu zvíťazila v r. 1996 v ankete slovenských filatelistov ako najkrajšia. Mestská veža spolu s erbom bola aj vo výplatnom stroji, ktorý používala Istrobanka Trnava na Hlavnej ul. Ešte raz sa vrátíme k odtláčkom výplatných strojov, lebo mesto Trnava používa vlastný, v ktorom je pekný stredný znak zasadený v gotickom štíte. Výtvarníci, ktorí navrhovali niektoré poštové pečiatky k významným podujatiam konaným v Trnave, často zakomponovali erb mesta do oficiálnych znakov týchto podujatí.

Ako príklad možno uviesť hudobný festival Dobrofest, v ktorom je erb zobrazený ako štylizovaný kovový rezonátor v hudobnom nástroji dobro. Ďalšie zobrazenie erbu nájdeme v pečiatke k 360. výročiu Trnavskej univerzity (jeho dominantou je štylizované T) a podobne bolo písmeno T spolu s kráľovskou korunou v poštovej pečiatke k inaugurácii výplatnej známky Trnavy ako oficiálne logo vtedajších mestských osláv historického výročia. Samozrejme, neslobodno zabudnúť ani na zobrazenie erbu Trnavy na príležitostnej poštovej známke akad. mal. Petra Augustoviča k 5. výročiu Slovenskej republiky 1. 1. 1998. Erb Trnavy v modrom štíte je na známke umiestnený spoločne s erbmi ostatných krajských miest SR. Erb – aspoň jeho polovica – bola zobrazená v poštovej pečiatke k 80 rokom Gymnázia Jána Hollého a 1. 1. 2000 v poštovej pečiatke Milénia, používanej na trnavskej pošte. Erb mesta bol zasadený symbolicky do poštovej trúbky nad budovou Hlavnej pošty Trnava 1 k jej 270. výročiu. Desať rokov SR oslávila Slovenská pošta, a. s., 1. 1. 2003 červenými pečiatkami pôst krajských miest s ich erbmi umiestnenými na pečiatke pod štátnym znakom SR. Logo kráľovského mesta Trnavy bolo aj na príležitostnej poštovej pečiatke výstavy poštových známok TIRNAVIA v roku 2008. Gotický erb Trnavy zobrazila Slovenská pošta aj na poštovom k lístku v r. 2010. (Je trošku kuriózne, že trnavská pošta ich veľmi nepropagovala a nepredávala, ja som si ho zohnal v Nitre na výstave JUNIORFILA 2010). Podobný poštový lístok s trnavským erbom vydala pošta aj k 375. výročiu Trnavskej univerzity. Keď bola v roku 2011 vydaná poštová známka J. Sambucus, prítláč FDC zobrazovala ilustráciu Sambucovho diela Emblemata, ako jazdci na koňoch vychádzajú z mestskej brány, pričom na hradbách je erb Trnavy. V roku 2014 bola vydaná príležitostná poštová známka s popisným nominálom T2 50g s kupónom, v ktorom bol text Západoslovenské múzeum Trnava

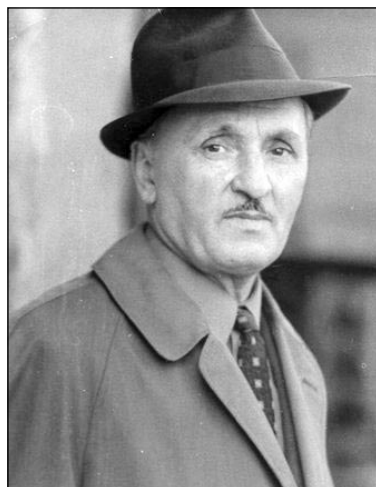
a symbolika trnavských hradieb s erbom mesta. Na záver uvediem, že podateľne rôznych úradov a pôst zmenili prax výplatných strojov s odtláčkami červenej farby na výplatné stroje vopred kreditovaných zásielok, ktoré sú modrej farby. Tak aj mesto Trnava používalo štočok s textom TRNAVA 777 a adresou úradu a podateľňa Trnavského samosprávneho kraja má vo svojom štočku erb TTSK, ktorého časť je erb sídla krajského mesta. Po napísaní príspevku mi nedalo, aby som neprelistoval zahraničné katalógy známok. A čuduj sa svete, našiel som medzi známkami bývalej Nemeckej demokratickej republiky v r. 1983 vydanú známku mesta Erfurt s podobným, či vlastne zhodným erbom ako má Trnava. A rovnaký erb mesta v štíte bol aj na kupóne medzi známkami NDR v roku 1988. „Výgüglil“ som erb mesta Erfurt a zistil som, že erb tvorí šesťspicové koleso v striebornom poli, ktoré sa objavilo po prvý raz v r. 1285. Populárne vysvetlenie významu kolesa v mestskom znaku Erfurtu je v tom, že pochádza od arcibiskupa Wiligsa, ktorý bol údajne synom chudobného výrobcu kolies. Iné vysvetlenie sa vzťahuje k charakteru kolesa v mytológii Grékov a Rimanov. Podrobnejšie je vysvetlenie kola ako kríž alebo Kristov monogram v Nimbus kruhu, čo sa blíži k interpretácii vysvetlenia erbu Trnavy. Skrátka, erb nášho mesta je skutočne zaujímavý a dokladom tohto tvrdenia sú aj uvedené poštové materiály, keďže ho nájdeme v toľkých podobách. A určite sa s ním stretne aj v budúcnosti, zaslúži si to. Tento prehľad si nerobí nárok na úplnosť, možno sa nájde aj niekoľko ďalších podôb, ktoré mi unikli. Doplneniu budem rád. ■

Simona Jurčová

Takmer zabudnutý amatérsky maliar Trnavy

Arpád Mernický namaľoval v roku 1972 akvarel s nádychom insity, pohľad na Hornopotočnú ulicu od nárožia s Pekárskou, keď bola ešte plná života. Strela som sa len s reprodukciou obrazu v elektronickej podobe a použila som ju v blogu o Hornopotočnej ulici v Trnave. Až neskôr mi Dr. Peter Horváth povedal, že autorom je amatérsky maliar Arpád Mernický, ktorý sa dobre poznal s mojim otcom Jozefom Jurčom. Odvtedy prešli asi tri roky. Nedávno som dostala prostredníctvom e-mailu reakciu na tento blog až z Kanady. Ozvala sa mi dcéra Arpáda Mernického a na základe našej korešpondencie môžem priniesť čitateľom Noviniek z radnice zaujímavý medailón o tomto autorovi a nepochybne aj niekoľko pekných neznámych obrázkov Trnavy. Zároveň ide o príspevok k obohateniu informácií o zaujímavých osobnostiach amatérskeho výtvarného umenia v našom meste.

Arpád Mernický sa narodil 4. mája 1911 v Banskej Štiavnici. Už v mladosti rád kreslil a svoju záľubu začal rozvíjať pod odborným dohľadom profesionálneho maliara Edmunda Gwerka (1895 – 1956). Jeho najobľúbenejšou témou bola príroda z okolia Banskej Štiavnice a Vysokých Tatier. Po ukončení strednej školy na podnet jeho priateľa a mentora Edmunda Gwerka uvažoval o štúdiu na Akadémii výtvarných umení v Prahe. No nakoniec sa svojho plánu vzdal a začal pracovať ako poštový úradník. Pochádzal totiž z mnohodesnej

Selepcéniho dom od Hornopotočnej ulice, akvarel, okolo 1950

Spiegelsaal, akvarel, 1985

Mestská veža, akvarel, koncom päťdesiatych rokov 20. storočia

Kostol Svätej Heleny, akvarel, cca 1970

Promenáda, pastel, cca 1953

Kostol Svätej Heleny v zime, akvarel, 1974

rodiny, ktorú musel finančne podporovať. Najskôr sa dostal ako poštový úradník do Bohuníc, potom do Dechtíc a po druhej svetovej vojne v roku 1947 nastúpil do Trnavy. Najskôr býval s rodinou v dome na Hornopotočnej ulici, potom chvíľu na Jeruzalemskej. V roku 1948 začal navštevovať Robotnícky výtvarný krúžok, ktorý založil maliar Jozef Balogh so synom Júliusom. Do priestorov, kde sa členovia krúžku schádzali (dnes tzv. Zelený dom) chodili pracovať aj mladí študenti stredných i vysokých škôl s výtvarným zameraním, napríklad sochár Jozef Jurča,

Pohľad od záhrady za jezuitským kostolom v zime, akvarel, 1975 - 80

Hviezdoslavova ulica, akvarel, 1970 - 1975

Dóm sv. Mikuláša a Trnava od majerov na severovýchode, akvarel, 1952

Pohľad na starý úsek Hornopotočnej ulice, ktorá viedla popri domoch na námestie, olej, 1985, podľa akvarelu z roku 1947

Dóm sv. Mikuláša a Trnava od východu, akvarel, 1952

Hornopotočná ulica, akvarel, 1972

maliari Jozef Dóka st. a Július Bartek. Detský krúžok u Baloghovcov navštevovali aj Mernického syn Tibor a dcéra Ida, ktorí neskôr vyštudovali umeleckú priemyslovku v Bratislave. Po postavení novej pošty sa spolu s manželkou nasťahovali do služobného bytu v bočnom krídle budovy. Výhľady z okien bytu z jednej strany na Hornopotočnú ulicu a z druhej na mestskú vežu maľoval veľmi rád a mnohokrát sa v jeho tvorbe opakujú. Často sa stretával so sochárom Jozefom

Jurčom, ktorý mal vtedy ateliér na Hornopotočnej ulici. Arpád Mernický sa počas celého života intenzívne venoval popri svojej profesii aj maľovaniu. Pracoval rôznymi technikami, najčastejšie olejom, pastelom, ceruzkou, no obľúbil si akvarel. V Trnave vzniklo niekoľko obrazov zo starého mesta už okolo roku 1947 – 48, teda ešte pred rozsiahlym búraním v centre. Maľoval tiež kytice a zátišia. V roku 1983 sa spolu s manželkou Helenou a piatimi deťmi presťahoval do

Bratislavy. Neskôr namaľoval zopár obrazov aj v Kanade, kde bol zopárkrát navštíviť svoje deti. Dve z nich pracujú v umeleckom povolání. Arpád Mernický zomrel 27. novembra 1988 v Bratislave, kde je aj pochovaný. ■

Zdroj:

Text vznikol na základe informácií jeho dcéry Arpáda Mernického Anity a reprodukcie diel pochádzajú z rodinného archívu jeho detí žijúcich v Kanade a USA.

Bohumil Chmelík

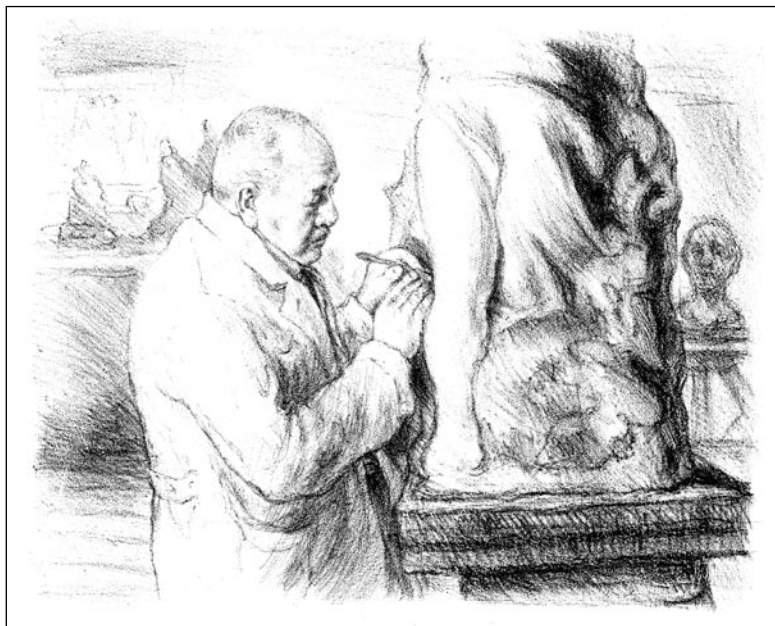
Grafik a maliar Karol Hučko, žiak Jána Koniarka

Medzi výtvarných umelcov pôsobiach v Trnave patrí akademický maliar a grafik Karol Hučko (1929 – 2003). Bratislavský rodák žil od detstva v Trnave. Jeho prirodzený talent, prítomný v rodine Hučkovcov, bol podporovaný najmä strýkom, akademickým sochárom Jánom Hučkom. Karol Hučko patrí medzi mladých výtvarníkov, ktorí začínali svoj umelecký rozlet v ateliéri Jána Koniarka. Pod jeho dozorom sa talent Karola Hučku naplno rozvinul a získal širšie realistické výtvarné impulzy, ktoré umožnili úspešne pokračovať v jeho umeleckej ceste.

Prijatý bol na Oddelenie kreslenia a maľovania pri Slovenskej vysokej škole technickej v Bratislave, ktoré sa v 1947 stalo Pedagogickou fakultou Slovenskej univerzity. Študoval u prof. K. Sokola, G. Mallého, J. Mudrocha, D. Millyho, O. Dubaya, J. Kostku. V 1948 úspešne absolvoval prijímacie skúšky na Akadémii výtvarných umení v Prahe, kde študoval u prof. J. Želibského a V. Silovského. V priebehu štúdia sa venoval všetkým výtvarným technikám, v závere štúdia najmä grafickej tvorbe, v ktorej pokračoval aj v prvých rokoch po návrate do Trnavy. Táto tvorba však vyžaduje plnú pozornosť a mimoriadne zaťažuje zrak.

Preto dal postupne do popredia svojho výtvarného záujmu maliarsku tvorbu.

Karol Hučko patrí ku generácii výtvarných umelcov, ktorí sa umelecky realizovali po roku 1948. Realistickú tvorbu, reprezentovanú komornými témami, portrétnou maľbou, zátišiami, kyticami a pohľadmi do sloven-

skej krajiny, neskôr na dobovú spoločenskú objednávku prispôsobil v duchu socialistického realizmu. Boli to cykly obrazov na témy družstevného poľnohospodárstva, budovania tranzitného ropovodu, výstavby jadrovej elektrárne a mnohé ďalšie. V Trnave opakovane vystavoval

od roku 1949. Jeho diela sa stali výzdobou úradov, podnikov a škôl, s mnohými obrazmi sa ešte môžeme stretnúť.

Po celý život sa považoval za žiaka Jána Koniarka. Svojho učiteľa spodobnil v grafickej liste, ktorý reprodukuje, technikou suchej ihly. ■

(GJK), foto: Z. Dohnalová

Galéria hostí dva medzinárodné projekty

V Kopplovej vile si do 8. októbra môžete pozrieť Stratené krajiny z produkcie dolnobavorských výtvarníkov. Synagóga – Centrum súčasného umenia zas ponúka do 22. októbra nazretie do postkonceptuálnych presahov v českej kresbe pod názvom Spiritualita, sekularita, bilaterálnosť.

Stratené krajiny sú tematickou výstavou, ktorú zostavil kurátor Roman Popelár z tvorby piatich nemeckých výtvarníkov – predstaviteľov lineárnej, geometrickej či lyrickej abstrakcie. Spolupráca medzi vystavujúcimi a kurátorom siaha do letných mesiacov roku 2016, keď sa uskutočnilo prvé stretnutie v nemeckom meste Passau. V prvom pláne išlo o oživenie spolupráce, ktorá sa začala začiatkom 90. rokov medzi pedagógmi bratislavskej VŠVU a okruhom výtvarníkov, ktorých viedol vtedy mladý konceptuálny umelec Hubert Huber (*1956). Po preštudovaní mnohých portfólií vybral kurátor do piatich miestností Kopplovej vily päťicu umelcov, ktorých tvorba vykazuje obsahovú príbuznosť, aj keď východiská sú odlišné.

Výtvarníčka staršej generácie Waltraud Danzig (*1945) sa roky venuje prevažne klasickým grafickým technikám. Jeden z jej ucelených cyklov vytvorených po roku 2000 výrazne pripomína topografické mapy, výšky krajín z leteckého pohľadu. Autorka o nich hovorí ako o monochrómných lineárnych poliach. Jej „krajiny“ nepôsobia fiktívne, naopak: divák ich dokáže vnímať ako reálny celok, konkrétnu krajinu. Hubert Huber je tri desaťročia jednou z vedúcich osobností miestnej výtvarnej scény. Regionálni kurátori ho označujú ako „majstra trojuholníka“. Je sochárom, grafikom, tvorcom site-specific inštalácií, do ktorých zakomponuje historickú, príp. lokálnu architektúru, často formou svetelného umenia. Je to výtvarník s environmentálnym zmyslaním, ktorý používa znaky ako výrazový prostriedok. Ich variovaním a vsádzaním do krajín vytvára obrazy, ktoré hravou formou sprostredkujú stále aktuálne ekologické posolstvo. Optická ilúzia, ktorú sa snaží v mnohých dielach vytvoriť, umoc-

ňuje v divákovi pocit naliehavosti. Traja predstavitelia mladšej generácie sú nositeľmi odlišného poňatia témy, no nemenej univerzalistického: Anja Kutzki (*1973) v maľbe inklinuje k minimalistickým polohám, jej farebnosť je väčšinou redukovaná na odtiene čiernej (resp. sivej) a bielej. Červená línia v bielej vytvára hranicu. Nielen hranicu v krajine: je to hranica fyzická, hranica v mentalite jedinca, hranica bolesti. Prípadná farebnosť v starších cykloch je redukovaná do malých geometrických polí na minimum. Ako odtieň života v globalizovanej spoločnosti, esteticky pôsobivá uniformita.

Akrylové maľby Stefana Meisla (*1976) sú naopak krajinami duševných stavov a ostro kontrastujú s jeho bielymi geometrickými a zároveň kinetickými objektmi. Pohyb prebiehajúci na objekte (nie pohyb objektu samotného) sa stáva v intenzite a čase nepredvídateľným. Sú to biele krajiny, na ktorých prebieha technicky regulované, no napriek tomu nepredvídateľné dianie. Verena Schönhofer (*1980) sa na výstave predstavuje subjektívnymi krajinami z farebnej série s názvom Neuland (2014 – 2016), avšak v rámci pôsobenia na nemeckej

výtvarnej scéne patrí k intermedialným umelcom zahŕňajúcim viac žánrov. Svoje predstavy krajiny stvárňuje pod vplyvom prírodných foriem a štruktúr.

Stratené krajiny sú intenzívnym pohľadom do spektra tvorby, foriem a pracovných metód piatich umelcov s rozdielnym či podobným prístupom k téme. Poetický názov výstavy je predovšetkým výzvou k hľadaniu a (znovu)nájdeniu týchto krajín. Hľadá ich divák, avšak výtvarníci redefinujú tému. V kontexte prebiehajúcich klimatických zmien a sociálnych pohybov naprieč rôznymi regiónmi sa tento klasický a v princípe „večný“ námet začína javiť v novom svetle.

Spiritualita, sekularita, bilaterálnosť

Ako je známe, priestor synagógy sám disponuje silným génom loci. Práve toto presýtenie spirituálnou atmosférou stálo pri zrode aktuálnej výstavy Spiritualita, sekularita, bilaterálnosť, ktorá spojila troch českých umelcov Jana Pfeiffera, Danu Sahánkovú a Adélu Součkovú. Kurátorský kľúč Lenky Sýkorovej, ktorá je aj autorkou projektu, sa zameria na problematiku duchovnosti v dnešnej spoločnosti, ktorá je

stále častejšie orientovanú smerom k ateizmu. Dochádza tak k roztrieštenosti viery a miery tolerancie k viere iných. V stredoeurópskom priestore sme historicky späť so židovsko-kresťanskou kultúrou a jej archetypy nás ovplyvňujú hlbšie, než sme ochotní si pripustiť. Spiritualita na začiatku 21. storočia prechádza zmenami a ľudia sa často navracajú ku koreňom, ktoré im pomáhajú nájsť stratenú identitu. Výstava reaguje na oboje – od viery k sekularizácii a späť. Výrazovým prostriedkom sa stala kresba v medziach jej súčasného chápania. Mladá generácia umelcov s ňou pracuje v intenciách sociálno-kultúrno-politických vzťahov, ktoré nás značne ovplyvňujú.

Na výstave zaujme objekt Jana Pfeiffera, veľká vlna s kresbou (na fotografii). Autor skúma tvaroslovie a cezeň sa snaží prísť na mechanizmy, ktoré nás obklopujú a ovplyvňujú. Fascinuje ho vzťah človeka k priestoru. Pre synagógu pracuje s princípom, ktorý je pre neho v poslednom období dôležitý:

s monumentálnou kresbou tvorenou grafitovým prachom. Kresba sa stáva priestorovým objektom, ktorý počas vernisáže ožil vstupom performerov. Autor týmto spôsobom ideovo aj fyzicky kreslí do priestoru. Navodzuje ilúziu rozdelenej krajiny, kde platí „dvojaké pravidlo pre jednu zem“. Dialóg je aj volaním cez kopec. Dvaja ľudia na rovnakom mieste sú v dôsledku rôznych náboženských a politických dohôd každý niekde inde. Autor tak akcentuje osobnú skúsenosť z rozdelenej Palestíny.

V čele synagógy dominuje textilná inštalácia Adély Součkovéj, ktorá spracovala tému židovskej spirituality. Autorka vytvorila toto dielo priamo pre výstavu s odkazom na chrámovú oponu oddeľujúcu profánnu a sakrálny priestor. Dielo zdramatizovala roztrhnutím opony. Symbolicky tak otvára dvere a tiež otázku, kam tieto dvere vedú. Golem štylizovaný do piktogramu pre núdzový únik ukazuje „chod' preč“. Jeho zdvojenie a umiestnenie proti sebe symbolizuje akýsi stret. Adéla

Součková týmto spôsobom analyzuje súčasnú situáciu v spoločnosti. Majstrovsky dokáže previesť sled myšlienok do výtvarnej formy s plnosťou emócií a zážitkov.

Dana Sahánková predstavuje monumentálne kresby s dôrazom na ich spirituálnu atmosféru vtahovania diváka do obrazu. Jej kresby sú typické bohatou vnútornou štruktúrou. V posledných rokoch experimentuje s podkladom – konkrétne s drevenou tabuľou alebo plátnom so zlatým pozadím, ktoré odkazuje ku gotickým obrazom, keď doboví umelci touto technikou vytvárali ilúziu perspektívy.

Výstava je súčasťou dlhodobého projektu Postkonceptuálne presahy v súčasnej českej a slovenskej kresbe. Kurátorský a teoretický výskum od roku 2014 sleduje tvorbu mladých umelcov do 40 rokov z Českej republiky a Slovenska, ktorí vo svojej tvorbe inklinujú k postkonceptuálnemu umeniu. Viac na: www.aug.cz/postkonceptualni-presahy-v-ceske-kresbe. ■

Eva Jarábková, členka Fóra humoristov

Rieka Morava nás nerozdeľuje, ale spája

V lete, keď je hladina rieky Moravy nízka a pokojná, prináša na jej brehy trochu vzruchu poetický festival Po stranách Moravy. Na jeho 6. ročníku, ktorý sa konal v dňoch 28. – 30. júla na ľavom brehu v Senici a Smrdákoch, sa zúčastnili aj členovia trnavského fóra humoristov.

Festival vznikol a funguje vďaka nevšedným osobnostiam Jarmile Moosovej Kuřitkovej a Vladimírovi Petranskému. Organizujú ho spoločne občianske združenie PSM literárne kluby, Kruh autorov Hodonínska (KAH) a Klub autorov a priateľov literatúry (KAPL) Záhoria, Mestská knižnica Hodonín, Záhorská knižnica v Senici, Kúpele Hodonín a obec a Prírodné liečebné kúpele Smrdáky. Festival je vždy vzájomnou tvorivou inšpiráciou literátov a zároveň aktivizuje literárne kluby.

Je to obdivuhodné, ako sa organizátorom darí pokračovať v Hurbanovom odkaze: Opierajúc sa o život a silu kmeňa nášho, chceme ľud z biedy jeho vytrhnúť. Darí sa im to obrazne v duchovnom ponímaní života. Bolí sme tam aj my, Trnavčania, a zastupovali trnavskú knižnicu Juraja

Fándlyho. Nebolo to prvýkrát. Už v roku 2015 sa členovia klubu Fórum humoristov predstavili na festivale programom Výskyt babky Blaškovej v literatúre. Rovnako ako v roku 2016, ani tento rok sme neodmietli pozvanie organizátorov. Zo svojej tvorby čítali Eva Jarábková, Mikuláš Jarábek, Beata Vargová Kuracinová a Michaela Mondeková Mrvová. Spolu s asi tridsiatkou básnikov a hudobníkov sme pokračovali tvorivými dielňami Večer múz v kongresovom centre Grand Café.

V sobotu nás v Hlbokom, v mieste pôsobiska Jozefa Miloslava Hurbanu, privítali predstavitelia obce. Navštívili sme múzeum, faru, kostol a zakončili prechádzku krásnym zážitkom na jedinečnom cintoríne jedného človeka, J. M. Hurbanu, s dominantou jeho pamätníka. Miesto bolo naozaj

tvorivé, a tak sme si ho „vychutnali“ malým piknikom, ktorý nám na záver pripravili predstavitelia obce. Sprevádzali nás stále platné slová básnika: „Bije zvon slobody, čujte ho národy, kto ho neočuje, obanuje.“

Program pokračoval až do hlbokaj noci v Smrdákoch Galavečerom pre Smrdáky a kúpeľných hostí, prezentovaním poézie a hudobnej tvorby všetkých účastníkov festivalu a krstom knihy autoriek Jarmily Moosovej Kuřitkovej a ilustrátorky Jarmily Maršálovej. V nedeľu sme si podali ruky na rozlúčku, ale ten povestný Hurbanov zvon slobody bude zníeť ďalej. Poďakovanie rieke Morave za to, že nás nerozdeľuje, ale spája, napísala Jarmila Synková. „Vyprosím sílu toku vodných, jiskrív v nich večný svetlo-lam, s vervou zas proudím a den po dni z dlaní do dlaní protékám.“ ■

Miroslava Kuracinová-Valová

Vstúpte do obrazu!

To je nové reklamné heslo Mestskej televízie Trnava, ktorá v tomto roku oslávi 20. výročie svojej existencie. O jej chode, ideách, novom logu, ale aj o svojich mediálnych začiatkoch nám porozprávala jej súčasná riaditeľka Dália Šaškovičová.

■ Odkedy spolupracujete s MTT a na akom poste ste začínali?

- Riaditeľka MTT som od decembra 2011. Prvý kontakt s ňou však prišiel oveľa skôr. Ako dlhoročnú rozhlasovú moderátorku ma v roku 1999 oslovil vtedajší riaditeľ Michal Dzurjanin. Chcel, aby som v MTT moderovala diskusné štúdiá. Vysielali sme ich naživo a diváci mohli hosťom telefonovať svoje otázky. Okrem toho som dlhé roky reklamným hlasom televízie.

■ Kto dnes tvorí tím MTT? Striedajú sa v ňom ľudia, alebo je stabilný?

- Jadro je viac-menej stabilné. Tvoria ho obchodný riaditeľ, obchodná zástupkyňa, vedúca výroby, šéfredaktorka spravodajstva a kameraman, ktorý má zároveň na starosti technické zázemie MTT. Ostatní kolegovia sa striedajú, čo je prirodzené. Sú to študenti vysokých škôl, ktorých láka práca v médiách a chcú získať potrebnú prax. Sme lokálna televízia, a tak sme sa, akosi prirodzene, vyprofilovali na médium, ktoré je odrazovým mostíkom do väčších. Som rada, že práve u nás získavajú študenti prvé pracovné skúsenosti, či už ako redaktori, moderátori, alebo kameramani. Veľmi sa teším, keď sa naši mladí kolegovia zlepšujú – viditeľne aj počutľne. A ak niekto po čase za mnou príde so strachom, že „prestupuje“ do celoplošného média, z mojej kancelárie odchádza s úsmevom na tvári. Nie som totiž sklamaná, ani nemám pocit zrady. Práve naopak, bývam hrdá, že sme odviekli dobrú prácu.

■ A Trnave ste stále verná. Čo vás na práci v MTT najviac baví?

- Baví ma práca v médiách všeobecne. Raz mi ktosi povedal, že som sa narodila pod šťastnou hviezdou, lebo mám vždy prácu, do ktorej chodím rada. Je to pravda. Pre mňa je práca v médiách

splneným snom, poslaním aj koničkom. Pre lokálne a regionálne televízie je typická kumulácia viacerých funkcií a úloh. To sa týka aj riaditeľa. Niečomu sa venujem zo záujmu a z pocitu naplnenia, do mnohého zasahujem, kontrolujem, pripomienkujem, dávam kolegom permanentnú spätnú väzbu. Baví ma vymýšľať nové rubriky, relácie, dávať námety na dokumenty, medailóny, tipy na reportáže. Veľkú radosť mi robí, napríklad, relácia Mám Trnavu rád. Myslienka, názov relácie, dokonca aj séria prvých otázok pre hostí vyšla odo mňa. Chcela som, aby sme mali v televízii rozhovory s úspešnými ľuďmi, ktorí divákov privedú k správne lokálpatriotizmu a k objaveniu pozitív Trnavy. Relácia vstúpila do šiestej sezóny, čo je na televíziu mimoriadne dlhý čas. V lokálnom priestore je to niečo ako malý zážrak. Stále je to druhý najsledovanejší program a na webe MTT je to druhá najvyhľadávanejšia položka v archíve relácií. Výpočet toho, čo ma baví, uzavriem tým, že od polovice minulého roka robím rozhovory s hosťami z mnohých oblastí. Inklinujem k rozhovorom s inšpiratívnymi a pre mňa obohacujúcimi

ľuďmi. Vyberám si skromných, pokorných a pritom úspešných hostí, lebo je šťastie a radosť stretnúť dnes takého človeka.

■ Čo vás, naopak, v práci neteší a rada by ste to zmenili?

- Keby som mala čarovný prútik, želala by som si vyšší rozpočet. V porovnaní s inými lokálnymi televíziami na Slovensku, ktoré sprístupnili informáciu o ročnej dotácii a o množstve vyrobeného obsahu, sme najlacnejší. Ľudovo povedané, robíme za málo peňazí veľa muziky. Tiež by som rada zmenila vnímanie televízie. Nie sme nudní, nemoderní ani nekvalitní. Kráčame s dobou. V mnohom sme dokonca odvážnejší a inovatívnejší než veľké médiá. V neposlednom rade by sa mi páčila zmena postoja niektorých podnikateľských subjektov. Často s nami odmietajú spolupracovať. Snažíme sa im vysvetľovať, že ten, kto pôsobí v Trnave alebo jej okolí, má u nás cieľenejšiu a menej nákladnú reklamu než v celoplošnom rozmere, ktorý vôbec nepotrebuje. Sme cenovo veľmi efektívne médium. Ak niekto plánuje kampaň, televíziu by mal využívať vždy. To je základné marketingové pravidlo. Rádio, print,

vonkajšia reklama a internet majú byť iba doplnkové médiá.

■ Trnava ctí tradície, ale mestská televízia má nové logo.

Prečo?

- Úprimne povedané, s myšlienkou redizajnu som sa vnútorne pohrávala už niekoľko rokov, ale rozhodla som sa počkať na okrúhle výročie televízie, aby prijali zmenu aj konzervatívnejší diváci. Myslím si, že televízia si zmenu po dvadsiatich rokoch zaslúži, nehovoriac o tom, že ju potrebovala ako soľ. Sleduje nás stále viac mladých ľudí, sme aktívnejší v online prostredí, takže nový, sviežejší a dynamickejší vizuálny štýl je prirodzená reakcia na situáciu. Na lokálnu televíziu je to vraj veľmi odvážne a ojedinelé rozhodnutie. Človek musí občas urobiť aj niečo, čo ho odliší od ostatných. Nám sa to oplátilo. Dnes sme príkladom úspešnej a verejnosťou dobre prijatej zmeny identity a slúžime ako inšpirácia pre iných lokálnych vysielateľov.

■ Viete, ktoré relácie majú najväčšiu obľubu?

Najväčšiu sledovanosť má podľa našich prieskumov a tiež podľa analýz webstránky MTT spravodajský blok Trnavský magazín, Mám Trnavu rád, Bezbúdoenci, ale aj Šanca na zmenu. Pozitívny ohlas máme na Kultúrnu mozaiku, Medzi riadkami či na Cestu okolo sveta. Mladí fandia relácii Živé technológie.

■ Čo všetko sa zmenilo v mestskej televízii za tých dvadsať rokov?

- Zmenilo sa toho toľko, že ani neviem, či v krátkej odpovedi obsiahnem všetko zásadné a podstatné. Nezmenili sa iba technológie, ale aj kultúra, trendy, názory, myslenie. Zmenil sa človek – náš divák. Nastúpili nové médiá, ktoré sú prístupné okamžite, kedykoľvek a kedykoľvek. Sú interaktívne a dokážu zasiahnuť oveľa väčšie publikum než televízia. Moji kolegovia preto dnes musia byť multimedialní žurnalisti. Mestská televízia Trnava aktívne pôsobí na sociálnej sieti Facebook, kde má takmer 11 000 organických fanúšikov, teda ozajstných priaznivcov. Od leta

sme viac aktívni na Instagrame. Naše relácie nájdú diváci na webstránke MTT, od mája aj na kanáli YouTube. Máme nové zvučky relácií, nové predely aj upútavky. V posledných rokoch nastúpil vo svete trend skracovania spravodajských príspevkov, a ten sme si osvojili aj u nás. Okrem toho sme striktné zmenili poradie správ, a to od skutočne najdôležitejších po najmenej dôležité. Pracujeme na tom, aby sme divákovi ponúkali užitočné správy. Dbáme na jazykovú kultúru, príjemný prejav. Kľúčové pre nás je, aby boli príspevky vyvážené a objektívne. Vedeíme redaktorov k tomu, aby boli kreatívni a prinášali vlastné témy. V Trnavskom magazíne dlhší čas pracujeme so spravodajskou bodkou, ktorá nesie príjemnú emóciu. Na rozdiel od celoplošných televízií, kde ide predovšetkým o oslovenie ženy, my bodku koncipujeme ako rodovo rovnú, nie podmienenú. Oproti minulosti sa viac snažíme apelovať na diváčku angažovanosť a vyzývame, aby nám posielali námety na reportáže. V Trnavskom magazíne propagujeme naše vlastné relácie, čím umožňujeme divákovi nájsť si program, ktorý ich skutočne zaujíma. Našu aktuálnou prioritou je nájsť priesečník medzi dvoma publikami – tradičným a moderným, keďže fenomén nových médií priniesol so sebou iný typ publika. Našou úlohou je hľadať témy a spôsoby ich spracovania, ktoré budú relevantné a atraktívne pre obe publiká. O novom logu a korporátnej identite už bola reč. Spolu s agentúrou, ktorá nám robila redizajn, sme chceli, aby sa nová grafika dostala k Trnavčanom aj cez tričká a odznaky, ktoré budú vkusné a nebudú na prvý pohľad „emtétečkárske“. Opäť to bolo pomerne odvážne rozhodnutie. Na jednej strane sme potrebovali prezentovať novú identitu, na druhej strane sme ju potlačili do úzadia, lebo vieme, že ľudia nemajú dôvod nosiť na sebe logá firiem. Stratégia vyšla, tričká sa tešia veľkej popularite a letná edícia odznakov tiež zaujala. Ešte pripomeniem, že

máme nový slogan – Vstúpte do obrazu. V neposlednom rade sme zmenili webstránku MTT, ktorá je po rokoch konečne priateľská k smartfónom a tabletom.

■ Čo je vašim cieľom vo vzťahu k divákovi?

- Želám si, aby sme dokázali čo najpresnejšie odhadnúť preferencie publika. Naším prvotným cieľom je osloviť nami definovaného tradičného i nového diváka, odborne povedané – persónu. Persóna je fiktívna osoba, ktorá je náš ideálny divák a zároveň je to zákazník pre našich obchodných partnerov. Uľahčuje nám prácu v tom, že vidíme pred sebou konkrétnu osobu a pre ňu tvoríme obsah. Zároveň pre ňu hľadáme vhodnú, cieleňú reklamu. Už dávno sa ukázalo, že snahy o oslovenie nešpecifického a hlavne čo najväčšieho publika v lokálnych televíziách nefungujú. Máme oveľa menšie publikum než celoplošné televízie, avšak, ako hovoria mediálni odborníci, je homogénnejšie a vernejšie.

■ Aké sú vaše vízie, idey a ciele do budúcnosti?

- Sme lokálna televízia, a tak máme šancu zabojsovať o diváka inak než celoplošne. Nemusíme nasadzovať kvízy, zábavné šou, nakupovať filmy a vyrábať seriálové novinky. Nemusíme každé ráno nervózne čakať na sledovanosť a podiel na trhu. Toho sme ušetrení a môžeme byť, na rozdiel od veľkých televízií, jedineční a originálni. Verím v mediálne rozhladených divákov, ktorí ocenia náš lokálny obsah. Túžim po tom, aby to, čo vyrobíme, u divákov rezonovalo. Veľmi si želám, aby bola MTT otvorená televízia. Naš slogan „Vstúpte do obrazu“ deklaruje práve otvorenosť, informačnú pohostinnosť a vzájomný priestor. Divákovi pozýva vstúpiť do obrazu aj ako tvorcov samotného obsahu. V rámci lokálneho priestoru sa z diváka ľahko stane napr. autor vlogu, respondent, ale aj redaktor. Už dlho mám sen, že u nás v trnavskej televízii vznikne tzv. kolaboratívna žurnalistika. Zrozumiteľne povedané, divák nám nakrúti

prvotné video, poskytnete zábery a my tému dopracujeme. Samozrejme, overíme si fakty, pravdivosť námetu a dotiahneme do podoby príspevku, ktorý odvysielame. Toľko obsahová vízia. Po technickej

stránke pracujeme na tom, aby nás od budúceho roka televízni poskytovatelia zaradili do svojej programovej ponuky v HD kvalite. Všetok náš obsah vyrábame a archivujeme vo Full HD kvalite, je škoda šíriť

ho v nižšej SD kvalite. Rokovania sa zatiaľ vyvíjajú dobre. Už dlhšie sa tiež snažíme o spustenie živého vysielania na webovej stránke MTT. Verím, že aj to sa v blízkej budúcnosti podarí. ■

Peter Radványi, foto: (maju)

Nová kniha renomovaného trnavského prírodovedca Branislava Matouška

Trnava mala v minulosti celý rad osobností, ktoré prerástli mestské hradby a svojou činnosťou a tvorbou sa významne zapísali nielen do celoslovenskej, ale aj do európskej, ba nebojme sa neskromne povedať, aj do celosvetovej histórie. Také osobnosti máme v našom meste i dnes a medzi ne nepochybne patrí aj RNDr. Branislav Matoušek, CSC., ktorého v odborných kruhoch považujú za najvýznamnejšiu žijúcu osobnosť slovenskej ornitológie.

Pravda, tento trnavský rodák (*1933) nie je „len“ zakladateľom Slovenskej ornitologickej spoločnosti a autorom viac ako 400 odborných publikácií, medzi ktorými je aj jedinečné dielo Pôvod a význam vedeckých mien vtákov s podtitulom Prekladový, výkladový a etymologický slovník vedeckých mien vtákov. Škála jeho záujmov je mimoriadne široká a pestrá. Je aj historikom, znalcom antických jazykov, prekladateľom, redaktorom, múzejníkom (v rokoch 1990 – 1995 bol generálnym riaditeľom Slovenského národného múzea v Bratislave), členom organizačného štábu Trnavských dní, členom kultúrnej komisie TTSK a v neposlednom rade aj bibliografom. A tu sa na chvíľu pristavíme.

Tvorba bibliografií je práca namáhavá, doslova mravčia, vyžaduje si precíznosť i trpezlivosť a je veľmi náročná na čas a energiu. Branislav Matoušek má na svojom konte už skoro stovku vydaných bibliografií. Po tom, čo v marci tohto roku predstavil v knižnici Trnavskej univerzity Bibliografiu diel známeho trnavského historika Hadriána Radványiho, nezložil napriek vysokému veku ruky do lona a s veľkým elánom sa pustil do ďalšej práce. Výsledkom je skoro päťstostranové Kompendium personálnych bibliografií prírodovedných osobností so vzťahom k Slovensku, ktoré pripravil so spoluautormi už za-

čiatkom leta. V tejto novej knihe zachytil publikačnú a prekladateľskú činnosť dvadsiatich štyroch významných prírodovedcov, z toho osemnástich nežijúcich a šiestich súčasných. Medzi nimi je síce len jeden trnavský rodák, ichtyológ svetového formátu Juraj Holčík, ale okrem neho kniha uvádza šesť ďalších vedcov, ktorí pochádzali z obcí neďaleko Trnavy a v našom meste aj študovali, prípadne pôsobili – veterinárny lekár, parazitológ a univerzitný profesor v Budapešti Alexander Kotlán zo Smoleníc, zoológ a vysokoškolský pedagóg Vladimír Podhradský z Hlohovca, veterinárny lekár a epizootológ František Nižnánsky z Brestovian, veterinárny lekár a politik Pavol Opluštíl z Dlhej alebo český zoológ Florián Babor, ktorý pôsobil ako lekár v trnavskej vojenskej nemocnici či virológ a vysokoškolský pedagóg Alexander Sabó, ktorý prednášal na Pedagogickej fakulte Trnavskej univerzity.

Autor Kompendia okrem stručného životopisu ponúka bibliografické údaje o publikačnej činnosti jednotlivých osobností, a to nielen na Slovensku ale aj v zahraničí, väčšinou v Čechách, v Maďarsku, Nemecku, Poľsku ale i v Anglicku, USA, Kanade, Indii atď. Pritom sa nezameriava len na ich vedecké príspevky, ale zachytáva aj ich popularizačné články, preklady, recenzie alebo príspevky z úpl-

ne iných odborov, ktoré takto predstavujú publikačnú činnosť uvedených osobností v celej šírke a pestrosti a dokresľujú záber ich záujmov. U niektorých uvádza dokonca aj nepublikované rukopisné práce a záver tvorí zoznam biografických hesiel a životopisných článkov uvedených v rozličných encyklopédiách, lexikónoch, biografických slovníkoch, zborníkoch a odborných periodikách. Nová kniha RNDr. Branislava Matouška, CSC., ktorá predstavuje veľký prínos ku komplexnému zachyteniu prác minulých, ale i súčasných slovenských osobností z biologických oblastí vedy a osobností so vzťahom k územia a prírode Slovenska, vrátane Trnavy, bude mať aj pokračovanie v podobe druhého zväzku. Ten je už pripravený, len čaká na sponzorov, ktorí by financovali jeho vydanie. ■

Petra Adamková

Spoznajte trnavskú architektúru s vreckovým sprievodcom

Architektúru 20. storočia môžu teraz Trnavčania aj turisti spoznávať inými očami vďaka novej publikácii C20: Sprievodca architektúrou Trnavy, ktorá ju spracováva vo forme troch tematických trás. S touto knižkou do vrecka sa môžete vydať na potulky po medzivojnovom predmestí, ktoré sa pýši viacerými kľúčovými stavbami celoslovenského významu. Zistiť môžete i to, ako vznikalo moderné centrum či tzv. funkčné mesto, ktoré malo podľa dobových ideálov spájať prácu, bývanie, rekreáciu a dopravu.

Príprava knižky trvala bezmála dva roky. Architekt Martin Zaiček predtým poznal Trnavu len z diaľky. „Práca na príprave a tvorbe knižky C20 mi však umožnila spoznať ju detailne a vytvoriť si k nej vzťah. Našiel som tu veľa pekných zákutí a samotné centrum mesta so všetkým, ako je, sa stalo mojim obľúbeným miestom.“

Pre Zaička bolo dôležité zoznámiť sa s mestom a pochopiť stavby v ich mestskom a historickom kontexte. Potrebné bolo aj vytipovať tie, ktoré by najlepšie rozpovedali príbeh premeny mesta v období modernizmu. Nasledoval dôkladný výskum v dobovej odbornej tlači, v mestskom archíve, no veľakrát boli nápomocné najmä návštevy u ešte žijúcich autorov stavieb.

Pri práci na trnavskom sprievodcovi ho zaskočilo, že o niektorých významných architektonických dielach, ako napr. o železničnej stanici alebo o poliklinike Družba, nie je v mestskom archíve ani zmienka. „Dokumentácia sa jednoducho stratila. Každá stavba sa však raz môže stať

pamiatkou a vtedy je dostupnosť zdrojov k ich poznaniu na nezaplatenie. Tieto stavby sú súčasťou nášho životného prostredia. Lahko sa ničia a devastujú, avšak starostlivosťou o ne získame do budúcnosti viac.“

Zvýšiť povedomie o cenných stavbách z 20. storočia a podporiť aj adekvátnu starostlivosť o ne bolo od počiatku cieľom, s ktorým publikácia vznikala. S nápadom, aby sprievodca modernou architektúrou vznikol, oslovil Martina Zaička Michal Klembara z občianskeho združenia Publikum.sk, ktoré knižku vydalo spolu so združením Archimera. „Architektúra 20. storočia nie je ešte v Trnave dostatočne zmapovaná a zaznamenaná, ale podobne je to takmer všade. Chceli sme s tým začať, zistiť, čo je tu zaujímavé, hodnotné a upozorniť na to aj verejnosť,“ vysvetľuje. Združenie Publikum.sk s Martinom Zaičkom od roku 2015 organizovalo prednášky o architektúre funkcionalizmu a neskorrej moderny a už vtedy to bolo spojené s plánom zozbierať postupne materiál na knižku. Hotový sprievodca sa hravo zmestí do vrecka a podrobne sa venuje dvadsiatim významným modernistickým stavbám.

Do výberu sa dostala i budova Domu kultúry, s ktorou sa mnohí Trnavčania ani po desiatkach

rokov nedokážu zmieriť. „Tiež mi je ľúto pri pohľade na staré pohľadnice miesta, kde Dom kultúry stojí,“ vysvetľuje Martin Zaiček. „Rovnako aj sám architekt Jozef Danák pri osobnom rozhovore neskrýval názor, že pôvodná zástavba mala ostať zachovaná. Doba však bola taká, že o plošných asanáciách často nerozhodoval odborný a už vôbec nie pamiatkarský názor.“ Na druhej strane, stavba sa s kontextom mesta podľa Zaička vyrovnala novým a dovtedy nepoznaným jazykom, vďaka čomu jej patrí významné miesto v dejinách slovenskej architektúry. Mnohé súčasné stavby podľa neho ani zďaleka nekomunikujú s Trnavou tak dobre, ako táto. V sprievodcovi nájdete čitateľ základné informácie o viac ako tridsiatich stavbách, podrobnejšie sa venuje dvadsiatke tých najdôležitejších, medzi ktorými nájdete napr. budovu bývalej Nemocenskej poisťovne (v súčasnosti budova Právnickej fakulty Trnavskej univerzity), ale aj technické pamiatky, akými sú mlyn NUPOD či Vodojem, obe od architekta Emila Belluša. Knižku C20: Sprievodca architektúrou Trnavy si môžete zakúpiť v Kníhkupectve AF na Štefánikovej 5, v mestskej veži na Trojičnom námestí a počas októbra aj na Trnavskom ríčku. ■

(TS)

Najlepšie svetové filmy o ekológii uvidíme aj v Trnave

Filmový festival Ekotopfilm – Envirofilm sa bude konať 12. októbra v trnavskom kine Hviezda. Jeho program sa začína doobeda Junior festivalom, ktorý je určený žiakom a študentom základných a stredných škôl.

Festival pokračuje večerným programom určeným pre širokú verejnosť. Každý, kto sa zaujíma o prírodu, ekológiu a záleží mu na prostredí, v ktorom žije, určite privíta päť krátkych filmov, víťazov tohto ročníka svetového festivalu. Filmy atraktívnym spôsobom otvárajú a poukazujú na niektoré z mnohých problémov, ktorým naša civilizácia čelí. Zo slovenských tém sa dozvieme viac o tom, aký je život chránených kamzíkov v Tatrách. Aký je príbeh o plytvaní jedlom a prečo päťdesiat percent z neho končí ako odpad, porozpráva druhý film v poradí. Radi sa obliekame pekne a podľa posledných módných trendov, pozrite si však ďalší film z programu festivalu, ktorý ukáže inú stránku módného sveta – z pohľadu dopadu na ekológiu a našu planétu. Budúcnosť našich miest je názov filmovej eseje, ktorá sa zaoberá minulosťou, súčasnosťou a budúcnosťou urbanizácie. Prehliadku víťazných filmov ukončí príbeh (zne)svätenej rieky Gangy, ktorú uctieva miliarda ľudí a 500 miliónov ľudí je na nej závislých. Program bude obohatený o hodinovú zaujímavú diskusiu s názvom Zodpovedný životný štýl – ako žiť bez odpadov? Diskusia sa začne o 18. hodine. Jej cieľom bude upriamiť pozornosť na fakt, že náš každodenný život má negatívny dopad na svet okolo nás. Míňajú sa nám zásoby zdrojov primárnych surovín, klimatické zmeny nás priamo zasahujú. Je najvyšší čas začať sa správať inak – zodpovedne.

Voči svojmu okoliu, voči okoliu iných a voči nám samým. Bude sa hovoriť o tom, ako môžeme svoje životné prostredie chrániť a ako ho čo najmenej negatívne ovplyvňovať pri každodenných činnostiach. Zaznejú otázky, či je možné žiť v meste, mať dom, auto, prácu, cestovať, pekne sa obliekať a pritom sa šetrne správať k životnému prostrediu a netvoríť odpad. Prečo tvoríme odpady? Je možné žiť bez nich? O osobné skúsenosti sa s nami podelí Ivana Maleš, spoluzakladateľka Inštitútu cirkulárnej ekonomiky, autorka niekoľkých koncepcií pre reformu odpadového hospodárstva na komunálnej úrovni. V súkromí sa snaží o zero waste spôsob života – tvorí iba štyri percentá zmesového komunálneho odpadu. O tejto téme aktívne bloguje na svojom blogu Nezmar. V Trnave nám prezradí, ako sa dá niečo také dosiahnuť v slovenských podmienkach. Medzinárodný filmový festival Ekotopfilm – Envirofilm má takmer polstoročnú tradíciu. Na území bývalého Československa sa po prvýkrát uskutočnil už v roku 1974 a v máji tohto roku sa konal jeho 44. ročník. Na festival sa prihlásilo rekordných vyše 1 000 filmov z 30 krajín sveta, z ktorých komisia vybrala do súťaže pre týždňový program festivalu 115 filmov z celého sveta. V poslednom ročníku sa na ňom zúčastnilo 40 spírkrov a viac ako 19 000 návštevníkov. ■ Vstup na festival je ZDARMA. Viac informácií nájdete na: www.ekotopfilm.sk

Škola ľudových remesiel – Kurz belujského hrnčiarstva

V sobotu 21. októbra o 14. hodine sa v priestoroch Západoslovenského múzea v Trnave uskutoční kurz belujského hrnčiarstva. Obec Beluj bola v minulosti známa kvalitnou hrnčiarskou produkciou, pre ktorú bola typická rytá výzdoba zvýraznená zeleno-žltou-hnedou farebnosťou. Jedinečný rastlinný i figurálny dekór pokrýval celý obvod nádoby a často ho dopĺňali žartovné texty. Kurz budú viesť manželja Tatiana a Anton Drímajovci z obce Beluj, ktorí túto zaniknutú technológiu v súčasnosti znovu oživujú. Záujemcovia sa dozvedia podrobnosti o belujskom hrnčiarstve, budú si môcť vyskúšať točenie na hrnčiarskom kruhu a vyzdobia si belujským ornamentom vlastný obrázok. Na kurz je potrebné priniesť si pracovný plášť či zásteru. Objednávky osobne alebo na telefónnom čísle 033/5512913. Vstupné je 1,50-€.

Kamrhól i zlatá niť – kurátorský sprievod expozíciou Ľudový textil trnavského regiónu

Obdivovatelia tradičného ľudového textilu si v nedeľu 22. októbra o 15. hodine budú môcť v budove Západoslovenského múzea vypočuť kurátorský výklad neďávno reinstalovanou expozíciou Ľudový textil trnavského regiónu. Odborným slovom ich bude sprevádzať autorka expozície Aneta Vlčková. Bonusom podujatia bude prezentácia s témou Výšivky zlatou niťou v zbierkach múzea. Vstupné na podujatie je 1,50-€. ■

Nicol Sipekiová, Katedra klasických jazykov, Filozofická fakulta Trnavskej univerzity

Latinčina stále žije aj v Trnave, môžeme sa o tom presvedčiť na kurze pre začiatočníkov.

Latinský jazyk si v priebehu storočí vyslúžil množstvo rôznych prívlastkov, no najčastejšie sa o ňom hovorí ako o mŕtvom jazyku. Je to však skutočne tak?

Odpoveď nie je ani v tomto prípade jednoznačná a bez predsudkov a vášní odpovedáme áno aj nie.

Áno, ak si uvedomíme, aká je vlastne definícia pojmu mŕtvy jazyk: za mŕtvy sa totiž považuje taký jazyk, ktorý prestal plniť funkciu materinského a národného jazyka, čo v prípade latinčiny platí v plnej miere. Keďže však problematika mŕtvych jazykov je oveľa zložitejšia ako len suchopárne definovanie samotného javu, musíme k našej predchádzajúcej kladnej odpovedi pridať aj rázne nie. Veď jazyky a dialekty tvoria vo väčšine prípadov jazykové kontinuum a nie je možné v danom prípade presne vymedziť, čo sa považuje už za celkom iný jazyk a čo len za jazykový útvar.

Nehodláme sa tu, samozrejme, púšťať do vážnych jazykovedných

úvah, chceme iba poukázať na to, že nie každý mŕtvy jazyk je zároveň vymretý a čo sa konkrétne latinčiny týka – ako uvádza jeden z najvýznamnejších latinských filológov súčasnosti Nemeč Wilfried Stroh – údajne mŕtva latinčina zomrela počas svojich dejín nie raz, ale mnohokrát, a to preto, aby vždy vstala z mŕtvych a znovu ožila. No treba viac dôkazov jej veľkosti a vitality? Nie je to dosť dobrý dôvod na to, aby sme si ju viac všímali a nechali sa očariť jej kúzlom?

Ba čo viac, Trnava ako niekdajšie sídlo Ostrihomského arcibiskupstva a slávnej Trnavskej univerzity (1635 – 1777) je priam stvorená na zoznamovanie sa s latinčinou. Stačí poprechádzať sa po jej historickom centre a oku vnímavého

pozorovateľa neunikne, koľko latinských nápisov, citátov, symbolov či skratiek nás dodnes obklopuje tak na cirkevných, ako aj svetských pamiatkach. Spomeňme iba budovu trnavského divadla, Oláhov seminár, Dom hudby Mikuláša Schneidra-Trnavského či kostoly a kostolíky, ktoré robia Trnavu Malým Rímom. Latinčina je proste jedinečná a jej dejiny nám ukazujú, že aj neobyčajne úspešná a prospešná.

A preto všetkým, ktorí by sa o tom chceli presvedčiť na vlastnej koži, dávame do pozornosti kurz latinského jazyka pre začiatočníkov, o ktorom sa viac informácií dozviete z informačných letákov, resp. na stránke Katedry klasických jazykov Filozofickej fakulty Trnavskej univerzity. ■

(red)

O Cenu Slovenského učeného tovarišstva

Literárny klub Bernolák pri Miestnom odbore Matice slovenskej v Trnave v spolupráci s Mestom Trnavou, Knížnicou Juraja Fándlyho v Trnave, Bernolákovou spoločnosťou v Bratislave a redakciou dvojtyždenníka Kultúra v Bratislave vyhlásili jubilejný XX. ročník celoslovenskej literárnej súťaže o Cenu Slovenského učeného tovarišstva v Trnave 2017 / 2018. Uzávierka súťažných prác je 15. marca 2018.

Základné delenie zamerania súťaže je na poéziu a prózu. Súťaží sa v troch vekových kategóriách: Prvú predstavujú žiaci a študenti do 15 rokov, druhá je od 16 do 30 rokov a tretia pre autorov od 31 rokov vyššie.

Do súťaže sa môžu prihlásiť autori so svojou nepublikovanou tvorbou poézie a prózy. Súťaž nie je anonymná, práce sa nevracajú. Zaslať možno 5 básní, alebo krátke prózy v maxim. rozsahu 5 strán, t.j. 150 riadkov. Práce je potrebné zaslať štvormo, riadne rozdelené a zopäť do štyroch samostatných častí. Na vrchnom liste každej jednej časti v pravom hornom rohu musia byť uvedené presné údaje:

meno, priezvisko, adresa, vek, kategória (poézia, próza). Tak tiež treba na vrchnom liste uviesť obsah: názvy jednotlivých básní, resp. poviedok. Každý samostatný list musí byť označený v pravom hornom rohu menom autora. Práce na obálke označte „literárna súťaž“ a pošlite do 15.marca 2018 na adresu: Miestny odbor Matice slovenskej, Trojičné námestie 2, 917 01 Trnava (v DJP). Bližšie informácie na čísle 0905/852788. Upozornenie: Práce po uzávierke nebudú do súťaže prijaté. Práce, ktoré nebudú spĺňať uvedené formálne náležitosti, nebudú hodnotené. Vyhodnotenie súťaže

bude uverejnené v regionálnych periodikách, v Slovenských národných novinách, dvojtyždenníku Kultúra, ako aj matickej webovej stránke. Predpokladaný dátum vyhodnotenie súťaže je máj 2018. Na vyhodnotenie sú pozývaní iba ocenení účastníci.

Niekoľko slov za organizátorov: Celoslovenská súťaž o Cenu Slovenského učeného tovarišstva je v médiách označovaná za medzinárodnú. Do predchádzajúcich ročníkov sa prihlásili autori zo Slovenska, z Talianska, Španielska, Francúzska, Čiech, z Kanady či Austrálie. Tešíme sa na vašu účasť. ■

Martin Jurčo, foto: autor

Divadlo je opäť modernejšie, sezónu začína s odloženou premiérou Veľkého Gatsbyho

Divadlo Jána Palárika vstúpilo začiatkom septembra do novej, v poradí už 44. sezóny, s niekoľkými novinkami. Postupnou revitalizáciou v divadle prešla počas prázdnin točna na javisku, ktorá nefungovala už celé roky, a do novej sezóny vstúpilo divadlo premiérou Veľkého Gatsbyho v titulnej role Marka Majeského. Na javisko sa vrátila aj hra Jána Palárika s názvom Dimitrij Samozvanec, ktorú sme mohli vidieť pred niekoľkými rokmi, a teraz ju uvedú v obnovenej premiére.

Inscenácia Veľký Gatsby Francisa Scotta Fitzgeralda bola v predpremiére uvedená už na konci minulej sezóny, no skutočného premiérového uvedenia sa dočkala až teraz. Herec Marek Majeský sa v postave Jaya Gatsbyho vracia na svoju prvú hereckú scénu, kde sa objavil na pár sezón po skončení VŠMU na svojej ďalšej ceste do nitrianskeho DAB. V ďalších postavách diváci uvidia Michala Jánoša (Nick Carraway), Silviu Soldanovú-Holečkovú (Daisy Buchananová) a Miroslava Beňuša (Tom Buchanan). V inscenácii sa predstavuje aj Swing Society Orchestra, keďže ide o príbeh z 20. rokov minulého storočia. V ňom sa hlavná postava v podaní Michala Jánoša vydáva za svojím snom do New Yorku ovplyvneného jazzom a uvoľnenejšou morálkou.

Dôvodom neskoršieho uvedenia premiéry tejto inscenácie bola technická nepripravenosť javiska a javiskovej techniky, čo sa vyriešilo počas divadelných prázdnin. „Kompletne sme vymenili podlahu javiska a pohon javiskovej točne, ktorá mala mierne vychýlenú dráhu, takže sa nedala používať,“ vysvetľuje riaditeľ divadla Emil Nedielka. Točna sa v pôvodnej podobe začala používať po veľkej rekonštrukcii budovy v druhej polovici 50. rokov 20. storočia, keď sa pripravovala budova na vznik Krajového divadla (1960 – 1965). V tom čase to bolo najmodernejšie vybavené divadlo z hľadiska

javiskovej techniky. „Takže sme vymenili nielen drevenú podlahu, ale aj celý pohon. Teraz bude všetko napojené na javiskový počítač, ktorým sa ovláda celé javiskové zariadenie kontrolované kamerovým systémom. Pohyb a všetko ostatné sa teraz dá primerane nastaviť, spolu s ďalšími technickými vymoženosťami, ktoré s týmto pohonom súvisia,“ pripomína E. Nedielka. Pre režisérov a scénických výtvarníkov iste môže byť takáto technická vymoženosť javiska veľkou inšpiráciou pri príprave inscenácií. Obnovou prešla aj časť vybavenia divadla. Postupne sa počas letných prázdnin rekonštruovali toalety vo foyeri a začali sa prípravy opravy okien z časti Trojičného námestia a Divadelnej ulice. Po technickej príprave objektu by malo divadlo v spolupráci s pamiatkarmi začať realizáciu dlho očakávanej rekonštrukcie fasády divadla.

V dramaturgickom pláne na túto sezónu sa plánujú venovať najmä Palárikovi. Okrem spomínanej obnovenej premiéry Dimitrija Samozvanca uvedú už v októbri v štúdiu divadla hru Martina Timka Palárik alebo Beskydov. Je životopisnou inscenáciou o tomto dramatikovi z Rakovej, jeho životných radostiach, no najmä úskaliach života od úspechov hier nielen medzi slovenskými ochotníkmi, až po nepriazeň vtedajších úradov. V ďalšej premiére sa divadlo predstaví hrou belgického autora

Mauricea Maeterlincka Modrý vták od hosťujúceho režiséra najmä detských inscenácií Petra Palika. Ide o symbolické zobrazenie príbehu putovania dvoch detí za vysneným šťastím v podobe metaforického modrého vtáka. Napokon ho nachádzajú sami v sebe v schopnosti syciť a rozdávať šťastie ostatným. Vláda tmy od Leva Nikolajeviča Tolstého príde na rad po novom roku v druhej časti sezóny. Počas cárskeho obdobia bola začas zakázaná a neskôr sa s úspechom hrala v Rusku i vo Francúzsku. Na Slovensku bude uvedená po prvýkrát. Dej sa odohráva v zostalej dedine trápenej hladom, kde má každý jedinu úlohu – prežiť. A to je aj priestor na ukážku charakterov. Túžba po majetku, intrigy a nenávisť je analýzou dobových poriadkov, ktoré Tolstoj opísal aj podľa vlastnej skúsenosti.

Ďalšia premiéra bude zo zásuvky súčasnej európskej drámy. Zastupovať ju bude katalánska autorka z Barcelony Cristina Clemente s inscenáciou Rodinný parlament. Je to komédia v slede vtipných a dynamických scén predstaví rodinu, ktorá sa v dobrom úmysle o všetkom rozhodovať spoločne ocitne vo víre volebných machinácií, ovplyvňovania voličov a kupovania hlasov. Aktuálnu komédiu predvolebného a volebného obdobia naštuduje Juraj Bielik.

Na záver sezóny predstaví divadlo hru súčasného nemeckého dra-

matika Rolanda Schimmelpfenniga Veľký oheň o dvoch blízkyh dedinách rozdelených riekou, ktorej osudy sa diametrálne odlišne vyvíjajú. Tí, ktorých sužujú choroby či prírodné katastrofy sa pýtajú: Prečo práve my? Inscenáciu v slovenskej premiére uvedie režisér Viktor Kollár. Nová sezóna priniesla aj niekoľko príchodov

a odchodov. Divadlo opúšťajú aj dvaja dlhoroční spolupracovníci ešte zo zakladateľskej éry Divadla pre deti a mládež – dramaturgička Mirka Čibenková, ktorá sa podieľala na desiatkach zaujímavých inscenácií a celkovom smerovaní divadla od 70. rokov. S divadlom sa rozlúčil aj autor a režisér najmä detských

predstavení Ladislav Kočan. Do kolektívu divadla prišla nová dramaturgička Lucia Mihálová a dlhoročný spolupracovník Juraj Bielik sa stáva interným režisérom divadla. Novú hereckú posilu súboru Martina Kochana najbližšie uvidíme v titulnej role pripravovanej inscenácie Palárik alebo Beskydov. ■

Jaroslav Lieskovský, foto: Július Horváth

Memoriál Ivana Čierneho tenisovou spomienkou

Deväťdesiatpäť rokov bieleho športu na trnavských kurtoch v organizovanej podobe aj niektoré ďalšie významné míľniky

Koncom augusta sa hral na antukových dvorcoch TC Empire Trnava tradičný Memoriál Ivana Čierneho. Bol adresovaný kategórii mladšieho žiactva. Po štvordňovom priebehu sa zo singlových prvenstiev tešila dvojica Alena Kasatkinová a Rastislav Kubovič.

Pripomeňme, že Ivan Čierny (10. 5. 1942 – 20. 7. 2002), bol v roku 1972 zakladateľom tenisového oddielu Telovýchovnej jednoty Slávia Trnava a dlhý čas ho obetavo viedol z predsedníckeho postu. Mal výrazný podiel na vybudovaní prvých šiestich kurtov v športovej lokalite Na rybníku. Stalo sa tak v období 1974 / 75. Popri dospelých adeptoch bieleho športu sa vtedy začala dynamická práca vo výchove trnavskej tenisovej mlade. Svoj nemalý podiel vložil I. Čierny aj do prípravy dvoch pamätných stretnutí Davisovho pohára, ktoré hrali mužské tímy v júli 1996 (SR – Portugalsko 5:0) a v septembri 1996 (SR – Poľsko 4:1) pod strechou hlavnej arény Mestského zimného štadióna v Trnave. Žiaľ, zákerná choroba príliš skoro zrazila obetavého funkcionára na kolena. Ivan sa do večnosti pobral ako šesťdesiatročný. Za sebou zanechal na tenisovom poli obrovský kusisko činorodej práce.

Ešte v polovici sedemdesiatych rokov prišiel na podnet I. Čierneho do trnavského oddielu jeho rovesník, popredný piešťanský tréner Pavol Vrábek (28. 3. 1942 – 25. 8. 2013). Skúsený kouč z kúpeľného

Pavol Vrábek (v hornom rade prvý sprava) a jeho mladí zverenci bývalého tenisového oddielu Slávie Trnava.

mesta začal v Slávii pôsobiť na profesionálnej úrovni. Pozoruhodné výsledky vo výchove domácej mlade nedali na seba dlho čakať. Prísľubom bol najmä štvorlístok Patrícia Marková, Eva Šestáková, Monika Sluková či Marek Ježo. Tiež dospelí tenisti z nášho mesta sa čoskoro dočkali výsledkovej eufórie. V majstrovskej sezóne 1977, teda pred štyridsiatimi rokmi, premiérov postúpilo miešané družstvo Slávie Trnava do slovenskej národnej ligy.

Organizovaný tenis v Trnave má deväťdesiatpäť rokov. Hoci Ivan Čierny a Pavol Vrábek, dvaja verní služobníci tohto odvetvia, už nie sú medzi nami, široká telovýchovná verejnosť si na nich stále spomína s úctou a vďakou. ■

Ivan Čierny a Lea Plchová. Popredná česká tenistka koncom sedemdesiatych rokov dva razy vyhrala v trnavskej športovej hale ženský turnaj z päťdňového seriálu majstrovstiev ČSSR.

Jaroslav Lieskovský, foto: Zuzana Bajzíkoviá

Ivan Pašek kraľoval v jarmočnej časovke

Po skvelej koncovke tohtoročných dvoch etáp cestných pretekov Okolo Slovenska sa Trnava môže tešiť koncom októbra na tamojišiu premiéru medzinárodného cyklokrosu druhej kategórie UCI

Organizovaná cyklistika v našom starobyľom meste má 124-ročnú históriu. Ostatné obdobie sa radí k najúspešnejším. Uvedíme najmä dvojnásobné usporiadanie majstrovstiev Európy pre kategórie masters v novom cyklokrosovom areáli na konci Prednádražia, ale aj tohtoročný cestný bonbónik s dojazdom dvoch etáp 61. ročníka Okolo Slovenska na Trojičnom námestí. Najnovšie sa trnavskí priaznivci úzkych galusiek môžu tešiť na poslednú októbrovú nedeľu, keď premiérovo dostanú príležitosť na sledovanie priebehu medzinárodného cyklokrosu mužov, žien a juniorov z termínovej listiny druhej kategórie UCI. Okrem tejto vrcholnej konfrontácie rozdájú 29. 10. v Trnave aj body v rámci šiesteho kola Slovenského pohára.

Popri elitných súťažiach z kalendára Medzinárodnej cyklistickej únie majú zelenú v našom starobyľom slovenskom Ríme i masové podujatia. Trnavská cyklistická liga 2017 naplnila 20-dielny scenár koncom septembra a k jej konečnému hodnoteniu sa dostaneme v novembrovom vydaní Noviniek z radnice. Nateraz dajme priestor inej dištancii, jarmočnej časovke jednotlivcov na 6 666 metrov. Počas TTJ sa išla na Malženickej ceste dvadsiaty piaty raz. O jazde proti chronometru sa hovorí ako o kráľovskej disciplíne. V sobotu 9. septembra v nej kraľoval Ivan Pašek, 48-ročný člen OZ Cyklisti Trnava, majúci občianske povolanie veterinárneho lekára. Podľa jeho slov, na štart prišiel so zámerom pokúsiť sa o prekonanie traťového rekordu 8:21 min v podaní Pavla Križana z Dukly Trenčín pred jedenástich rokov, no silný bočný vietor tentoraz cyklistom neprial. Do výsledkovej listiny zaradili sedemdesiatpäť účastníkov rôzneho veku i výkonnosti. Akože inak, chýbať nemohli ani domáci Tančibokovci, otec Bohuš (rok na-

Dekorovanie troch najrýchlejších mužov 25. jarmočnej časovky.

Najmladší účastníci trnavských štyroch šesťiek na Malženickej ceste, domáci Martin Tomašovič a Ratkovčanka Michaela Sobotová.

rodenia 1956) a syn Tomáš (1985). Obdivuhodný rodinný tandem totiž absolvoval všetky doterajšie ročníky súťažnej previerky na 6 666 metrov. Trnavská rodáčka Jaroslava Sobotová, teraz bývajúca v Ratkovciach (okres Hlohovec), má vo svojej bohatej športovej vitríne aj trofeje z prvých štyroch ročníkov na našej atypickej vzdialenosti. Aktuálne prešla zvlhnutú trasu za Trnavou v sedle bicykla, na ktorom štartovala v lete 1993 – vtedy ako

devätnásročná pod dievčenským priezviskom Kománková – v chýrnych ženských pretekoch Tour de France. Stálica slovenskej reprezentácie z poslednej dekády 20. storočia teraz priviedla so sebou ani nie osemročnú dcéru Michaelu, ktorá po jarnom prológu na Kamennej ceste si zapísala ďalšiu trnavskú časovku. Ako vidno, mladšia ratolesť ide už od detstva v cyklistickej stope svojej slávnej mamy. Medzi chlapcami zvládol vyše 6,6 km i do-

máci Martin Tomašovič (2012).
* Absolútne poradie mužov v 25. jarmočnej časovke na ceste medzi Trnavou a Malženicami (6 666 m), pod deväťminútovú hranicu sa dostali siedmi pretekári: 1. Ivan Pašek (rok narodenia 1969, Občianske združenie Cyklisti Trnava, 8:30 min), 2. Matej Pilka (1983,

Cycling Academy Bratislava, 8:31 min), 3. Dominik Špilák – celkový víťaz predošlých dvoch ročníkov (1992, Cykloklub Vlkanová Witzmann, 8:36), 4. Matúš Padyšák (1996, Cycling Academy Bratislava, 8:50), 5. Milan Babka (1969, CK Dukla Bratislava, 8:56), 6. Michal Vozák (1981, Cykloklub Senec, 8:

58), 7. Ivan Kollár (1975, OZ Cyklisti Trnava, 8:59). * Absolútne poradie žien na medailových priečkach (6 666 m): 1. Nicole Lipková (1994, Speed4dogs Veľký Grob, 11:40 min), 2. Lenka Klottonová (1981, OZ Cyklisti Trnava, 12:14), 3. Simona Sameková (1984, YarekBike Team Brezová pod Bradlom, 12:30). ■

Jaroslav Lieskovský, foto: zdroj AK Slávia

Štít mesta Trnavy v réžii Maníkovej

Koncom augusta pri celoštátnom ligovom kole atletických družstiev na Slávii vinšovali trénerke Ľudmile Hlaváčkovej aj obom Charfreitagovcom

V živote sa všetko raz začína aj končí. Športové dianie nevyvíja. Tiež tohtoročný 29. august priniesol taký okamih. To keď chýrny trnavský kladivár Libor Charfreitag (* 11. 9. 1977), okrem iného trojnásobný olympionik a šesťnásobný Atlet roka SR, sa rozhodol dať bodku za vyše dvoma desaťročiami skvelej pretekárskej kariéry. V kladivárskej kľietke toho stihol neúrekom. Z pestrej nádielky výnimočných úspechov načim spomenúť aspoň bronzovú medailu z majstrovstiev sveta v Osake 2007, titul európskeho šampióna z Barcelony 2010 alebo prvenstvo z Kontinentálneho pohára v Splite 2010. Jeho slovenský rekord 81,81 m, utvorený 29. júna 2003 v Prahe, doteraz nik neprekonal. Autor tohto príspevku sa pri Charfreitagovej pretekárskej rozlúčke s vrcholovou atletikou nachvíľu vrátil k spomienkovej oslave barcelonského triumfu pred siedmich rokov, keď excelentný trnavský kladivár sa hneď po prilete z ME v katalánskej metropole objavil na trnavskom futbalovom štadióne, kde domáci bíli andeli akurát hrali prvotný duel s Tatrantom Prešov. K zlatej medaile zo šampionátu starého kontinentu mu cez polčas zablahoževal na trávnej ploche Spartaka vtedajší klubový prezident Ladislav Kuna. Vyše štvrtisícová divácka kulisa pridala oslavný aplauz. V závere ôsmeho mesiaca zasa prevzal Libor, čerstvý štyridsiatnik, vecný podarúnek so slovným poďako-

vaním od Vladimíra Gubrického, predsedu Asociácie športových klubov trnavskej Slávie a generálneho sekretára Slovenského atletického zväzu.

Ocenenia si v ten podvečer ešte vyslúžili dvaja jubilanti z domáceho atletického prostredia. Klubového uznania sa totiž dostalo i tohtoročným sedemdesiatnikom, kedysi popredným pretekárom, neskôr trénerom, rozhodcom či funkcionárom. Zmienka je o Liborovi Charfreitagovi staršom (nar. 27. 4. 1947 vo východočeskom Ústí nad Orlicí) a Ľudmile Hlaváčkovej, za slobodna Lovečkovéj (nar. 13. 8. 1947 v Skalici).

Inak, štvrté kolo celoštátnej atletickej ligy v tímovom zápelení malo na mestskom štadióne potrebné grády. Trnavskí priaznivci kráľovnej športov si vskutku prišli na svoje. Aj tentoraz sa ukázalo, že táto kolektívna súťaž dlhodobo potvrdzuje svoje opodstatnenie. Spravodajsky zaznamenajme rebríčky v poslednom dejstve základnej časti, ktorého dejiskom bol Mestský atletický štadión Antona Hajmássyho v Trnave. Poradie mužov: 1. AC Stavbár Nitra (194 bodov), 2. Slávia UK Bratislava (181), 3. ŠK ŠOG Nitra (136), 4. ŠK Dukla Banská Bystrica (85), 5. Slávia STU Bratislava (75), 6. AK Spartak Dubnica nad Váhom (52), 7. Slávia TU Košice (25). Poradie žien: 1. Spartak Dubnica (191 bodov), 2. ŠK ŠOG Nitra (179), 3. ŠK Dukla B. Bystrica (176), 4. Slávia UK Bratislava (98), 5. Slávia STU Bratislava

Liborovi Charfreitagovi mladšiemu (vľavo) poďakoval Vladimír Gubrický za dlhoročnú reprezentáciu slovenských atletiky aj trnavských žltomodrých farieb.

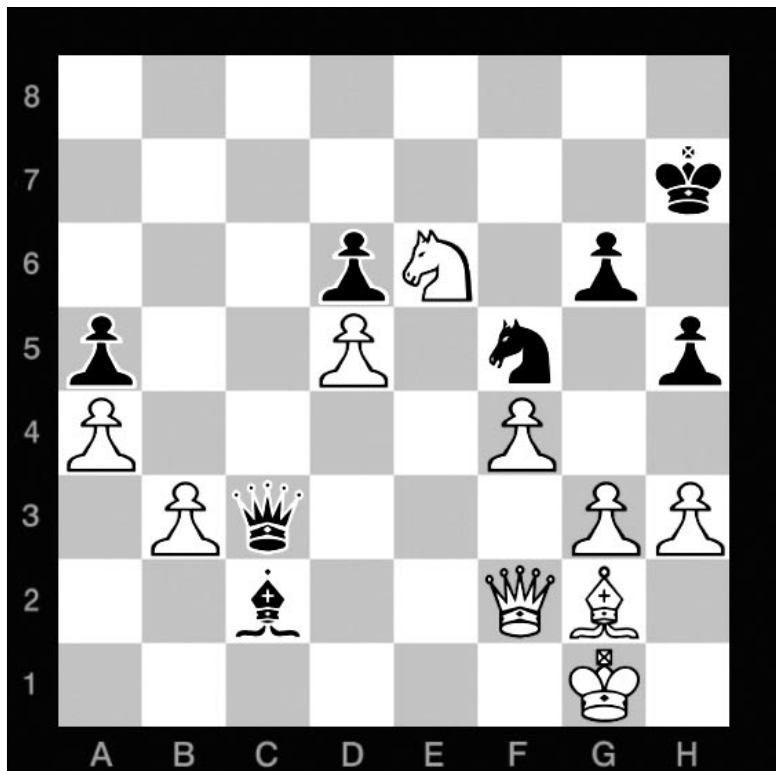
(76), 6. TJ Tatran Spišská Nová Ves (31), 7. Slávia Športové gymnázium Trenčín (26). Súčasťou vyše päťhodinového programu boli i niektoré rámcové vsuvky, vrátane 44. ročníka Štítu mesta Trnavy v behu žien na 1 500 metrov. Po dlhom sóle triumfovala skúsená dubnická atlétka Ľubomíra Maníková (4:41,43 min). Jej partnerkami na stupni najlepších sa stali mladé bežkyne, Elena Dušková (AC Maratón Rača, 4:42,76) a Lucia Šišoláková (TJ Olympia Galanta, 4:45,97). Skúsení organizátori z atletického klubu trnavskej Slávie i tentoraz pamätali na vloženie pretekov žiactva. Vo finále mladších žiačok na 60 metrov úspešne bežala dvanásťročná Zara Demitrová zo Slávie ŠG Trenčín (2. miesto), dcéra tragicky zahynúvšieho hokejového reprezentanta Pavla Demitru. ■

GK

Hrajte kráľovskú hru s Novinkami z radnice

Záver šachovej partie: Ftáčnik – Báňas, Trnavia 1984, postavenie po ťahu 34.Df2 (10 - 8)

Šachovú rubriku uverejňujeme nielen ako spomienku na dávnu slávu trnavských medzinárodných šachových turnajov s názvom Trnavia – Memoriál Richarda Rétiho, ale aj pri príležitosti narodenín Ľubomíra Ftáčnika (* 30. 10. 1957 v Bratislave) v poradí druhého slovenského šachového veľmajstra po Jánovi Plachetkovi. Najvyššie ELO dosiahol v r. 2001 (2 618 bodov). V súčasnosti má jeho rating hodnotu 2 545 bodov. Kráľovskú hru sa naučil hrať, keď mal trinásť rokov. Napriek tomu mal už ako junior úspechy, keď v r. 1977 vyhral juniorské majstrovstvá Európy v holandskom meste Gröningene. V tom istom roku bol druhý na juniorských majstrovstvách sveta a dostal titul medzinárodného majstra, v r. 1980 sa stal veľmajstrom, trénoval ho majster Ján Šefc. V osemdesiatych rokoch vyhral rad turnajov: Cienfuegos 1980, Dortmund 1981, Esbjerg 1982, Trnava 1983, Altensteig 1987 a open v Baden-Badene v r. 1987. Potom vyhral turnaje v Sydney 1991, Neuchâtel 1996, Išia 1996, Hamburg 1998, Los Angeles 1999, Gold Coast 2000, Deizisau 2001. Štyrikrát bol majstrom Česko-Slovenska (1981, 1982, 1983 a 1985). Hral za ČSSR sedemkrát na šachovej olympiáde a rovnako zodpovedne a úspešne pristupuje aj k reprezentácii SR, keď naposledy r. 2016 hral na ŠO v Baku. V roku 2002 sa stal majstrom Slovenska. Do r. 2003 sa pravidelne nachádzal vo svetovej stovke. Už dlhé roky pracuje pre firmu Chess Base. Jeho starší brat Milan Ftáčnik bol primátorom Bratislavy, dvojčaťom je fyzik Ján. V priestoroch ŠK Slovan Bratislava prednáša už niekoľko rokov na aktuálne témy o šachu. Je tiež aj literárne aktívny. Naposledy upútal pozornosť s monografiou o sicílskej obrane. S americkou šachovou megahviezdou Robertom Fischerom sa nikdy osobne nestretol, ale

viackrát s ním telefonicky hovoril a písali si elektronickou poštou. Stal sa pre neho autoritou ako niekto, s kým vyrastal, kto ho šachovo vychoval. Ľubošove šachové majstrovstvo si pripomenieme partiu s trnavským medzinárodným majstrom Jánom Báňasom na Šachovom festivale Trnavia 1984, kde viedol biele figúry proti holandskej obrane čierneho vo variante označovanom v EŠO ako A41 (A81: 1.d4 f5 2.Jf3 Jf6 3.g3 g6 4.Sg2 Sg7 5.0-0 0-0 6.c4 d6 7.Jc3 c6 8.d5 e5 9.d:e6 S:e6 10.Jg5 alebo 7. - Jc6 8.d5 Je5 9.J:e5 d:e5 10.Db3 c6 11.d:c6 b:c6): 1.d4 d6 2.Jf3 f5 3.g3 Jf6 4.Sg2 g6 5.b3 (5.0-0 Sg7 6.c4 0-0 7.Jc3 Jc6 8.d5 Je5 9.J:e5 d:e5 10.c5 e4 11.Db3 Kh8 12.Vd1 e5 13.d6 De8 14.Sg5 c6 15.Vd2 Vf7 16.Vad1 Se6 17.Da3 Jd5 +/-) 5. - Sg7 6.Sb2 0-0 7.0-0 Je4 8.Jbd2 Jc6 9.e3 J:d2 10.J:d2 e5 11.d5 Je7 12.f4 e:f4 13.S:g7 K:g7 14.e:f4 Jg8 15.Ve1 Df6 16.Jf3 Sd7 17.Dd3

Vac8 18.a4 a5 19.Dd2 b6 20.Jd4 Vfe8 21.Sf1 Ve4 22.V:e4 f:e4 23.Ve1 Sf5 24.Sg2 Ve8 25.h3 h5 26.Jb5 Ve7 27.Jc3 e3 28.V:e3 V:e3 29.D:e3 S:c2 30.Jb5 Jh6 31.J:c7 Jf5 32.Je6+ Kh7 33.D:b6 Dc3 34.Df2 (Pozri diagram!) 34. - J:g3?? 35.Da7+ Kh6 36.De7 Je2+ 37.Kf2 Dg3 38.Kf1! 1:0, keď biely nepadol do nastavenej pasce po: 38.K:e2? D:g2+ 39.Ke1 Dg1+ 40.Kd2 Dd1+ 41.Kc3 Dd3+ 42.Kb2 D:b3+ 43.Kc1 Db1+ 44.Kd2 Dd1+ 45.Ke3? (45.Kc3! s pozícnou remízou opakovaním ťahov) 45. - De1+ 46.Kd4 Dd2+ 47.Kc4 Dd3 mat, a preto sa čierny vzdal. Ako mal Ján Báňas správne pokračovať vo svojom 34. ťahu, aby sa vyhol rýchlej prehre? Túto otázku kladieme našim čitateľom – riešiteľom. Pri príležitosti významného životného jubilea želáme Ľubomírovi Ftáčnikovi pevné zdravie, veľa víťazstiev na čiernobielych políčkach a nech aj naďalej šíri dobré

meno slovenského šachu v zahraňníci.

Riešenie koncovky z partie Ve-selský vs. Jablonický: 57.V2a6! Jf6 58.Sg2 Ke8 59.V:b7 V:b7 60.Va2 Vb5 61.f5 (61.Kh2 J:d5 62.f5 Ke7 63.Va7+ Kf6 64.Vf7+ Kg5 65.S:d5 V:d5 66.e7 Ve5 67.f6 Ve2+ 68.Kg1 Kg6 69.Vf8 Ve6 70.e8D+ V:e8 71.V:e8 K:f6 +-) 61. - Ke7 62.Va7+ Ke8 63.Vf7 J:d5 64.Se4 (64.S:d5? V:d5

(lies)

Šport v skratke

■ **Zomrel Alfréd Selčan** – Trnavskú cyklistickú komunitu zastihla 19. augusta smutná zvesť. Vo veku 91 rokov ju navždy opustil Alfréd Selčan. Známeho zavarského rodáka (* 25. 3. 1926), staršieho z bratskej dvojice, zlákal svet úzkych galusiek v sezóne 1952. Popri pretekárskej činnosti sa o štyri roky neskôr začal venovať aj trénerstvu. V našom meste vychoval celú plejádu kvalitných cyklistov. Tiež v dôchodcovskom veku sa pravidelne objavoval v pelotóne veteránskych pohárových zápolení.

■ **Turistické jubileum** – Pred rovnými štyridsiatimi rokmi, v závere augusta 1977, si piati mladí Trnavčania pozoruhodným spôsobom pripomenuli povstalecké udalosti zo štyridsiateho štvrtého roku, keď naši ľudia sa vzopreli okupácii nemeckých hitlerovských vojsk. Na počesť 33. výročia Slovenského národného povstania sa zrodila myšlienka o zriedkavom turistickom pochode. Danka a Marián Halvoníkovci, Miloš Markuška, Peter Morvay a Štefan Polák prešli štafetovým nonstop pochodom 540 km dlhú trasu, striedajúc sa po desiatich kilometroch. Turistická expedícia poslucháčov pedagogickej fakulty a mládežníkov Trnavských automobilových závodov trvala osemdesiatštyri hodín. Viedla z bratislavského Slavína cez Sereď, Nitru, Banskú Bystricu, Podbrezovú, Ružomberok, Liptovský Mikuláš, Poprad, Štrbské Pleso, Bardejov a Svidník na historickú Duklu.

65.f6 Vf5 66.Kg2 Vf3 67.Ve7+ Kf8 68.Vf7+ Ke8 =) 64. - Vc5 65.f6 J:f6 (65.- Jc7 66.Sg6 J:e6 67.Ve7+ Kd8 68.V:e6 Vc3 69.Kg2 Kd7 70.Ve7+ Kd8 71.Va7 Vf3 72.f7 Vf6 73.S:h5 Kc8 74.S:g4+ +-) 66.V:f6 Ke7 67.Vh6 Ve5 68.Sg6 V:e6 69.Vh7+ Kf6 70.S:h5 Ve4 71.Vd7 Kg5 72.Sf7 Vd4 73.Sg8 Kf5 74.Ve7 Kf6 75.Vf7+ Kg6 76.Kg2 Kg5 77.Kf2 Va4 78.Vd7 Va6 79.Sc4 Vc6 80.Vg7+

Kf5 81.Sd3+ Ke6 82.Ke3 Vc5 83.V:g4 Va5 84.Vg6+ Ke7 85.g4 Va4 86.g5 +-

Riešenie záveru partie je dosť náročné, ak prihliadneme na skutočnosť, že šachisti mali obmedzený čas na premýšľanie a všetky kombinácie museli vykonávať len v hlave bez pohybu figur na šachovnici. Potom sa nemôžeme čudovať, že sa duel skončil remízou. ■

■ **Bejzbalový šampionát Európy** – Naša Cukrová ulica sa hrdí novou športovou dominantou. Tu, na samom okraji Trnavy, vyrástol nádherný bejzbalový areál. Cez leto sem prišli štyri reprezentačné výbery mužskej vekovej kategórie do 23 rokov. Slovenský celok zostal na štíte Francúzska a Nemecka, aby napokon oskalpoval gruzínskych rovesníkov. Z trnavskej základnej skupiny európskeho šampionátu U23 prešli jednotlivé družstvá do moravskej nadstavby o konečné umiestnenie. Zlaté medaily si z Brna odniesli holandskí bejzbalisti, ktorí v dramatickom finále zvíťazili nad Českom 10:9. V šestnásťčlennom rebríčku obsadilo Slovensko dvanásťte miesto.

■ **Veľká cena Cyrila Orešanského** – Športová strelba zapustila v trnavských Štrkoch hlboké korene. Medzi tradičné letné podujatia každoročne patrí Veľká cena Cyrila Orešanského, legendárneho majstra ČSSR v trape z roku 1973. Ostatná konfrontácia z brokových zbraní mala víťaza hlavnej kategórie trapistov vo Filipovi Prajovi z ŠKP Bratislava. Druhú priečku kvalitnej súťaže obsadil jeho tímový kolega Roman Čavara a tretia pozícia zostala po finálovom rozstrele Hubertovi Andrzejovi Olejníkovi (ŠKP Banská Bystrica). Veteránsku súťaž vyhral Ľubomír Holbík (ŠKP Trnava). V disciplíne trap súperili aj ženy a juniorky. Ich spoločná kategória ovenčila Luciu Boorovú (ŠKP). Pódiové spoločníčky mala v striebornej Veronike

Vargovej (ŠKP) a bronzovej Nine Slamkovej (ŠKP).

■ **Hokejoví gladiátori najlepši** – Pohár primátora mesta Trnavy v ľadovom hokeji bol adresovaný mladým hráčom, ktorí sa narodili v roku 2002 a neskôr. Pod strechou mestského zimného štadióna zápolili talenty zo šiestich klubov. Víťaznú trofej získal domáci HK Gladiators. Športové nádeje tohto ambiciózneho kolektívu trénersky formuje skúsený Rudolf Macko. Ďalšie poradie: 2. MMHK Nitra, 3. HKM Zvolen, 4. Slovan Bratislava – mládež, 5. Drtiči Hodonín (ČR), 6. HK ŠKP Poprad. Trnavskí gladiátori vyhrali štyri zápasy a na štíte zvolenských rovesníkov zostali až po samostatných nájazdoch.

■ **Hetrik Michala Puškára** – V sobotu 16. septembra sa v Dolnej Krupej bežala 3. edícia vytrvalostného podujatia, tentoraz na 8,8 km. Išlo o kombináciu asfaltového a krosového povrchu. V celkovom hodnotení mužov získal prvenstvo Trnavčan Michal Puškár, ktorému patrilo absolútny primát aj v predošlých dvoch ročníkoch. Vtedy triumfoval na okruhu o dĺžke 10 230 m, no pred tretím dejstvom rozbahnili nočné dažde niektoré terénne pasáže, takže organizátori museli pôvodnú trať skratiť. Tiež ďalšie pódiové pozície absolútneho poradia mužov si vyárendovali trnavskí vytrvalci, strieborný skončil Peter Lužák a bronzový bol Jozef Hruz. ■

ZÁPADOSLOVENSKÉ MÚZEUM

BUDOVA NA MÚZEJNOM NÁM. 3
tel. 033/55 12 913, 033/55 12 911,
e-mail: zsmuzeum@zupa-tt.sk, info:
www.zsmuzeum.sk

Expozície

Príroda Malých Karpát, Sakrálné pamiatky, Ľudová hrnčina, Kampanologická expozícia, Archeologická expozícia, História Trnavy, Gotická Trnava, Krása zašlých čias, Oratórium, Štefan Cyril Parrák – pocta kráľovi zberateľov, Osobnosti športu TTSK, Klarisky v Trnave, Ľudový textil trnavského regiónu a nová expozícia História a súčasnosť dobrovoľného hasičstva v Trnavskom samosprávnom kraji

Výstavy.....

■ 6. októbra o 16.00 h NA KRÍŽOVATKE SÚČASNOSTI A MINULOSTI

Vernisáž výstavy – výber diel z medzinárodných maliarskych sympózií Mošćenički pinel a výstava Hlaholika v oblasti Mošćeničkej Dragy v Chorvátsku
Výstava potrvá do 5. novembra 2017

■ 5. KRAJSKÁ VÝSTAVA POLOVNÍCKYCH TROFEJÍ A RYBÁRSTVA TRNAVSKÉHO REGIÓNU

do 29. októbra 2017

■ BOLO U NÁS MORE geologická výstava doplnená fotografiami do 26. februára 2018

■ ZBIERKOVÝ PREDMET MESIACA

Z etnografickej zbierky:
Stolárska dielňa Štefana Marka
z Hrnčiaroviec nad Parnou

PODUJATIA

■ 21. októbra o 14.00 h ŠKOLA ĽUDOVÝCH REMESIEL

Kurz belujského hrnčiarstva

■ 22. októbra o 14.00 h KAMRHÓL A ZLATÁ NIŤ

– kurátorský sprievod expozíciou
Ľudový textil trnavského regiónu

■ CYKLUS PREDNÁŠOK

NA OBJEDNANIE

Pavúky na love – Mgr. A. Šestáková, PhD.
Prednáška o pavúčích stratégiách lovu, stavbe sietí a ich modifikáciách až po aktívnych lovcov, mimikry a zaujímavosti z celého sveta

V septembri a októbri na objednanie

■ 8. októbra o 15.00

v koncertnej sále

SPOLUPRÁCA

S NÁVŠTEVNÍKMI

Trnavské záhrady a parky
– Obrazová prezentácia komentovaná PaedDr. Simonou Jurčovou

■ 19. októbra o 15.00 h

DEŇ ARCHEOLÓGIE V MÚZEU

– pri príležitosti Medzinárodného dňa archeológie (21. október) s Andrejom Sabovom
Vstup na podujatie voľný

■ DOM HUDBY M.

SCHNEIDERA TRNAVSKÉHOUL.

M. Schneidera Trnavského 5,
Trnava

OTVÁRACIE HODINY:

LETNÁ SEZÓNA 1. 3. – 31. 10.

V pondelok zatvorené
Ut – pia: 8.30 – 12.30 h na objednanie
13.00 – 14.30 h je prítomný lektor
Víkend: 11.00 – 17.00 h pre vopred objednané skupiny nad 10 návštevníkov. Návštevy prosíme ohlasovať cez pracovné dni u lektorov v hlavnej budove na tel. č. 033/ 5512 913

EXPOZÍCIE:

Pamätná izba Mikuláša Schneidera Trnavského, Dvorana slávy dobra a S láskou za pravdu – expozícia z cirkevných dejín Trnavy

PODUJATIA

PROGRAM SPOLUPRÁCE

SO ŠKOLOU

■ BOLO U NÁS MORE – výtvarná dielňa pre deti od 3 do 10 rokov na objednanie, vstupné pre MŠ 0,50 € / 1 osoba, pre deti 6 – 10 rokov 1 € alebo 1 kultúrny poukaz / 1 osoba
Osoba vykonávajúca pedagogický dozor má vstup zdarma

■ MAĽBA NA KAMENE

– výtvarná dielňa pre žiakov ZŠ, hendikepovaných návštevníkov a dôchodcov na objednanie
Vstupné 1 € alebo 1 kultúrny poukaz / 1 osoba
Osoba vykonávajúca pedagogický dozor má vstup zdarma

MÚZEUM KNIŽNEJ KULTÚRY

Námestie sv. Mikuláša 10,
tel. č. 033/5514421

LETNÁ SEZÓNA 1. 3. – 31. 10.

OTVÁRACIE HODINY:

V pondelok zatvorené
Ut – pia: 8.30 – 12.30 je prítomný lektor
13.00 – 14.30 na objednanie
Víkend: 11.00 – 17.00 h pre vopred objednané skupiny nad 10 návštevníkov

EXPOZÍCIA

WILLIAM SCHIFFER

život a dielo sochára a medailéra

Výstavy.....

■ OBJAVITELIA A CESTOVATELIA

Cestopisy z historickej knižnice
výstava potrvá do 29. 3. 2018

■ SLOVÁCI, PÍŠTE PO SLOVENSKY!

Výstava k 250. výročiu narodenia
A. Bernoláka
do 31. 12. 2017

PODUJATIA.....

■ OBJAVITELIA A CESTOVATELIA

– Sprievodné podujatie k výstave, čítanie pre deti MŠ z knihy Vipo cestuje po Európe, pre žiakov I. stupňa ZŠ z knihy Smelý zajko v Afrike (J. Cíger – Hronský), pre žiakov II. stupňa ZŠ z knihy Cesta cez Turecko a Egypt do Svätej zeme (Daniel Šustek)
Trvanie: 15 – 20 minút

GALÉRIA JÁNA KONIARKA

Galéria Jána Koniarka
tel.: +421 33 55 11 659
info@gjk.sk, www.gjk.sk

Synagóga – Centrum súčasného umenia

■ 19. októbra o 18.00 h
v Kopplovej vile

Róbert Almási: OSCILÁCIA

Vernisáž prierezovej výstavy akad. maliara R. Almásiho pri príležitosti jeho nastávajúceho životného jubilea

Kurátor: Róbert Nemeček
do 26. novembra

■ LOST LANDSCAPES / STRATENÉ KRAJINY

Výstava piatich nemeckých výtvarníkov, predstaviteľov dolnobavorskej umeleckej scény (grafika, maľba, voľný objekt) – Waltraud Danzig, Hubert Huber, Anja Kutzki, Stefan Meisl, Verena Schönhofer

Kurátor: Roman Popelár
do 8. októbra

záhrada Kopplovej vily:

■ DIONÝZ TROSKÓ

Výstava sochárskych objektov, ktorých ideový rámec vzišiel zo snahy reinterpretovať architektúru zabudnutých industriálnych pamiatok

Kurátor: Filip Krutek
do 30. novembra

Synagoga – Centrum súčasného umenia

■ SPIRITUALITA, SEKULARITA, BILATERÁLNOSŤ

Stín víry v myslí jiných

Výstava troch významných predstaviteľov súčasného českého výtvarného umenia (site-specific inštalácie, performance, veľkoformátová kresba) – Jan Pfeiffer, Adéla Součková, Dana Sahánková

Kurátorka: Lenka Sýkorová
do 22. októbra

Stále expozície GJK:

■ Sochár JÁN KONIAREK (1878 – 1952)

Zakladateľ moderného slovenského sochárstva – stála expozícia sochárskej tvorby

■ KLENOTY DOMOVA – výber diel zo slovenského výtvarného umenia 20. storočia

■ GALÉRIA PORTRÉTOV – výber diel z kolekcie portrétneho žánru reprezentujúcich vývoj portrétneho

maliarstva od konca 18. storočia po súčasnosť zo zbierok GJK

AKCIE / AKTIVITY.....

Synagoga – Centrum súčasného umenia

■ HUDBA TRNAVE 2017

15. ročník Slovenského festivalu umenia

Pocta komornému orchestru

■ 27. 10. – piatok o 19.00 h

Slovenský komorný orchester
Ewald Danel – umelecký vedúci, husle

A. Vivaldi, A. Piazzolla

■ 28. 10. – sobota o 19.00. h

Janáčkovo kvarteto a Moyzesovo kvarteto

F. Schubert, F. M. Bartholdy

■ 29. 10. – nedeľa o 19.00 h

Trnavský komorný orchester
Alžbeta Ševečková – umelecká vedúca, husle

Jozef Horváth – husle

František Török – husle

J. S. Bach, L. Kupkovič, L. Janáček, G. Holst

■ ART Laboratórium

Tvorivé dielne a výtvarná tvorba k aktuálnym výstavám pre MŠ, ZŠ, SŠ (podľa záujmu škôl)

KNIŽNICA J. FÁNDLYHO

Rázusova 1, tel. č. 0910 488 376 od 8.00 do 14.30 h, www.kniznicatrnavska.sk, kniznica@kniznicatrnavska.sk, zákaznická linka: 033/55 13 896

Knižnica Juraja Fándlyho

■ 12. októbra o 9.00 h v učebni MOZGOVÝ JOGGING

Začiatok kurzu tréningu pamäti pre seniorov. Prihlásiť sa môžete priamo v knižnici alebo na telefónnom čísle 033/5511782

■ 23. októbra o 10.00 h

v oddelení pre deti 11.00 h v pobočke Tulipán DOBRUŽKINE

DOBRODRUŽSTVÁ – stretnutie detí s jubilujúcou spisovateľkou Gabrielou Spustovou Izakovičovou. V spolupráci so Združením vydavateľov a kníhkupcov SR

■ 25. októbra o 13.00 h v čitárni LITERÁRNY SALÓN TRNAVA 2017 – vyhodnotenie 5. ročníka

literárnej súťaže vo vlastnej tvorbe za účasti členov odbornej poroty Zlata Matlákovéj, Alexandra Halvoníka a Radoslava Matejova
Hudobný program: Pavol Opatovský a Jozef „Laci“ Pagáč
Podujatie pod záštitou predsedu TTSK Tibora Mikuša

■ 25. októbra o 17.00 h

v Trnavskej univerzite na Hornopotočnej 23

Trnavská poetika 2017: TRNAVSKÁ UNIVERZITA (1635 – 1992 – 2017)

Prvé jesenné pokračovanie cyklu literárno-hudobných podujatí s názvom Trnavská poetika bude venované 25. výročiu novodobej Trnavskej univerzity. Svoju literárnu tvorbu predstavia jej bývalí i súčasní učitelia Miroslav Danaj, Juraj Žembera, Bohumil Chmelík... Odznejú aj ukážky z tvorby básnikov historickej Universitas Tyrnaviensis

Podujatie pripravujú Klub priateľov Trnavy, Trnavská univerzita, Spolok slovenských spisovateľov, Mesto Trnava a Knižnica Juraja Fándlyho
■ 26. októbra o 17.00 h v čitárni ZABUDNI NA PARÍŽ

– prezentácia knižnej novinky Margity Kánikovej v spolupráci s Klubom priateľov Trnavy. Moderuje Pavol Tomašovič, účinkujú Eva Jarábková Jarábková a Terezia Hrušová

■ JESENNÉ PRÁZDNINY V KNIŽNICI

Tvorivé dielne pre deti spojené s čítačkou
30. októbra o 10.00 h Urobme si šarkana
31. októbra o 10.00 h Listovníci

Hudobné oddelenie, Ul. M. Schneidera Trnavského 5

■ ELVIS PRESLEY (1935 – 1977) – hudobno-slovné pásmo pri príležitosti 40. výročia úmrtia speváka, gitaristu, skladateľa a herca určené pre žiakov II. stupňa ZŠ a žiakov stredných škôl

■ PRIŠLA JESEŇ

– hudobno-slovné pásmo o jesennom období, zvykoch, detských ľudových hrách

a tradíciách určené pre žiakov I. stupňa ZŠ a pre školské kluby
■ HUDOBNÉ NÁSTROJE SA PREDSTAVUJÚ – hudobná náuka pre žiakov ZŠ a pre školské kluby aj v popoludňajších hodinách
■ ČAROVNÉ SLOVÍČKA
 – hudobno-slovné pásmo s maňuškou o slušnom správaní a s divadielkom pre deti materských škôl

Záujemcovia o kolektívnu návštevu ponúkaných programov si môžu dohodnúť termín osobne v hudobnom oddelení, telefonicky (033/55 11 590) alebo e-mailom (hudobne_oddelenie@kniznicatrnava.sk)

.....
Západoslovenské múzeum, Galéria Jána Koniarka, Divadlo Jána Palárika a knižnica Juraja Fándlyho sú v zriaďovateľskej pôsobnosti Trnavského samosprávneho kraja

DIVADLO J. PALÁRIKA

Tel.: 033 / 551 11 25
 email: pokladnadjp.sk, www.djp.sk

- 2. pondelok 10.00 OSTROV POKLADOV**
- 3. utorok 10.00 OSTROV POKLADOV**
- 4. streda 19.00 SLUHA DVOCH PÁNOV**
- 5. štvrtok 10.00 DIVNÝ JANKO**
15.00 DEŇ TRNAVSKÉHO SAMOSPRÁVNEHO KRAJA
- 6. piatok 19.00 VEĽKÝ GATSBY**
- 7. sobota 19.00 VEĽKÝ GATSBY**
- 9. pondelok 19.00 PLASTICKÝ OBRAZ**
- 10. utorok 19.00 TRI LETUŠKY V PARÍŽI**
- 12. štvrtok 19.00 ZMIERENIE alebo DOBRODRUŽSTVO PRI OBŽINKOCH**
- 17. utorok 19.00 ĽAPÁKOVCI**
- 20. piatok 19.00 Ján Palárik: DIMITRIJ SAMOZVANEC**
– obnovená premiéra
- 21. sobota 19.00 DIMITRIJ**

SAMOZVANEC

- 25. streda 19.00 DENNÍK ANNY FRANKOVEJ** – Divadlo Jozefa Gregora Tajovského Zvolen
- 26. štvrtok 10.00 MLYNÁRKIN PYTAČ**
15.00 MESIAC ÚCTY
K STARŠÍM – Trnavský samosprávny kraj
- 27. piatok 10.00 ZLATÝ KEÚČIK**
- 29. nedeľa 15.30, 19.00 TO NEMÁ CHYBU** – Radošinské naivné divadlo Bratislava
- 30. pondelok 19.00 ACH TIE ŽENY, ACH TÍ MUŽI**

ŠTÚDIO

- 13. piatok 10.00 Martin Timko: PALÁRIK alebo BESKYDOV** – verejná generálka
- 19.00 Martin Timko: PALÁRIK alebo BESKYDOV**
– predpremiéra
- 14. sobota 19.00 Martin Timko: PALÁRIK alebo BESKYDOV**
– premiéra
- 16. pondelok 19.00 PALÁRIK alebo BESKYDOV**

KINO HVIEZDA

kinohviezdatt@gmail.com,
 www.kinohviezda.trnava.sk

- 1. 10. / 13.30 LEGO® NINJAGO 2D**
15.30 LEGO® NINJAGO 2D
17.30 ZÁHRADNÍCTVO: DEZERTÉR
19.30 HRÁČI SO SMRŤOU
- 2. 10. / 17.00 FÍHA tralala – ROK**
20.30 HRÁČI SO SMRŤOU
- 3. 10. / 16.00 ZÁHRADNÍCTVO: DEZERTÉR**
18.00 CESTA ČASU
20.00 NA MLIČNEJ CESTE
- 4. 10. / 19.00 NESKORO VEČER:**
Talkshow Petra Marcina
- 5. 10. / 16.30 ŠPANIELSKA KRÁĽOVNÁ**
18.30 ZÁHRADNÍCTVO: DEZERTÉR
20.30 HRÁČI SO SMRŤOU
- 6. 10. / 16.00 ŠPANIELSKA KRÁĽOVNÁ**
18.00 ZÁHRADNÍCTVO: DEZERTÉR
20.00 BLADE RUNNER 2049
- 7. 10. / 15.30 ESÁ Z PRALESA**

- 17.30 ŠPANIELSKA KRÁĽOVNÁ
19.30 HORA MEDZI NAMI
- 8. 10. / 13.30 ESÁ Z PRALESA**
15.30 ESÁ Z PRALESA
17.30 HORA MEDZI NAMI
19.30 BLADE RUNNER 2049
- 9. 10. / 16.30 BLADE RUNNER 2049**
20.00 SILNÉ REČI stand-up comedy show
- 10. 10. / 16.00 HORA MEDZI NAMI**
18.00 NINA
20.00 DRUHÁ STRANA NÁDEJE
- 11. 10. / 16.30 BLADE RUNNER 2049**
20.00 SmartTalk – Ako nízkonákladovo cestovať
- 12. 10. / EKOTOPFILM**
- 13. 10. / 16.00 ESÁ Z PRALESA**
17.50 ALIBI NA MIERU
19.30 GOOD TIME
21.15 SNEHULIAK
- 14. 10. / 15.30 SPIEVANKOVO A KRÁĽOVNÁ HARMÓNIA**
17.30 ALIBI NA MIERU
19.30 GOOD TIME
21.30 SNEHULIAK
- 15. 10. / 13.30 SPIEVANKOVO A KRÁĽOVNÁ HARMÓNIA**
15.30 SPIEVANKOVO A KRÁĽOVNÁ HARMÓNIA
17.30 GOOD TIME
19.30 ALIBI NA MIERU
- 16. 10. / 16.30 SPIEVANKOVO A KRÁĽOVNÁ HARMÓNIA**
19.30 Afrika na Pionieri s Marekom Slobodníkom
- 17. 10. / 16.00 SPIEVANKOVO A KRÁĽOVNÁ HARMÓNIA**
18.00 CUDZEJŠÍ NEŽ RAJ
20.00 KRÍŽÁČEK
- 18. 10. / 17.00 ALIBI NA MIERU**
20.00 Cestovateľské kino: ŠKÓTSKO
- 19. 10. / 16.30 MY LITTLE PONY VO FILME**
18.30 GEOSTORM
20.30 MATKA!
- 20. 10. / 19.00 koncert PETER NAGY – PIANKO**
- 21. 10. / 15.30 MY LITTLE PONY VO FILME**
17.30 GEOSTORM
19.30 SNEHULIAK
21.30 MATKA!
- 22. 10. / 13.30 MY LITTLE PONY VO FILME**

15.30 MY LITTLE PONY VO FILME
17.30 MATKA!
19.30 GEOSTORM
■ 23. 10. / 16.30 MY LITTLE PONY VO FILME
18.30 GEOSTORM
20.30 MATKA!
■ 24. 10. / 16.00 MY LITTLE PONY VO FILME
18.00 MUŽ MENOM OVE
20.00 VÁBENIE VÝŠOK
■ 25. 10. / 19.00 Koncert ROCKOVÉ BALADY (LA

GIOIA&Band)
■ 26. 10. / 17.00 BAJKEŘI
18.40 MANŽEL A MANŽELKA
20.30 JIGSAW
■ 27. 10. / 16.00 BAJKEŘI
18.00 MANŽEL A MANŽELKA
20.00 JIGSAW
■ 28. 10. NEPREMIETAME
■ 29. 10. / 13.30 MY LITTLE PONY VO FILME
15.30 MY LITTLE PONY VO FILME
17.30 BAJKEŘI
19.30 JIGSAW

■ 30. 10. / 16.30 MANŽEL A MANŽELKA
18.30 BAJKEŘI
20.30 JIGSAW
■ 31. 10. / 16.00 BAJKEŘI
18.00 DENNÍK RUŠNOVODIČA
20.00 ODRAZY
1. 11. / 16.30 MY LITTLE PONY VO FILME
18.30 MANŽEL A MANŽELKA
20.30 BAJKEŘI

Kalendár kultúrno-spoločenských podujatí

■ **5. októbra o 20.00 v ArtKlube na Hlavnej 17 OTVORENÉ O EXTRÉMIZME** – diskusia v spolupráci s občianskou iniciatívou Zabudnuté Slovensko. Hostia: prof. Pavel Traubner, prof. katedry politológie FiF UK Jozef Bátora, politologička Viera Žúborová, novinár a fotograf Andrej Bán, hudobník Dano Heriban

■ **6. októbra o 16.00 h v Západoslovenskom múzeu NA KRIŽOVATKE SÚČASNOSTI A MINULOSTI** Vernisáž výstavy – výber diel z medzinárodných maliarskych sympózií Mošćenički pinel a výstava Hlaholika v oblasti Mošćeničkej Dragy v Chorvátsku

■ **7. októbra o 20.00 h v Divadelnom štúdiu DISK Blaho Uhlár a kolektív DISK: CONTINUO – Hommage à Milan Brežák** Hrajú: Monika Babicová, Jozef Belica, Milan Brežák, Daniel Duban, Silvia Ištoková, Zuzana Jankovská, Braňo Mosný, Ján Rampák, Alžbeta Sersenová a Peter Tilajčík. Divadelná skupina DISK pokračuje aj napriek tomu, že súbor postihla obrovská strata, keď ho navždy opustil spiritus movens Milan Brežák. Od začiatku tvorby

inscenácie sa intenzívne zapájal, ale nedočkal sa jej uvedenia. Napriek tomu v inscenácii hrá, aj keď len vo videosekvenciách. Inscenácia je poctou tejto významnej osobnosti. Súbor sa vypol k výraznému výkonu a to, že v inscenácii zaznie Marsellaise, naznačuje, že doba je zrelá na revolúciu. Milan bol revolucionár. Vstupné: 4 eurá dospelí, 3,50 študenti. Predpredaj v sieti Ticketportal, v TTI mestská veža Trnava a na tel. č. 0905 930 923

■ **8. októbra o 15.30 h na nádvorí radnice Potulky Malým Rímom 20 ROKOV MESTSKEJ TELEVÍZIE TRNAVA** Spreádzajú Dália Šaškovičová a Michal Dzurjanin Program: História a súčasnosť MTT, komentovaná prehliadka priestorov televízie, možnosť vyskúšať si prácu pred alebo za kamerou + fotografia na pamiatku

■ **8. októbra od 16. do 20.00 h v Trnavskom dvore TANČIARENĚ PRE SENIOROV** Do tanca hrá Duo Expres, vstup je voľný

■ **12. októbra od 16.00 do 21.30 v kine Hviezda EKOTOPFILM – ENVIROFILM** Posolstvom tohto filmového

festivalu je environmentálne vzdelávať a pozitívne meniť správanie ľudí k našej planéte. Vstup je voľný, zoberte aj kamarátov, príbuzných a deti
16.00 h ŽIVOT V OBLAKOCH
17.00 h DOJEDZ TO: PRÍBEH O PLYTVANÍ JEDLOM
18.00 h MIMO PLÁTNA
19.00 h SPOMAĽOVANIE RÝCHLEJ MÓDY
20.10 h BUDÚCNOSŤ NAŠICH MIEST
20.30 h GANGA: SVĚTÁ (ZNE)SVĚTENÁ RIEKA Viac informácií na <http://www.ekotopfilm.sk>

■ **12. októbra o 20.00 h v Music a Café (City Aréna) MODRÝ ŠTVRTOK S BYSTRÍKOM** Pokračovanie jesennej sezóny Modrých štvrtkov – Blue Thursday v réžii Trnavskej hudobnej spoločnosti a trnavskej hudobnej skupiny Second Band. Hostom októbrového večera je populárny pesničkár Bystrík z Trnavy. Jeho spolupráca v projekte Modrý štvrtok s bluesovou skupinou Second Band je ukážkou nekonečných možností prienikov rôznych hudobných žánrov, ktoré si hľadajú – a nachádzajú k sebe cestu

■ **14. októbra od 9.00 do 17.00 h na Kapitulskej ulici TRNAVSKÝ RÍNEK**
Oblúbený mestský trh vám spríjemní jesennú sobotu. Môžete sa tešiť na krásne hand-made výrobky, produkty od lokálnych výrobcov a predajcov, dobré jedlo a celodenný program pre veľkých aj malých

■ **14. októbra o 19.00 h v štúdiu Divadla Jána Palárika Martin Timko: PALÁRIK alebo BESKYDOV**
Premiéra
Kňaz, dramatik, mysliteľ, reformátor a najmä – patrón nášho divadla. Čo všetko sa skrýva za touto významnou osobnosťou slovenskej kultúry? Ako je možné, že naše najlepšie veselohry napísal katolícky kňaz? Tieto a iné otázky rozoberá najnovšia hra o Jánovi Palárikovi, ktorú jej autor Martin Timko napísal priamo pre trnavské divadlo

■ **15. októbra o 15.30 h na cintoríne na Ulici T. Vansovej Potulky Malým Rímom: SKAMENENÉ SPOMIENKY**
Náhrobné kamene a pomníky ako symboly a pripomienky osobností, ktoré zanechali trvalú stopu v histórii nášho mesta
Sprevádza Emília Izakovičová

■ **18. októbra o 16.00 h na radnici PREDNÁŠKOVÉ POPOLUDNIE**
Prevenca a liečba náhlych cievnych mozgových príhod
MUDr. Miroslav Mako – neurológ, Fakultná nemocnica Trnava
Ortopedické pomôcky následnej starostlivosti v praxi
Katarína Ujváriová – Area Sales Manager Thuasne SK s. r. o
Hyperbarická oxygenoterapia a predstavenie Adeli Medical Centra
MUDr. Miriam Baníková – vedúca lekárka HBO Oxymed Center
Piešťany
SPRIEVODNÉ AKTIVITY: Meranie

krvného tlaku a hladiny cukru
Organizátori: Liga zdravia Slovensko v spolupráci s Mestom Trnavou a Dia Tyrnavia

■ **19. októbra o 18.00 h v Galérii Jána Koniarka Róbert Almási: OSCILÁCIA**
Vernisáž prierezovej výstavy akad. maliara R. Almásiho pri príležitosti nastávajúceho životného jubilea

■ **22. októbra o 13.00 a 15.00 h pred Bazilikou sv. Mikuláša Potulky Malým Rímom: TAJOMSTVÁ TRNAVSKÝCH KRÝPT**
Téma trnavského podzemia je tradičným zdrojom vzrušujúcich historiek a mýtov. Aká je realita? Dva turnusy potulky ponúkajú vzácnu možnosť nahliadnuť do románskeho karnera a krýpt pod bazilikou a Kostolom sv. Jakuba
Sprevádza Emília Izakovičová

■ **22. októbra od 16. do 20.00 h v Trnavskom dvore TANČIAREŇ PRE SENIOROV**
Do tanca hrá Duo Expres, vstup je voľný

■ **25. októbra o 17.00 h v Trnavskej univerzite na Hornopotočnej 23 Trnavská poetika 2017: TRNAVSKÁ UNIVERZITA (1635 – 1992 – 2017)**
Prvé jesenné pokračovanie cyklu literárno-hudobných podujatí s názvom Trnavská poetika bude venované 25. výročiu novodobej Trnavskej univerzity. Svoju literárnu tvorbu predstavia jej bývalí i súčasní učitelia Miroslav Danaj, Juraj Žembera, Bohumil Chmelík... Odznejú aj ukážky z tvorby básnikov historickej Universitas Tyrnaviensis
Podujatie pripravujú Klub priateľov Trnavy, Trnavská univerzita, Spolok slovenských spisovateľov, Mesto Trnava a knižnica Juraja Fándlyho

■ **27. – 29. októbra o 19.00 h v Synagóge – Centre súčasného umenia HUDBA TRNAVE 2017 15. ročník**

Slovenského festivalu umenia

27. októbra o 19.00 h SLOVENSKÝ KOMORNÝ ORCHESTER

Ewald Danel – umelecký vedúci, husle

A. Vivaldi, A. Piazzolla

28. októbra o 19.00 h JANÁČKOVO KVARTETO a MOYZESOVO KVARTETO

F. Schubert, F. M. Bartholdy

29. októbra o 19.00 h TRNAVSKÝ KOMORNÝ ORCHESTER

Alžbeta Ševečková – umelecká vedúca, husle, Jozef Horváth

– husle, František Török – husle
J. S. Bach, L. Kupkovič, L. Janáček, G. Holst

.....
■ **28. októbra od 13.00 do 21.00 h v historických pivniciach DEŇ VÍNNYCH PIVNÍC**
XV. ročník tradičného vinárskeho podujatia

■ **28. októbra o 20.00 h v Divadelnom štúdiu DISK Blaho Uhlár a kolektív DISK: STABILIZÁCIA**
Hrajú: Jozef Belica, Daniel Duban, Missi Chudá, Zuzana Jankovská, Braňo Mosný, Veronika Ostatníková, Ján Rampák, Alžbeta Sersenová a Peter Tilajčík
Súbor DISK vychádza zo svojho pevného činoherného zázemia a vo fragmentarizovanej kompozícii nám obnažuje banálne životné situácie aj férické vidiny. Vnútroduhová agresivita je znovu impulzom ku krutej prezentácii vzťahov medzi ľuďmi, ale sme aj svedkami nežného porozumenia, hoci niekedy s tragickým obsahom
Vstupné: 4 eurá dospelí, 3,50 študenti
Predpredaj v sieti Ticketportal, v TTi mestská veža Trnava a na tel. č. 0905 930 923. ■

VINCECH – Trnavský spolok priateľov vína a MESTO TRNAVA

DEŇ VÍNNYCH PIVNÍC

XV. ročník

sobota

28. októbra

od 13.00 do 21.00

1. Pivnica Radničný dvor, Hlavná 1
2. Pivnica Radničnej reštaurácie, Hlavná 1
3. Pivnica Wetzlerov dom, Hlavná 2
4. Vináreň Dobrý pocit, Hlavná 5
5. History Café, Hlavná 3
6. Pivnica herne MIRAGE (ASO), Hlavná 14
7. Pivnica Local Pub (Svätého pasáž), Hlavná 9
8. Pizza Kitty, Zámočnícka 1 (vchod z Vajanského ulice)
9. Pivnica TT Café, Františkánska 35
10. Pivnica vo veži Trnavského šermiarskeho cechu, Františkánska 5
11. Wasabi, Františkánska 16/B
12. Vináreň Amnesia, Štefánikova 26
13. Pivnica Zelený kríček, Štefánikova 24
13. U študenta, Štefánikova 32 (v uličke)
14. Štúdio Divadla Jána Palárika, Trojičné námestie
15. Vínotéka VINO DIOUS, Trojičné námestie
16. Pivnica pizzerie History, Trojičné námestie 11
17. Pivnica Ateliér DV, Hornopotočná 20
18. Pivnica Chimp house (býv. Manuel café), Jeruzalemská 22
19. Reštaurácia Úsmev, Jeruzalemská 40
20. Pivnica U pátra Tekela, Michalská 5
21. Sukšibar, Halenárska 13
22. Pivnica Gazdovský dvor, Halenárska 14
23. Súkromná pivnica Attilu Takáča, Kapitulská 21
24. Pivnica Doors coffee music pub, Kapitulská 27
25. Synagoga Café, Haulíkova
26. Hotel Premiér, Haulíkova
27. Pivnica pivárne Čajka, Halenárska 6
28. Pivnica Západoslovenského múzea, Múzejné námestie 3

VYUŽITE JEDINEČNÚ PONUKU NA DEGUSTÁCIU